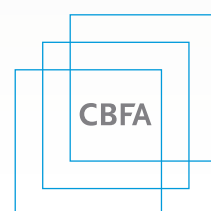

Jaarverslag 2008-2009

COMMISSIE VOOR HET BANK-, FINANCIE- EN ASSURANTIEWEZEN

JAARVERSLAG 2008-2009

Overeenkomstig artikel 48, § 1, 4°, van de wet van 2 augustus 2002 wordt het jaarverslag van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen opgesteld door het directiecomité van de CBFA en goedgekeurd door de raad van toezicht. Krachtens die wetsbepaling oefent de raad "algemeen toezicht uit op de werking van de CBFA". In het kader van zijn opdracht neemt de raad geen kennis van individuele toezichtsdossiers. Tenzij anders vermeld, loopt het jaarverslag over de periode van 1 januari 2008 tot 30 juni 2009.

Dit jaarverslag mag als volgt geciteerd worden: "Jaarverslag CBFA 2008-2009".

Naast dit jaarverslag heeft het directiecomité een verslag (Verslag van het directiecomité CBFA 2008-2009) opgesteld dat, naast de wetgevende en reglementaire wijzigingen, de activiteiten van het directiecomité weerspiegelt evenals de beslissingen die het in individuele gevallen heeft genomen tijdens het verslagjaar.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
EXTERNE VERANTWOORDING EN COMMUNICATIEBELEID	12
HOOFDSTUK 1	
BEHEERSTRUCTUUR	14
A. DIRECTIECOMITE	15
B. ORGANOGRAM VAN DE DEPARTEMENTEN EN DIENSTEN	16
Uitsplitsing van het personeelsbestand over de verschillende departementen en diensten	17
C. RAAD VAN TOEZICHT	18
D. SANCTIECOMMISSIE	21
HOOFDSTUK 2	
VERSLAG OVER DE UITVOERING DOOR DE CBFA VAN HAAR WETTELIJKE TOEZICHTSOPDRACHTEN	22
A. TOEZICHT	23
1. Cartografie van de instellingen onder toezicht	23
2. Prudentieel toezicht	24
2.1. Evolutie van het aantal instellingen onder prudentieel toezicht	24
2.2. Impact van de turbulenties op de financiële markten op het prudentiële toezichtskader	28
2.3. Specifieke maatregelen ten aanzien van de instellingen getroffen door de crisis	39
2.4. Andere ontwikkelingen in het prudentiële toezichtskader en aandachtspunten in het operationele toezicht	48
3. Toezicht op de instellingen voor collectieve belegging	55
4. Toezicht op de financiële informatie en de financiële markten	57
5. Bescherming van de consumenten van financiële diensten	65
6. Toezicht op de tussenpersonen	71
7. Sociaal toezicht op de aanvullende pensioenen	75
B. SANCTIEBESLISSINGEN	78
C. AANWEZIGHEID IN NATIONALE EN INTERNATIONALE FORA VAN TOEZICHTHOUDERS EN REGELGEVERS	88
1. Comité voor financiële stabiliteit	88
2. Versterking van de internationale samenwerking	89
3. Internationale en Europese werkzaamheden	90
HOOFDSTUK 3	
DOMINANTE THEMA'S OP HET VLAK VAN DE ALGEMENE ORGANISATIE	92
A. DE INTERNE AUDITFUNCTIE BIJ DE COMMISSIE	93
B. DEONTOLOGIE	94
C. SAMENWERKING MET DE NATIONALE BANK VAN BELGIË	94
D. EVOLUTIE VAN DE INFORMATICA	95
E. PERSONEELSBEHEER	95
F. SOCIAAL OVERLEG	98
G. VERWERKING VAN PERSOONSgegevens DOOR DE CBFA	98
H. FINANCIERING VAN DE WERKINGSKOSTEN VAN DE CBFA	99
HOOFDSTUK 4	
JAARREKENINGEN OVER HET BOEKJAAR 2008	100
BIJLAGEN	
SAMENSTELLING VAN DE DEPARTEMENTEN EN DIENSTEN	112
LIJST VAN DE FREQUENT GECITEERDE EUROPESE EN INTERNATIONALE ORGANISATIES	118

VOORWOORD

Jean-Paul Servais, Voorzitter

Geachte lezer,

2008 zal de geschiedenis ingaan als het jaar waarin het internationale financiële stelsel in het gedrang kwam als gevolg van het veralgemeende wantrouwen dat zich van de financiële instellingen meester had gemaakt, meer bepaald nadat een belangrijke financiële instelling in de Verenigde Staten overkop ging, met een bijna volledige verlamming van de interbankenmarkt en een opdroging van de liquiditeit tot gevolg.

In haar vorig jaarverslag heeft de CBFA al bepaalde excessen van de hypotheekmarkten in de Verenigde Staten geanalyseerd en meer specifiek gewezen op de crisis van de "*subprimes*". Niemand had evenwel - noch wat de omvang, noch wat de snelheid betreft - kunnen anticiperen op de aaneenschakeling van reacties die zou voortvloeien uit een ononderbroken opeenvolging van uiteenlopende en systemische gebeurtenissen. Het ging daarbij niet alleen om de zware problemen die zich in de maanden september en oktober 2008 op enkele weken of zelfs enkele dagen tijd bij bepaalde systemische financiële instellingen hebben voorgedaan, maar gedurende diezelfde cruciale periode ook om de negatieve signalen voor het beleggingsklimaat als gevolg van de grote onzekerheid over de goedkeuring van het plan "Paulson" door de Amerikaanse autoriteiten. Deze aaneenschakeling van gebeurtenissen hebben verschillende Staten er op enkele dagen tijd toe gebracht massaal overheidsfondsen te mobiliseren om andere financiële instellingen van de ondergang te redden en om de verlamming van het internationale financiële systeem te voorkomen.

Geconfronteerd met deze financiële crisis zonder weerga qua omvang en qua aantal getroffen landen, hebben de regeringen en de toezichthouders zich er in een eerste fase op toegespitst de toestand zo goed mogelijk te beheren. In dit verband moet worden opgemerkt dat in België geen enkele financiële instelling failliet is gegaan. In navolging van tal van andere banktoezichthouders en centrale banken heeft de CBFA deze crisis, de ergste die zij sinds haar oprichting in 1935 heeft gekend, niettemin moeten trotseren en heeft zij een bijdrage moeten leveren aan het beheer ervan.

In een tweede fase zijn de acties van de overheid en meer bepaald de werking van de toezichthouders in de financiële sector geëvalueerd.

In België is een eerste belangrijke evaluatie uitgevoerd door de Bijzondere Parlementaire Commissie die door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat werd opgericht en met het onderzoek naar de financiële en bankcrisis werd belast. Met name op basis van het inleidende verslag van het door deze Commissie aangestelde college van deskundigen heeft deze Commissie het optreden van de CBFA in haar eindverslag positief geëvalueerd ("*De CBFA kan worden beschouwd als een geavanceerde en proactieve toezichthouder in het kader van haar opdrachten*"). Daarnaast is de betrokken Commissie van mening dat de aan de CBFA toebedeelde opdrachten soms te beperkend zijn omschreven. Zo moeten de belangrijke strategische keuzes van de financiële instellingen vandaag niet als dusdanig door de CBFA worden goedgekeurd. Het verslag pleit daarom voor een aanpassing van de wetgeving en voor het beter op elkaar afstemmen van het macro- en het microprudentieel toezicht.

In een tweede, op vraag van de Belgische Regering opgesteld verslag, namelijk het verslag van het door baron Lamfalussy voorgezeten *High Level Committee on a new Financial Architecture*, wordt inzake financieel toezicht aangedrongen op de verfijning en de ontwikkeling van verschillende toezichtsinstrumenten gebaseerd op een doorgedreven *risk based approach*. In het verslag wordt tevens voorgesteld om een comité voor systeemrisico's op te richten, waardoor het macro- en het microprudentieel toezicht beter op elkaar zouden kunnen worden afgestemd. Het verslag vraagt bovendien dat de CBFA duidelijk omschreven wettelijke bevoegdheden zou krijgen op het vlak van de consumentenbescherming.

Tot slot hebben zowel de raad van toezicht als de interne audit van de CBFA in de loop van 2009, binnen hun respectieve bevoegdheidsfeer, een aantal aanbevelingen geformuleerd om de CBFA in staat te stellen haar taken met het vereiste professionalisme te blijven uitoefenen, rekening houdend met het feit dat de sector en de financiële actoren aan opvallende evoluties onderhevig zijn.

In een derde fase dienen de verschillende conclusies die met name uit de evaluatieverslagen voortvloeien, te worden geanalyseerd en op een gepaste wijze uitgewerkt. In dit kader heeft de Regering in haar beleidsverklaring van oktober 2009 de wens uitgedrukt om een toezichtsarchitectuur uit te bouwen volgens het zogenaamde "*twin peaks*"-model en maatregelen te nemen om het financiële stelsel in België te versterken.

In het huidige verslag dat een periode van 18 maanden bestrijkt, is ervoor geopteerd om niet enkel verslag uit te brengen over de activiteiten van de CBFA bij de uitoefening van haar diverse opdrachten, maar ook om een feitelijke beschrijving te geven van de opeenvolging van gebeurtenissen, maatregelen en interventies in de dossiers van de financiële instellingen die in ons land zwaar werden getroffen door de financiële crisis.

Daarnaast wordt bijzondere aandacht besteed aan de op internationaal, Europees en nationaal vlak aangekondigde maatregelen die ertoe strekken het financiële landschap te hertekenen. Hierover mag immers geen twijfel bestaan: de financiële wereld is veranderd. De globalisering van de financiële markten en de kapitaalmarkten en de snelheid waarmee de informatie op deze markten in real time doorstroomt, maakt dat er nood is aan meer eenvormige en geharmoniseerde regels inzake risicobeheer, transparantie, *corporate governance* en dit zowel op internationaal, Europees als nationaal vlak. Het financiële landschap en ook het toezicht daarop zullen moeten worden aangepast om rekening te houden met deze nieuwe realiteit.

De krachtlijnen van de hervorming van het financiële stelsel

In dit verslag komen de werkzaamheden van de G20 en van het Bazelincomité voor het banktoezicht uitvoerig aan bod.

De door de G20 uitgewerkte krachtlijnen zijn in de Europese wetgeving vertaald en zullen binnenkort ook in het nationaal recht worden omgezet.

Op internationaal vlak zijn het vooral de initiatieven van het Bazelincomité voor het banktoezicht die aan de basis liggen van de toekomstige regelgeving. Deze initiatieven zijn in essentie gericht op de versterking van het microprudentieel toezicht, waarbij er strengere regels zullen komen inzake kapitaal- en liquiditeitsvereisten. In dit verband wordt bijzondere aandacht besteed aan de verschillende types van effectiseringstransacties en buitenbalansverrichtingen waarvan de massale ontwikkeling ontegensprekelijk tot de financiële crisis heeft bijgedragen. Verder zullen aan de financiële instellingen strengere transparantievereisten worden opgelegd. Tot slot zullen op het vlak van *corporate governance* nieuwe aanbevelingen worden geformuleerd, die er voornamelijk op gericht zullen zijn de werking van de bestuursorganen van de kredietinstellingen te verbeteren en hen een groter verantwoordelijkheidsbesef bij te brengen met betrekking tot hun bevoegdheden inzake risicobeheer. Daarom vallen ook de regels inzake het door de instellingen uitgewerkte verloningsbeleid.

Het Bazelincomité is daarnaast terecht bezorgd over de macro-economische effecten die deze maatregelen kunnen hebben. Om deze "procyclicaliteit" tegen te gaan, moeten mechanismen worden ontwikkeld voor de samenstelling van anticyclische kapitaalbuffers. Deze mechanismen moeten tijdens periodes van economische hoogconjunctuur zorgen voor een kapitaalversterking, waarvan vervolgens gebruik kan worden gemaakt in slechtere economische tijden. Eenzelfde redenering geldt ook voor de opbouw van anticyclische waardevoorzieningen. Ten slotte werkt het Bazelincomité aan een beperking van het hefboomeffect waarvan kredietinstellingen gebruik maken, door de invoering van een maximale *leverage* voor de banksector.

De financiële reglementering voor en na de crisis

Vele van de beschreven maatregelen die door het Bazelincomité worden bepleit, dienen, na verdere analyse en na berekening van de precieze impact, nog te worden ingevoerd. Dit maatregelenpakket dient ervoor te zorgen dat de stabiliteit van de instellingen en van de sector in zijn geheel in de toekomst wordt gevrijwaard. Het is duidelijk dat het prudentieel regelgevend kader van de banksector daarmee de komende jaren fundamenteel zal worden herzien en versterkt. De balansstructuur van de banken zal er binnen afzienbare tijd dan ook volledig anders uitzien en de risico's zullen meer dan in het verleden moeten worden opgevangen door het opleggen van passende kapitaalvereisten.

Op nationaal niveau heeft de CBFA op eigen initiatief geanticipeerd op een aantal evoluties die op internationaal niveau worden verwacht. Zo heeft zij een circulaire goedgekeurd over de omkadering van het variabele verloningsbeleid bij de financiële instellingen die onder prudentieel toezicht staan. Zij heeft tevens de instrumenten voor het toezicht op de liquiditeit laten evolueren om op die manier rekening te kunnen houden met de recentste tendensen op internationaal vlak. Zo ook heeft de CBFA eraan gehouden niet-exhaustieve operationele aanbevelingen te formuleren bij de invoering van het nieuwe reglementaire kader voor de verplichte oprichting van auditcomités bij de diverse financiële instellingen onder prudentieel toezicht.

De crisis heeft evenwel aangetoond dat de overheid ook bij een belangrijke financiële crisis over de nodige instrumenten moet kunnen beschikken om op korte termijn te kunnen ingrijpen als systeemrelevante instellingen in de problemen komen.

In deze context hebben de vertegenwoordigers van de uitvoerende en de wetgevende macht samengewerkt en een voorontwerp van wet uitgewerkt dat ertoe strekt de bestaande uitzonderingsmaatregelen voor de instellingen uit de banksector in geval van crisis aan te vullen.

Iedere crisis met een dergelijke impact moet aanleiding geven tot diepgaande evoluties en aanpassingen op reglementair vlak. Daarbij moet de ambitie bestaan om de nodige middelen in te zetten om inzicht te verwerven in de mechanismen die aan de basis liggen van de ontwikkeling van een dergelijke crisis, om vervolgens instrumenten te kunnen uitwerken die de herhaling van dergelijke gebeurtenissen kunnen voorkomen.

De crisis heeft ook de herziening versneld van een aantal onderdelen van de Europese reglementering inzake het toezicht op de financiële sector. Dit is met name het geval voor de MiFID-regels die, binnen de Europese Unie, moeten zorgen voor eengemaakte en concurrentiële markten in financiële instrumenten en voor uniforme regels inzake de informatieverstrekking en de bescherming van consumenten van financiële diensten. Sedert 2007 zijn er op dit vlak belangrijke vorderingen gemaakt. Sindsdien hebben zich echter nieuwe uitdagingen aangediend die momenteel ter harte worden genomen door de Europese expertengroep waarvan ik het voorrecht heb de voorzitter te zijn. Het gaat er met name om op korte termijn een grotere transparantie te creëren op de buitenbeursmarkten, in het bijzonder over de afgeleide producten die tijdens de financiële crisis een belangrijke impact hadden op de stabiliteit van de financiële instellingen. Verder moet naar een beter evenwicht worden gestreefd tussen de gereguleerde markten en de overige plaatsen waar beursorders worden uitgevoerd.

De bescherming van consumenten van financiële diensten

Naast de prudentiële regels en de regels inzake *governance* is er nood aan een coherent regelgevend kader ter bescherming van de consumenten van financiële diensten. Indien er een belangrijke les uit de crisis moet worden getrokken, is het dat de toekomst toebehoort aan de financiële instellingen die hun cliënten centraal stellen door transparante producten te leveren en kwalitatief hoogstaande diensten te verstrekken.

De CBFA pleit op Belgisch niveau voor de invoering van een uniforme wettelijke regeling voor de publiciteit voor financiële producten en diensten. Op Europees vlak onderschrijft de CBFA het initiatief van de Europese Commissie inzake "*Packaged Retail Investment Products*", waarbij wordt gestreefd naar een uniform Europees kader voor alle samengestelde beleggingsproducten, zoals ICB's en levensverzekeringen die gebonden zijn aan een beleggingsfonds (levensverzekeringen van tak 21 of 23). Het basisbeginsel van het voorstel is een gelijkschakeling van de beschermingsregels die van toepassing zijn op de diverse producten en waarbij de strengste bestaande norm het uitgangspunt zal zijn.

In het kader van de herziening van de prospectusrichtlijn heeft de CBFA er bij de Europese Commissie op aangedrongen het plafond te verhogen waarboven een aanbod van financiële instrumenten niet langer als openbaar wordt beschouwd en bijgevolg zonder enig toezicht kan plaatsvinden. Onder de huidige Europese richtlijn is dit plafond vastgesteld op € 50.000. De ervaring leert dat heel wat emittenten zich tot retailbeleggers richten met producten net boven deze drempel, waardoor ze zich aan het toezicht kunnen onttrekken. Door deze drempel op te trekken tot € 250.000 zou de beleggersbescherming kunnen worden verbeterd.

Er kan niet alleen worden ingegrepen via deze kwantitatieve drempels die bij een openbaar bod van toepassing zijn. Er dient ook verder te worden gegaan en te worden nagedacht over de mogelijkheid voor de toezichthouder om de verhandeling van bepaalde producten te verbieden wanneer deze, omwille van hun complexiteit en risicogehalte, niet voor het brede publiek zijn weggelegd.

Tot slot dient, naar het voorbeeld van sommige van onze buurlanden, aandacht te worden besteed aan de financiële vorming. De CBFA heeft in de loop van 2009 een voorstel gedaan aan de overheid met betrekking tot de oprichting van een instituut voor de financiële vorming, waarbij de CBFA een belangrijke rol als katalysator zou kunnen spelen. Daarbij dient echter te worden onderstreept dat dit initiatief er niet toe strekt om van iedere spaarder een onderlegde belegger te maken. Het moet de financiële consument daarentegen in staat stellen voldoende inzicht te verwerven in de basisdiensten en de basisproducten die een financiële instelling aanbiedt. Belangrijk daarbij is dat de consument hierdoor een gezonde kritische houding aan de dag kan leggen in zijn relatie met zijn financiële instelling, zonder afbreuk te doen aan de zorgplicht van de financiële bemiddelaar.

Het markttoezicht en de beteugeling van misbruik van voorkennis

De bevoegdheden van de CBFA inzake het toezicht op de naleving van de marktregels zijn het voorbije jaar meer dan eens in de actualiteit gekomen. 2008 en de eerste maanden van 2009 waren, wat het markttoezicht betreft, dan ook bijzonder gevoelige periodes, met een forse stijging van het aantal dossiers dat naar de sanctiecommissie werd doorverwezen. Bij deze administratieve onderzoeken naar eventueel marktmisbruik kon met name worden vastgesteld dat bepaalde dossiers bijzonder complex waren. De CBFA heeft in die periode dan ook een aanzienlijk aantal dossiers geopend die een grondige analyse vereisen.

Een belangrijke positieve evolutie die in de voorbije periode kon worden vastgesteld, is de constructieve samenwerking tussen de CBFA en de rechterlijke overheden. Zo heeft de CBFA beslist om alle dossiers inzake marktmisbruik die het voorwerp uitmaken van een procedure voor de sanctiecommissie, systematisch ter kennis te brengen van het parket. De CBFA is verheugd over deze goede samenwerking tussen de rechterlijke overheden en de administratieve autoriteiten. Zowel de administratieve sanctieprocedure als de strafrechtelijke procedure heeft haar eigen finaliteit, procedure en bewijslast. Meer algemeen is het fundamenteel dat de problematiek van het marktmisbruik op passende wijze en op ieder moment door de diverse marktpartijen en insiders wordt onderkend. Om de administratieve procedure efficiënter te laten verlopen, zijn tevens voorstellen geformuleerd tot verdere verbetering van de procedure. In de huidige procedure wordt een eerste vooronderzoek uitgevoerd door de diensten van de CBFA. Indien het directiecomité naar aanleiding van dit vooronderzoek vaststelt dat er voldoende aanwijzingen van inbreuken bestaan, wordt het dossier doorverwezen naar de auditeur die wordt belast met een onderzoek à charge en à discharge, en die zijn onafhankelijke conclusies vervolgens moet voorleggen aan de sanctiecommissie die is opgericht binnen de raad van toezicht van de CBFA. In de voorstellen die aan de politieke verantwoordelijken zijn voorgelegd, wordt uitgegaan van een eenmalig en volledig onderzoek door de diensten. Indien dit onderzoek tot de slotsom komt dat er voldoende aanwijzingen bestaan van een inbreuk, wordt het dossier door het directiecomité overgelegd aan een onafhankelijke administratieve instantie.

De CBFA als onderdeel van de Europese samenwerking tussen toezichthouders

De Europese Commissie heeft recent voorstellen geformuleerd waarin, uitgaande van de aanbevelingen van de door de heer de Larosière voorgezeten expertengroep, een nieuwe Europese toezichtsarchitectuur wordt uitgewerkt. Naast het Europees Comité voor systeemrisico's (ECSR), dat de risico's voor de stabiliteit van het financiële stelsel in zijn geheel moet opsporen en inschatten ("het macroprudentieel toezicht"), worden de bestaande comités van toezichthouders omgevormd tot een volwaardig Europees Systeem van Financiële Toezichthouders (ESFT), dat toezicht moet houden op de individuele financiële instellingen ("het microprudentieel toezicht"). Het ESFT zal daarbij steunen op een netwerk van nationale financiële toezichthouders die samenwerken met nieuwe Europese toezichthoudende autoriteiten. Deze autoriteiten worden opgericht door de drie bestaande comités die respectievelijk bevoegd zijn voor de banksector, de sector van de financiële markten en de sector van de verzekeringen en de bedrijfspensioenen, om te vormen tot volwaardige autoriteiten, namelijk de Europese Bankautoriteit (EBA), de Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen (*European Insurance and Occupational Pensions Authority* - EIOPA) en de Europese Autoriteit voor effecten en markten (*European Securities and Markets Authority* - ESMA). De CBFA heeft zich steeds in de Europese dynamiek ingeschreven en zal ook in de toekomst haar verantwoordelijkheid opnemen om het Europees toezicht mee gestalte te geven. De financiële crisis heeft immers de aandacht gevestigd op de beperkingen, de onvolmaaktheden en soms het ontbreken van aangepaste mechanismen voor Europese samenwerking op het vlak van het toezicht bij een ernstige crisis. Voor zover nodig, hebben de recente gebeurtenissen ook aangetoond dat enkel via een meer gestructureerde en afdwingbare Europese samenwerking tussen de toezichthouders een afdoend antwoord kan worden geformuleerd op de vraag naar een efficiënter en coherenter toezicht in Europa.

Noch de teksten van de Europese Commissie, noch het verslag van de heer Jacques de Larosière hebben zich daarbij uitgesproken over welk toezichtsmodel het meest aangewezen zou zijn, om de eenvoudige reden dat de crisis duidelijk heeft aangetoond dat geen enkel toezichtsmodel intrinsiek superieur is aan een ander. Wel wordt gepleit voor een hechte samenwerking tussen micro- en macroprudentieel toezicht.

Sinds juni 2009 zijn belangrijke wijzigingen in de architectuur van het financiële toezicht doorgevoerd in Frankrijk en in Duitsland, terwijl ook het debat daarover in het Verenigd Koninkrijk wordt voortgezet.

Naar een nieuwe toezichtsstructuur

In de laatste decennia zijn de toezichtsbevoegdheden van de instelling die momenteel de naam CBFA draagt, al verscheidene malen aangepast. Zo werd de in 1935 opgerichte Bankcommissie, die al diverse evoluties had doorgemaakt, in 1991 omgevormd tot de Commissie voor het Bank- en Financiewezen (CBF), waarbij de CBF naast de prudentiële toezichthouder ook de toezichthouder werd op de genoteerde ondernemingen en zij diende toe te zien op de naleving van de regels inzake marktmisbruik. In 1995 werd haar bevoegdheid op het vlak van het markttoezicht opnieuw gedeeltelijk overgedragen aan de gereguleerde markten, terwijl zij verantwoordelijk bleef voor het tweedelijns toezicht op deze markten. Tegelijkertijd was er de integratie van het Interventiefonds der beursvennootschappen, waardoor de CBF de prudentiële toezichthouder van alle beleggingsondernemingen werd. In 2002 werd de CBF opnieuw volledig bevoegd voor het markttoezicht en kreeg zij tevens de bevoegdheid om administratieve sancties op te leggen. In 2004 volgde tot slot de fusie met de Controledienst voor de Verzekeringen, waardoor de CBFA een geïntegreerde toezichthouder werd, een toezichtsmodel waarvoor nagenoeg twee derde van de lidstaten van de Europese Unie hadden geselecteerd. Bij elk van deze stappen diende de organisatie van de CBFA te worden aangepast. Telkens kon de instelling vertrouwen op de kwaliteit van haar medewerkers om de continuïteit van haar werkzaamheden te verzekeren en om de nieuwe opdrachten professioneel en proactief in te vullen.

Ook vandaag staat de CBFA weer voor een belangrijke hervorming.

Parallel met de Europese ontwikkelingen werden immers ook op Belgisch niveau recent de krijtlijnen uitgetekend voor een nieuwe organisatie van het toezicht, waarbij micro- en macroprudentieel toezicht worden geïntegreerd. De toenadering tussen micro- en macroprudentieel toezicht was ook reeds ingeschreven in de wet van 2 augustus 2002 en kreeg concreet gestalte in de oprichting van het Comité voor Financiële Stabieleit. De Regering heeft in navolging van het Lamfalussy-verslag en naar aanleiding van de belangrijke veranderingen in de architectuur van het financiële toezicht in Frankrijk en Duitsland, echter beslist om ook in België een stap verder te gaan met een volledige integratie van het micro- en het macroprudentieel toezicht.

Concreet werd beslist om op korte termijn een Comité voor systeemrisico's en systeemrelevante financiële instellingen (CSRSFI) op te richten. Dit Comité, waarin de directieleden van de NBB en de CBFA zitting hebben, zal als voornaamste taak hebben bij te dragen tot de bescherming van de stabiliteit van het financiële stelsel. Het zal ook de exclusieve beslissingsbevoegdheid krijgen met betrekking tot het prudentieel toezicht, wat de degelijkheid moet garanderen van de systemische instellingen, zoals de grootbanken en de grote verzekeringsondernemingen. Daarnaast krijgt het Comité ook een nieuwe bevoegdheid, namelijk de goedkeuring van de strategische beslissingen van die instellingen.

Deze overgangsfase zal, zodra dat redelijkerwijs mogelijk is, worden gevolgd door een integratie van de prudentiële toezichtsbevoegdheden in de schoot van de NBB, en dit volgens het zogenaamde "*twin peaks*"-model.

Tegelijkertijd zullen de bevoegdheden van de nieuwe CBFA op het vlak van de consumentenbescherming worden verduidelijkt. Zowel het Lamfalussy-comité als de Bijzondere Parlementaire Commissie hebben daarop aangedrongen. Aansluitend op deze aanbevelingen en rekening houdend met de logica van het "*twin peaks*"-model, zal de CBFA, naar het voorbeeld van onder andere de Nederlandse Autoriteit voor de Financiële Markten en de Franse *Autorité des Marchés Financiers*, instaan voor het gedragstoezicht. Daarnaast zal de CBFA haar bevoegdheden inzake het toezicht op de financiële markten, de informatieverstrekking door de genoteerde vennootschappen, de openbare aanbiedingen en de openbare overnamebiedingen, alsook inzake het toezicht op de beleggingsproducten en de distributeurs verder uitdiepen, onder meer door de ontwikkeling van nieuwe toezichtsinstrumenten.

Tot slot zou ik Churchill willen parafaseren door te stellen dat toezichthouders die geen verleden hebben, ook geen toekomst hebben. In 2010 viert de CBFA haar 75-jarig bestaan. De CBFA is trots op haar verleden. De voorbijge 75 jaar heeft de instelling immers bijgedragen tot de stabiliteit en de soliditeit van de financiële sector. 2010 wordt een jaar van nieuwe uitdagingen voor de instelling en voor haar personeel. Met name dankzij haar verleden en de traditie waarop zij kan bogen, zal de CBFA alles in het werk stellen om ook deze hervormingen tot een succes te maken.

EXTERNE VERANTWOORDING EN COMMUNICATIEBELEID

De verplichting tot externe verantwoording hangt nauw samen met de onafhankelijkheid van de CBFA als toezicht-houder. Deze externe verantwoording betreft haar volledige toezichtsactie en geschiedt via diverse kanalen, waarvan dit jaarverslag en de CBFA-website de belangrijkste zijn.

Voor 2008 past het specifiek in te gaan op het communicatiebeleid dat de CBFA heeft gevoerd gedurende de crisisperiode

De financiële crisis en de behandeling van de crisisdossiers hebben het wezenlijke belang van communicatie aangetoond. De diverse stakeholders, weze het de spaarders, de beleggers of de marktpartijen, hebben nood aan gepaste en juiste informatie.

Om verschillende redenen dient deze communicatie evenwel met de nodige omzichtigheid te gebeuren. Eerst en vooral belet het strikte beroepsgeheim waaraan de CBFA en haar medewerkers zijn gehouden, dat vertrouwelijke informatie waarvan zij kennis heeft gekregen bij de uitoefening van haar taken zou worden meegedeeld. Verder moet, bij een bankencrisis in het bijzonder, worden vermeden dat informatie bij cliënten en beleggers voor reacties zou zorgen die van aard zijn de situatie van de betrokken instellingen te verergeren. Tenslotte moeten de onderhandelingen en de contacten die erop gericht zijn reddingsscenarios uit te werken zo vertrouwelijk mogelijk kunnen verlopen teneinde de betrokken partijen de mogelijkheid te geven in volledige sereniteit te handelen.

Om al deze redenen heeft de CBFA haar communicatiebeleid tijdens de crisisperiode aangepast.

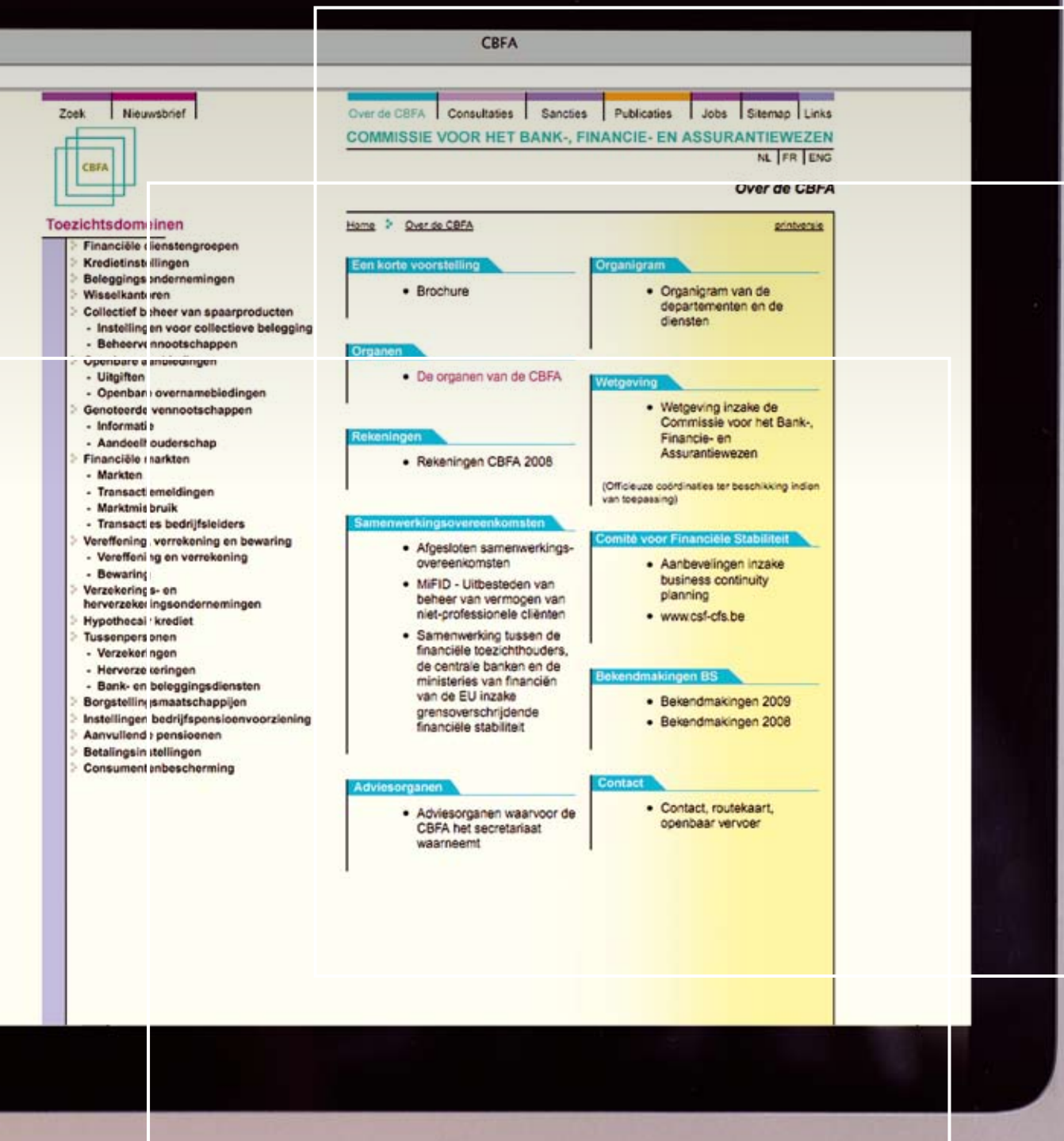
Wat de crisisdossiers zelf betreft, werd met de regering afgesproken dat de communicatie over de maatregelen die werden genomen in deze dossiers door de betrokken ministers zelf zou gebeuren.

Daarnaast werd evenwel beslist om proactief en op individuele basis zoveel mogelijk informatie en duiding te geven aan cliënten van financiële instellingen die door de aard en de omvang van de crisis vragen hebben over hun tegoeden bij de betrokken instellingen, over de rechten die zij in voorkomend geval kunnen uitoefenen en meer in het bijzonder over de waarborgen waarvan zij kunnen genieten. Gedurende de maanden oktober, november en december 2008 werd er een "*crisis communicatie cel*" opgericht, die permanent bemand werd door hoog gekwalificeerde medewerkers. De betrokken medewerkers werden dagelijks op de hoogte gehouden

van de evolutie van de diverse dossiers zodanig dat zij met kennis van zaken de mensen konden bijstaan. Op grond van de veel gestelde vragen zag de cel ook toe op de continuë actualisering van de CBFA webstek met nuttige informatie over de crisis.

Gelet op de werkzaamheden, eerst van de Commissie Financiën van het parlement, vervolgens van de bijzondere parlementaire opvolgingscommissie belast met het onderzoek naar de financiële en bankcrisis, en ten slotte van het comité Lamfalussy, werd er ten slotte voor gekozen de communicatie over het toezicht van de CBFA voor en tijdens de crisis voor te behouden aan de parlementsleden en aan de experts die door de bijzondere parlementaire commissie werden belast met een analyse. De CBFA heeft haar volledige medewerking verleend aan de werkzaamheden van de commissies, comité en deskundigen. Om echter niet te interfereren met deze werkzaamheden heeft de CBFA hierover, zolang zij niet waren afgerond en hun conclusies publiek gemaakt, geen verklaringen afgelegd aan de pers.

Via de tussenkomsten van haar woordvoerders heeft de CBFA er zich wel van verzekerd dat aan de media duidelijke informatie werd gegeven over de financiële sector in zijn geheel.

Over de CBFA

Home > Over de CBFA printversie

Een korte voorstelling

- Brochure

Organigram

- Organigram van de departementen en de diensten

Organen

- De organen van de CBFA

Wetgeving

- Wetgeving inzake de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen

(Officiële coördinatie ter beschikking indien van toepassing)

Rekeningen

- Rekeningen CBFA 2008

Samenwerkingsovereenkomsten

- Afgesloten samenwerkingsovereenkomsten
- MiFID - Uitbesteden van beheer van vermogen van niet-professionele cliënten
- Samenwerking tussen de financiële toezichthouders, de centrale banken en de ministeries van financiën van de EU inzake grensoverschrijdende financiële stabiliteit

Comité voor Financiële Stabiliteit

- Aanbevelingen inzake business continuity planning
- www.csf-cfs.be

Bekendmakingen BS

- Bekendmakingen 2009
- Bekendmakingen 2008

Adviesorganen

- Adviesorganen waarvoor de CBFA het secretariaat waarneemt

Contact

- Contact, routekaart, openbaar vervoer

Toezichtsdomeinen

- > Financiële dienstengroepen
- > Kredietinstellingen
- > Beleggingsondernemingen
- > Wisselkantoren
- > Collectief beheer van spaarproducten
  - Instellingen voor collectieve belegging
  - Beheer vennootschappen
- > Openbare emissies
  - Uitgiften
  - Openbare overnamebiedingen
- > Genoteerde vennootschappen
  - Informatie
  - Aandeelhouderschap
- > Financiële markten
  - Markten
  - Transactiemeldingen
  - Marktmissbruik
  - Transacties bedrijfsleiders
- > Verrekening, verrekening en bewaring
  - Verrekening en verrekening
  - Bewaring
- > Verzekering en herverzekeringsondernemingen
- > Hypothecair krediet
- > Tussenpersonen
  - Verzekeringen
  - Herverzekeringen
  - Bank- en beleggingsdiensten
- > Borgstellingsmaatschappijen
- > Instellingen bedrijfspensioenvoorziening
- > Aanvullend pensioenen
- > Betalingsinstellingen
- > Consumentbescherming

HOOFDSTUK 1

BEHEERSTRUCTUUR

A. DIRECTIECOMITÉ

Voorzitter

1 Jean-Paul **Servais**

Directiecomité

1 Jean-Paul **Servais, voorzitter**

8 Henk **Becquaert**

2 Rudi **Bonte**

5 Marcia **De Wachter**¹

7 Michel **Flamée, ondervoorzitter**

3 Françoise **Masai**¹

4 Peter **Praet**¹

Secretaris-generaal

6 Albert **Niesten**

In 2008 heeft het directiecomité 98 maal vergaderd waarvan 46 maal door middel van de schriftelijke procedure².

7 8
4 5 6
2 3
1

¹ Tevens lid van het directiecomité van de NBB.

² Het directiecomité heeft tevens, samen met het directiecomité van de NBB, deelgenomen aan 12 vergaderingen van het Comité voor Financiële Stabiliteit.

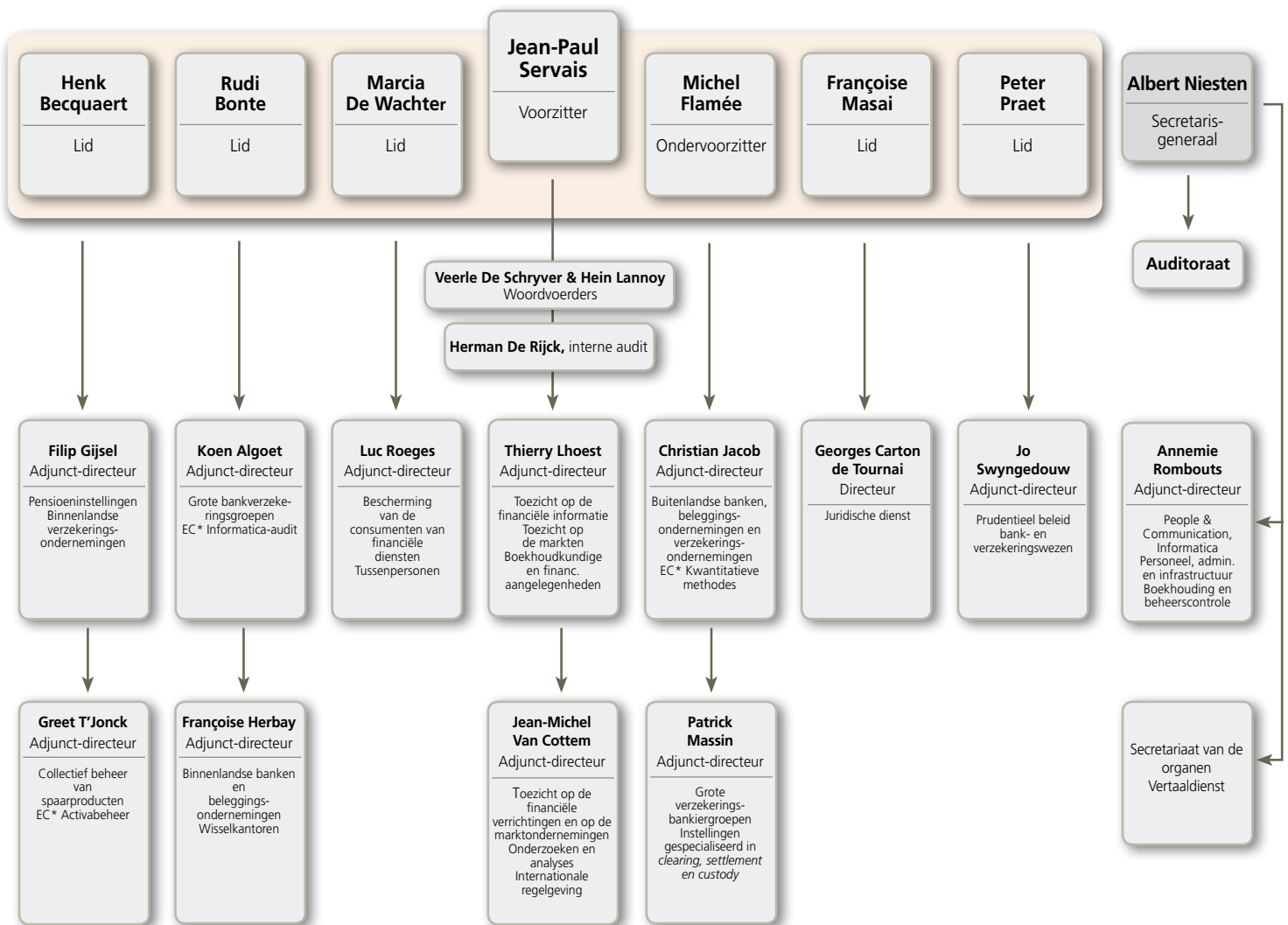

B. ORGANOGRAM VAN DE DEPARTEMENTEN EN DIENSTEN³

Organogram

Conform artikel 54 van de wet van 2 augustus 2002 wordt het organigram van de CBFA door de raad van toezicht goedgekeurd op voorstel van het directiecomité.

Voor een uitgebreide toelichting bij het organigram, dat door de raad van toezicht werd goedgekeurd op 31 mei 2007, wordt verwezen naar vorig jaarverslag⁴.

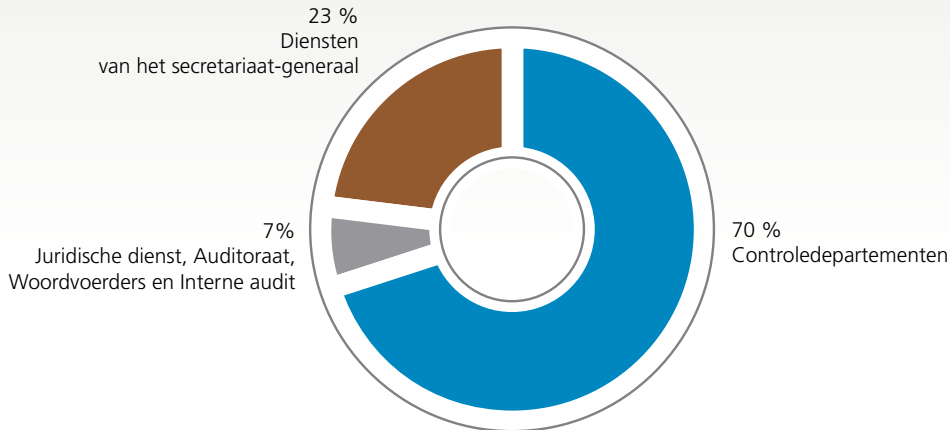
* EC = expertisecentrum

³ Toestand op 1 januari 2009.

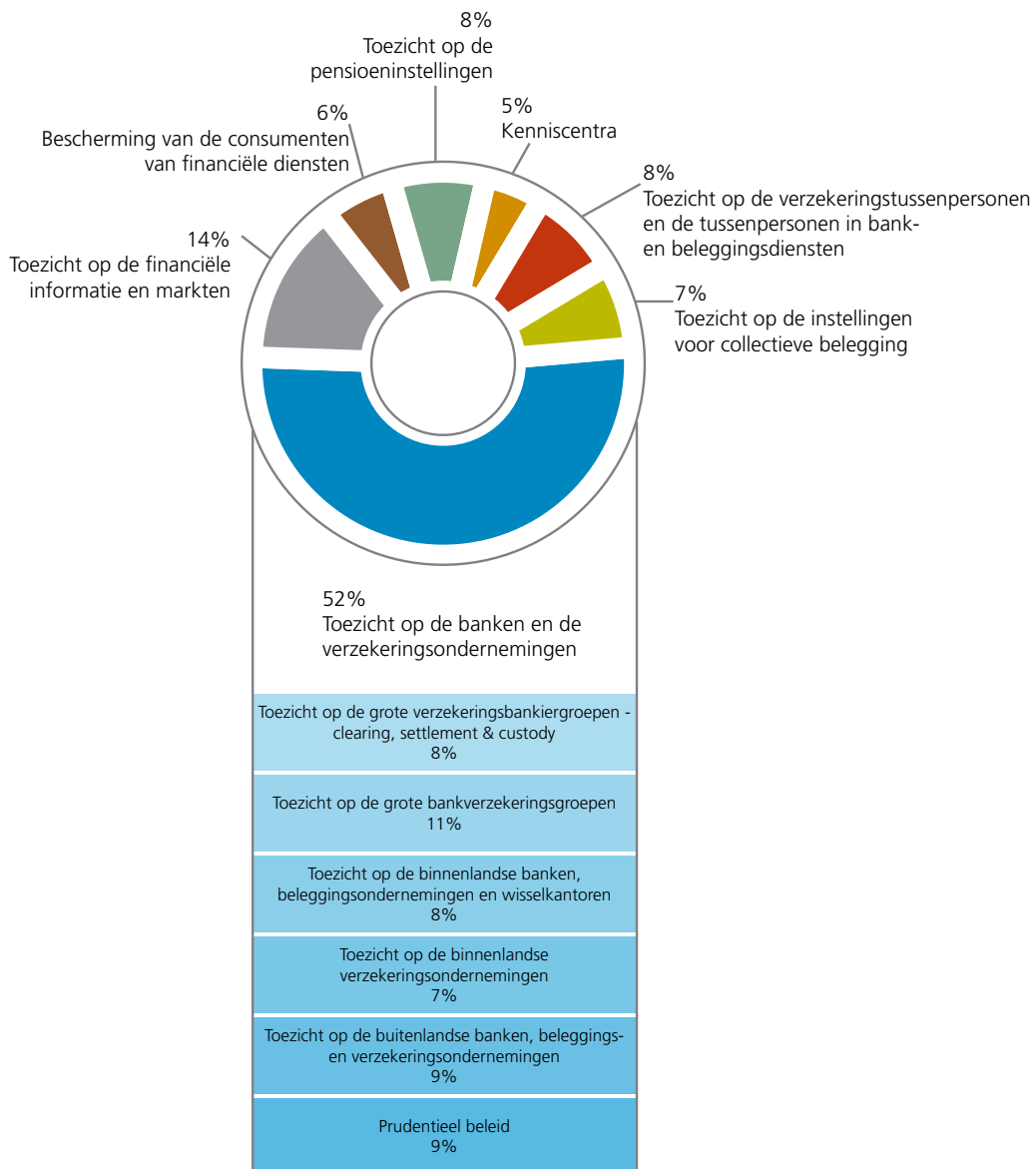
⁴ Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 19 tot 22.

Uitsplitsing van het personeelsbestand over de verschillende departementen en diensten

Uitsplitsing van het voltallige personeelsbestand

Uitsplitsing van de controledepartementen volgens de verschillende controleopdrachten

C. RAAD VAN TOEZICHT⁵

- 2 Eddy **Wymeersch**, voorzitter
- 8 Jean-François **Cats**
- 7 Herman **Cousy**
- 6 Eric **De Keuleneer**
- 11 Christian **Dumolin**
- 3 Martine **Durez**⁶
- 5 Jean **Eylenbosch**
- 1 Hilde **Laga**
- 14 Didier **Matray**⁶
- 12 Pierre **Nicaise**
- 9 Jean-Paul **Pruvot**
- 13 Michel **Rozie**
- 10 Marnix **Van Damme**
- 4 Dirk **Van Gerven**

Bedrijfsrevisor

André **Killesse**⁷

14
11 12 13
8 9 10
4 5 6 7
1 2 3

⁵ Toestand op 31 december 2008.

⁶ Benoemd op grond van de hoedanigheid van lid van de Regentenraad van de NBB.

⁷ Benoemd overeenkomstig artikel 57, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

Op 26 mei 2008 werd de h. Pierre Nicaise benoemd als lid ter vervanging van de heer Guy Keutgen, die werd gemachtigd de eretitel van zijn functie als lid van de raad van toezicht te voeren⁸. De raad drukt zijn dank uit voor de deskundigheid en toewijding waarmee de heer Keutgen zijn functie heeft vervuld.

Ter uitvoering van artikel 48, § 1, 4°, van de wet van 2 augustus 2002 en binnen de grenzen van zijn bevoegdheden zoals omschreven in voormelde wet heeft de raad van toezicht van de CBFA, op voorstel van het directiecomité, in zijn zitting van 18 september 2009, onderhavig jaarverslag goedgekeurd.

Verslag van de raad van toezicht

De raad van toezicht heeft in elk van zijn zittingen aandacht besteed aan de financiële crisis en haar talrijke deelaspecten. Naarmate de crisis zich ontplooidde, zijn de bezorgdheden voor de sociaal-economische toekomst zowel in België als in Europa met meer aandrang aan bod gekomen, en dit niet enkel wat de financiële sector betreft, maar voor de economie van het land in het algemeen.

De ontwikkeling van de financiële crisis zelf is het kernthema geweest van de werking van de raad in het besproken jaar. Algemene thema's, zoals de ontwikkeling in de *subprime* kredieten en het effect ervan op de Belgische kredietinstellingen, de rol van de *credit rating agencies*, de weerslag van de toepassing van internationale boekhoudregelen (IFRS), regelen inzake *short selling*, de praktijken inzake effectenbelening, de risico's verbonden met de *credit default swaps* en de intragroepsrisico's kregen bijzondere aandacht. De raad heeft kennis genomen van de talrijke internationale inspanningen tot aanscherping van het financiële toezicht en tot aanpassing van de toepasselijke reglementering, onder meer in het kader van het FSF, van het Basel Comité, van IOSCO en CESR, en meest recent van de G20.

De raad heeft onder meer aangedrongen op de nauwgezette opvolging van de risico's binnen de grootste, systeemrelevante financiële groepen, op de grensoverschrijdende coördinatie van het toezicht op de individuele instellingen gelet op hun multinationale aard, doch ook op de tijdige bekendmaking van de belangrijkste

ontwikkelingen binnen de betrokken kredietinstellingen. Hij heeft met name ook aangedrongen op een nauwgezette opvolging van de liquiditeitsposities.

De boekhoudkundige aspecten werden herhaaldelijk besproken, in het licht van de toepassing van de IFRS en van het beginsel van de "werkelijke waarde" (*fair value*). De raad heeft het belang onderstreept van een eenvormige toepassing en heeft zich rekenschap gegeven van de moeilijkheden van waardering bij afwezigheid van een representatieve markt. Wijzigingen van het beginsel van de werkelijke waarde zijn niet aan de orde doch de toepassing ervan ten aanzien van bepaalde concrete activa verdient wellicht nadere precisering.

De raad heeft hierbij kunnen vaststellen dat de diensten van de CBFA toezichtacties hebben gevoerd met betrekking tot de ontwikkeling van de risicoposities van de kredietinstellingen en waar nodig tot bijsturing hebben aangezet. De raad heeft ook vastgesteld dat de CBFA er meermaals op heeft aangedrongen dat de kredietinstellingen tot de bekendmakingen als vereist in het licht van de marktontwikkelingen zouden overgaan.

De raad heeft verder een systematische opvolging van de onderscheiden aan het toezicht onderworpen sectoren verlangd. Verder verlangt hij een scherper inzicht te bekomen in de methodes die worden gebruikt voor de opvolging van de risico's in de concrete instellingen, en dit in het kader van een strategische visie.

Naar aanleiding van de gebeurtenissen van september – oktober 2008 heeft de raad beslist, gebruik makend van de bevoegdheid die de wet, in toepassing van artikel 48, § 1, 4° en 8°, van de wet van 2 augustus 2002, hem toekent, een onderzoek in te stellen naar de "goede werking" van de instelling voor het laatste anderhalf jaar.

Het onderzoek werd gevoerd door een comité bestaande uit de voorzitter en twee leden van de raad van toezicht. Het onderzoek had tot doel de werking van de CBFA te analyseren en te beoordelen, in het licht van de geldende regelgeving, ook met het oog op de maatregelen, al dan niet van regelgevende aard, die kunnen bijdragen tot de goede werking van de CBFA. Het comité zette zijn werkzaamheden verder in 2009.

⁸ Koninklijk Besluit van 21 april 2008 houdende benoeming van een lid van de raad van toezicht van de Commissie voor het Bank-, Financier- en Assurantiewezen, BS 26 mei 2008.

Ofschoon de aandacht van de raad hoofdzakelijk is uitgegaan naar de financiële crisis en de gevolgen ervan voor België, werd ook heel wat aandacht besteed aan andere thema's die de werking van de raad aanbelangen. Daartoe werden interne comités opgericht met als taak de beraadslaging van de raad voor te bereiden. Zo werden de budgetten voor 2009 door een daartoe ingesteld bijzonder comité besproken en beoordeeld. Een comité voor de beoordeling van het ontwerpjaarverslag werd eveneens ingesteld.

De relatie van de raad tot de door het directiecomité ingestelde interne audit werd, mede in het licht van het voormelde onderzoek van de raad, opnieuw besproken. Op verzoek van de raad werden de eerste stappen gezet in de ontwikkeling van een actieplan van de CBFA op middellange termijn, terwijl de basis werd gelegd voor de harmonisering van de prudentiële controleprocedures over de onderscheiden sectoren heen. De raad verwelkomt deze initiatieven.

Een uitvoerige bespreking werd gewijd aan de voorstellen met het oog op het bevorderen van de financiële kennis van de gebruiker van financiële diensten. De raad verwelkomt deze voorstellen in het verlengde van zijn wens om meer aandacht te besteden aan de bescherming van de financiële consument, al dan niet via regelgevende initiatieven.

De raad heeft tevens een ruime waaier van specifieke thema's onderzocht, o.m. omtrent de eerste ervaring met de toepassing van recente regelgeving zoals aspecten van de toepassing van de overnamewetgeving, de MiFID-richtlijn en de maatregelen tot voorkoming van marktmisbruik.

De raad is er zich van bewust dat de instelling in 2008 zwaar op de proef is gesteld. De instelling is geconfronteerd geworden met een financiële crisis die in mensenheugenis geen gelijke heeft gekend. De door de leiding en het personeel geleverde uitzonderlijke inspanningen werden door de raad geapprecieerd.

Conform de wet heeft de raad op 16 april 2008 de jaarrekening voor 2007 en op 17 december 2008 het budget voor 2009 goedgekeurd. Op 16 april 2008 werd het jaarverslag over 2007 goedgekeurd.

Tijdens het verslagjaar is de raad 8 keer samengekomen en werd 3 keer gebruik gemaakt van de schriftelijke procedure.

D. SANCTIECOMMISSIE

Organisatie van de sanctiecommissie

De in de CBFA opgerichte sanctiecommissie⁹ beslist overeenkomstig artikel 48 van de wet van 2 augustus 2002 over de oplegging van administratieve geldboetes of dwangsommen volgens de procedure bepaald in artikel 72 van deze wet. Overeenkomstig artikel 48, § 6, van dezelfde wet bestaat deze commissie uit de voorzitter van de raad van toezicht en zes leden van de raad van toezicht die door de raad worden aangeduid.

De sanctiecommissie steunt voor de vervulling van haar opdrachten op de bijstand van twee ervaren medewerkers die het directiecomité deeltijds ter beschikking van de sanctiecommissie heeft gesteld. De medewerkers die de sanctiecommissie bijstaan, vallen voor deze taken niet langer onder het hiërarchisch gezag van het directiecomité.

Met het oog op haar goede werking heeft de sanctiecommissie de nodige schikkingen getroffen voor haar interne organisatie. Ze heeft tevens een procedure uitgewerkt voor de door haar georganiseerde hoorzittingen met partijen die het voorwerp zijn van een onderzoek. De sanctiecommissie stelt de betrokken partijen hiervan telkens vooraf in kennis.

Beslissingen van de sanctiecommissie

De sanctiecommissie heeft in de loop van 2008 4 beslissingen getroffen, telkens na beraadslaging over de bevindingen van de auditeur¹⁰ en na de betrokken partijen te hebben gehoord. De vier beslissingen dateren van 17 december 2008. Zij worden verder in dit verslag toegelicht¹¹.

9 Over de oprichting van de sanctiecommissie, zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 15 en 26, en het verslag van het directiecomité CBFA 2007, p. 41.

10 De bevindingen van de auditeur vinden hun neerslag in een verslag waarvan op het einde van het onderzoek zowel de sanctiecommissie als de dader van de betrokken praktijk kennis nemen (artikel 71, § 2, van de wet van 2 augustus 2002).

11 Zie dit verslag, p. 84.

HOOFDSTUK 2

VERSLAG OVER DE UITVOERING DOOR DE CBFA VAN HAAR WETTELIJKE TOEZICHTSOPDRACHTEN

A. TOEZICHT

1. Cartografie van de instellingen onder toezicht

Aantal instellingen en ondernemingen onderworpen aan het toezicht van de CBFA* ** ***

	Naar Belgisch recht	Bijkantoren naar buitenlands recht van buiten de	Bijkantoren naar buitenlands recht uit de	Vrije dienstverlening	
				EER	niet-EER
Instellingen met een toezichtsstatuut van het "prudentiële" type					
Kredietinstellingen	51	9	47	564	
Beleggingsondernemingen	49		21	2.025	74
Verzekeringsondernemingen	100		51	878	
Beheervenootschappen van ICB's	7		3	23	
Instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening	270			3	
Gespecialiseerde ondernemingen (clearing, settlement & custody)	2				
Financiële holdings	9				
Instellingen voor elektronisch geld	4				
Instellingen met een ander toezichtsstatuut dan van het "prudentiële" type					
ICB's (aantal compartimenten van ICB's)	171 (1.902)			11 (102)	250 (2.530)
Genoteerde vennootschappen	174				
Marktondernemingen	2				
Gereguleerde markten en MTF's	11				
Derivatenspecialisten naar Belgisch recht	1				
Wisselkantoren	20				
Vennootschappen voor beleggingsadvies	0				
Hypothecaire ondernemingen	195		5	14	
Verzekeringstussenpersonen	22.892			6.201	
Tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten	4.417				
Herverzekeringstussenpersonen	9				
Aanvullende pensioenen (IBP's + Verzekeringen)	301				

* Toestand op 31.12.2008

** Naast het continue toezicht dat de CBFA uitoefent op deze instellingen en ondernemingen, oefent zij ook ad-hoec toezicht uit op de procedures en/of de informatieverstrekking met betrekking tot verrichtingen op de financiële markten.

*** Een instelling die aan verschillende toezichtsstatuten is onderworpen, zal verschillende keren in deze tabel worden opgenomen.

2. Prudentieel toezicht

2.1. Evolutie van het aantal instellingen onder prudentieel toezicht

Kredietinstellingen

	Aantal op 31.12.2000	Aantal op 31.12.2007	Aantal op 31.12.2008
A. Kredietinstellingen met vergunning in België	85	61	60
1. Kredietinstellingen naar Belgisch recht	72	52	51
Kredietinstellingen <i>(waaronder de Federatie van kredietinstellingen)</i>	43 (1)	34 (1)	32 (1)
Spaarbanken of spaarkassen <i>(waaronder de kredietverenigingen die deel uitmaken van het netwerk van het Beroepskrediet)</i>	25 (10)	15 (9)	14 (8)
Effectenbanken	3	2	2
Gemeentespaarkas	1	1	1
Instellingen voor elektronisch geld	-	-	2
2. In België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder een Staat die geen lid is van de EER	13	9	9
B. In België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen die onder een andere lidstaat van de EER ressorteren	34	49	47
Totaal aantal in België gevestigde kredietinstellingen	119	110	107
Financiële holdings naar Belgisch recht	10	7	7
Kredietinstellingen die onder een andere lidstaat van de EER ressorteren en die in België in vrije dienstverlening actief zijn	342 (235)*	522 (342)*	564 (374)* (10)**

* De getallen tussen haakjes betreffen de kredietinstellingen die in België gelddeposito's en andere terugbetaalbare gelden van het publiek in ontvangst nemen.

** De getallen tussen haakjes verwijzen naar de instellingen voor elektronisch geld.

Beleggingsondernemingen

	Aantal op 31.12.2000	Aantal op 31.12.2007	Aantal op 31.12.2008
A. Beleggingsondernemingen met vergunning in België	83	49	49
1. Beursvennootschappen	44	26	23
2. Vennootschappen voor vermogensbeheer*	32	-	-
3. Vennootschappen voor makelarij in financiële instrumenten*	4	-	-
4. Vennootschappen voor plaatsing van orders in financiële instrumenten*	3	-	-
5. Vennootschappen voor vermogensbeheer en beleggingsadvies	-	23	26
6. In België gevestigde bijkantoren van beleggingsondernemingen die ressorteren onder een Staat die geen lid is van de EER	0	0	0
B. In België gevestigde bijkantoren van beleggingsondernemingen die ressorteren onder een andere lidstaat van de EER	9	17	21
C. Beleggingsondernemingen die ressorteren onder een andere lidstaat van de EER en die in België in vrije dienstverlening actief zijn	843**	1560	2025
D. Beleggingsondernemingen die ressorteren onder het recht van staten die geen lid zijn van de EER en die het voornemen hebben meegedeeld om in België beleggingsdiensten in vrij verkeer te verrichten	52	72	74
E. Vennootschappen voor beleggingsadvies naar Belgisch recht met een tijdelijke vergunning tot 31 maart 2008	4	2	0
F. Derivatenspecialisten naar Belgisch recht	-	2	1

* Deze statuten vervallen ingevolge de aanpassingen aan de wet van 6 april 1995 naar aanleiding van de omzetting van de MiFID-richtlijn.

** Gegevens per 30 juni 2000.

Beheervenootschappen van ICB's

	Aantal op 31.12.2005	Aantal op 31.12.2007	Aantal op 31.12.2008
A. Beheervenootschappen van ICB's met vergunning in België	5	7	7
1. Beheervenootschappen van ICB's naar Belgisch recht	5	7	7
2. In België gevestigde bijkantoren van beheervenootschappen van ICB's die ressorteren onder een Staat die geen lid is van de EER	0	0	0
B. In België gevestigde bijkantoren van beheervenootschappen van ICB's die onder een andere lidstaat van de EER ressorteren	0	2	3
Totaal aantal in België gevestigde beheervenootschappen van ICB's	5	9	10
Beheervenootschappen van ICB's die onder een andere lidstaat van de EER ressorteren en die in België in vrije dienstverlening actief zijn	4	18	23

Vereffeninginstellingen en de met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen

	Aantal op 31.12.2000	Aantal op 31.12.2007	Aantal op 31.12.2008
A. De vereffeninginstellingen naar Belgisch recht	1	1	1
B. De met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen	0	1	1
1. De met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen naar Belgisch recht	0	1	1
2. De met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen in de vorm van bijkantoren in België van buitenlandse instellingen	0	0	0

Verzekeringsondernemingen

	Aantal op 31.12.2000	Aantal op 31.12.2007	Aantal op 31.12.2008
A. Verzekeringsondernemingen met vergunning in België	136	106	100
1. Verzekeringsondernemingen naar Belgisch recht	130	106	100
Naamloze vennootschappen	98	75	71
Coöperatieve vennootschappen	7	7	7
Onderlinge verzekeringsvereniging	21	18	16
Diversen	4	6	5
2. In België gevestigde bijkantoren van verzekeringsondernemingen die ressorteren onder een Staat die geen lid is van de EER	6	0	0
B. In België gevestigde bijkantoren van verzekeringsondernemingen die onder een andere lidstaat van de EER ressorteren	73	50	51
Totaal aantal in België gevestigde verzekeringsondernemingen	209	156	151
Verzekeringsondernemingen die onder een andere lidstaat van de EER ressorteren en die in België in vrije dienstverlening actief zijn	598	791	878

Instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening

	Aantal op 31.12.2006	Aantal op 31.12.2007	Aantal op 31.12.2008
A. Toegelaten en ingeschreven instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening naar Belgisch recht	281	277	270
Toegelaten instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening	244	251	244
1. Instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening met enkel Belgische activiteiten	244	247	240
2. Instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening met Belgische en/of grensoverschrijdende activiteiten	0	4	4
Ingeschreven instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening**	37 (20)*	26 (20)*	26 (20)*
B. Instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening die een grensoverschrijdende activiteit uitoefenen in België	0	3	3

* Bedragen tussen haakjes hebben betrekking op het aantal interne fondsen.

** Artikel 19, §1 van het koninklijk besluit van 14 mei 1985 tot toepassing op de voorzorginstellingen, van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen, jo artikel 156 van de wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

2.2. Impact van de turbulenties op de financiële markten op het prudentiële toezichtskader

In de zomer van 2007¹² kwam er een einde aan een lange periode van internationale economische groei die gepaard ging met een algemeen gunstig internationaal financieel klimaat. Het geleidelijk aan wegebben van het vertrouwen in de financiële instellingen veroorzaakte ernstige turbulenties op de financiële markten¹³. In de eerste helft van 2008 en ook daarna hebben een aantal incidenten met Amerikaanse instellingen dit vertrouwen verder ondermijnd. Belangrijk daarbij waren de redding van Bear Sterns, de overheidstussenkomsten in *Fannie Mae* en *Freddy Mac* en in de verzekeraar *AIG*, de neergang van Lehman Brothers en ten slotte het mislukken van het plan Paulson.

De turbulenties op de financiële markten mondten uit in een wereldwijde financiële crisis. Het ontstaan en de evolutie ervan worden uitvoerig beschreven in het jaarverslag 2008 van de Nationale Bank van België¹⁴.

Het toezicht op de kredietinstellingen, verzekeringsondernemingen, pensioeninstellingen en beleggingsondernemingen stond in 2008 op internationaal, Europees en nationaal vlak nagenoeg geheel in het teken van deze evolutie.

2.2.1. Maatregelen en voorstellen op internationaal vlak

Op zowat alle relevante internationale fora werden initiatieven ondernomen om het vertrouwen in de financiële markten en instellingen terug te winnen en om hun weerbaarheid tegen de elementen die aan de crisis ten grondslag lagen, te vergroten.

2.2.1.1. The Financial Stability Board

Zo richtte de Financial Stability Board¹⁵ (FSB), toen nog Financial Stability Forum (FSF), op 7 april 2008 reeds een rapport "*On enhancing Market and Institutional Resilience*" aan de ministers en gouverneurs van de G7. Dit identificeerde de verschillende oorzaken van de turbulenties en bevatte aanbevelingen ter versterking van het financieel

systeem. De oorzaken, aldus het verslag, waren veelvuldig: zwakke kredietverstrekkingstandaarden, tekortkomingen in risicomanagement, zwakke beleggers *due diligence*, tekortkomingen van *Rating Agencies*, verkeerde beloningsstructuren, zwakten in informatierapportering en transparantie, tekortkomingen in het toezicht op de Amerikaanse zakenbanken en bepaalde financiële markten (zoals de OTC markten) en gebreken binnen de internationale reglementaire kaders.

De voorstellen van het FSF betreffen vijf actiedomeinen:

- versterking van het prudentiële toezicht op kapitaal, liquiditeit en risicobeheer. Hierbij wordt verwezen naar het Bazel II-kapitaalakkoord voor de internationaal actieve banken en de door het Bazelcomité uitgevaardigde principes voor een gezond liquiditeitsbeheer en toezicht;
- verruiming van de financiële en beheersinformatie van de banken over hun risico's, grotere transparantie over effectiseringsverrichtingen en buiten-balansvehikels en versterking van de internationale normen inzake waardering van financiële instrumenten en de audit en bekendmaking ervan;
- wijziging van de rol en het gebruik van de kredietratings: de kwaliteit van het ratingproces dient verbeterd te worden, zeker voor wat gestructureerde producten betreft. Verder moet het gebruik van ratings door beleggers en in het regelgevende kader worden herzien;
- versterking van de respons van de overheden op risico's: de financiële autoriteiten moeten meer doeltreffend zijn in de vertaling van hun risicoanalyses in concrete acties, en moeten hun informatie-uitwisseling en samenwerking verbeteren;
- stevige aanpak van de stress in het financiële systeem: centrale banken moeten werk maken van een meer flexibele operationele aanpak, en financiële autoriteiten moeten hun aanpak van zwakke (krediet) instellingen herbekijken en versterken, en hun *cross-border* afspraken inzake crisisbeheer verbeteren.

12 Zie ook het jaarverslag CBFA 2007.

13 Zie het jaarverslag 2007, p. 49.

14 Nationale Bank van België, Verslag 2008, Economische en financiële ontwikkeling, p. 187 e.v.

15 De Financial Stability Board, die beleidsinitiatieven moet uitwerken in het belang van de financiële stabiliteit, groepeerde nationale financiële autoriteiten (centrale banken, toezichthouders, ministeries van Financiën) van 24 landen alsook de internationale financiële instellingen en overlegfora.

De aanbevelingen van het FSF werden geïntegreerd in het G-20 actieplan van november 2008 en verder uitgewerkt door de verschillende internationale toezichtsfora zoals het **Basel Committee on Banking Supervision** (BCBS), de *International Organisation of Securities Commissions* (IOSCO), de *International Association of Insurance Supervisors* (IAIS) en het Joint Forum, het overkoepelend forum waar de toezichthouders uit de drie sectoren met elkaar overleggen.

2.2.1.2. De G20

De regeringsleiders van de 20 economisch belangrijkste landen spraken in november 2008 af over een actieplan voor de aanpak van de kredietcrisis en de hervorming van het financieel systeem. In dit G-20 actieplan werd gepleit voor:

- een beter beheer door de instellingen van hun tegenpartijrisico en de versterking van de prudentiële vereisten voor dit risico;
- het opstellen van gepaste standaarden en vereisten voor een adequate kapitaalsbasis ter dekking van de door de instellingen gelopen risico's;
- de aanpak van de 'procyclicaliteit' in de kapitaalvereisten;
- het uitwerken van een eenvoudige bijkomende kapitaalmaatstal in het Bazel II-raamwerk (zoals een zgn. *leverage ratio*);
- een steviger referentiekader voor de beoordeling van het beheer en het toezicht op het liquiditeitsrisico.

In april 2009 volgde over dit actieplan een belangrijke G20-top in Londen, waar de G20 zijn "Declaration on Strengthening the Financial System" uitvaardigde¹⁶ en het mandaat van het FSF, vanaf dan Financial Stability Board, uitbreidde.

2.2.1.3. Het Bazelcomité

Als bijdrage tot de werkzaamheden van het FSF heeft het *Basel Committee on Banking Supervision* in de loop van 2008 en begin 2009 verschillende initiatieven genomen

om de regulering, het toezicht en het risicobeheer van de internationaal actieve kredietinstellingen bij te sturen. De prioriteiten van het Comité doen zich als volgt voor:

Kapitaal

- strengere kapitaaleisen
- herziening kwaliteit en samenstelling kapitaal
- aanpak procyclicaliteit (kapitaalbuffers, bijkomende maatstaven)

Liquiditeit

- implementatie Sound Principles
- maatstaven voor coherenter toezicht

Risicobeheer

- aangepaste richtlijnen qua governance, risicobeheer, buiten-balansrisico's en effectisering
- principes voor waardering en stress-testing

Disclosure: meer disclosure over buiten-balansrisico's en effectisering

Cross-border bank resolution: onderzoek naar oplossingen bij *cross-border* problemen

Macroprudentieel toezicht: inbedding toezicht in objectieven financiële stabiliteit

Deze actiepunten moeten in concrete regels of voorstellen worden vertaald. Zo vaardigde het Bazelcomité in september 2008 gezonde principes voor liquiditeitsbeheer- en toezicht uit¹⁷ en publiceerde het in januari 2009 een consultatiepakket voor een verruiming van het Bazel II-kapitaalraamwerk.

Liquiditeitsbeheer

De in september 2008 bekendgemaakte nieuwe "Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision" zijn met betrekking tot een aantal belangrijke aspecten van het liquiditeitsbeheer uitvoeriger en strenger dan de van 2000 daterende kwalitatieve principes inzake beheer van het liquiditeitsrisico¹⁸.

16 Zie www.g20.org/Documents/g20_summit_declaration.pdf

17 "Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision", Basel Committee on Banking Supervision, september 2008.

18 "Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations", Basel Committee on Banking Supervision, februari 2000.

De nieuwe kwalitatieve principes beklemtonen de actiepunten vooropgesteld door de G20: de noodzaak aan robuuste en operationele liquiditeitsnoodplannen bij een kredietinstelling, aan regelmatige analyses van de evolutie van haar liquiditeitspositie onder extreme marktomstandigheden en het belang van adequate buffers van liquide financiële activa van hoge kwaliteit. Voorts leggen de aanbevelingen de nadruk op het beheer van potentiële liquiditeitsrisico's die verbonden zijn aan buitenbalansproducten. Ten slotte wordt in het document aandacht gevraagd voor een gepaste toewijzing van de liquiditeitskosten, -opbrengsten en -risico's aan de verschillende activiteiten van de kredietinstelling en voor het beheer van de liquiditeitspositie in de loop van de dag ("intra-day").

Aanpassing van het Bazel II-kapitaalraamwerk¹⁹

Sinds 1 januari 2008 gebeurt de berekening van het minimum eigen vermogen dat kredietinstellingen dienen te plaatsen tegenover markt-, krediet- en operationeel risico (solvabiliteitsberekening) hetzij op basis van de nieuwe standaardbenadering hetzij op basis van een door de CBFA goedgekeurd intern berekeningsmodel (pijler 1 van het Bazel II-raamwerk). Daarnaast wordt aan de instellingen opgelegd om hun kapitaaltoereikendheid permanent zelf te beoordelen in verhouding tot het geheel van hun risico's (Internal Capital Adequacy Assessment Process, hierna "ICAAP") en een risicobeheersstrategie te ontwikkelen om hun kapitaalbuffers op peil te houden (tweede pijler). Ten slotte dienen de instellingen hun kapitaalstructuur, risicobeheer en solvabiliteitspositie in hun publieke verslaggeving toe te lichten (derde pijler).

De drie pijlers van het Bazel II-kapitaalraamwerk voorzien dus een strikt kader waarbinnen de instelling zelf haar kapitaalbuffer dient te bepalen.

In januari 2009 publiceerde het Bazelcomité het consultatiedocument "*Proposed enhancements to the Basel II*". De erin vervatte voorstellen beogen de internationale bepalingen van het Bazel II-raamwerk²⁰ inzake het eigen vermogen van de kredietinstellingen te versterken. Met name voorzien ze een strengere omkadering voor een aantal situaties die hebben bijgedragen tot de financiële crisis:

- een belangrijk aandeel van de verliezen van de kredietinstellingen waren het gevolg van afwaarderingen van posities in hun handelsportefeuille of

trading book, voornamelijk in de illiquide of weinig liquide gestructureerde producten waarvoor geen marktwaarde voorhanden was. De kapitaalvereisten met betrekking tot het *trading book* hielden onvoldoende rekening met een marktvolatiliteit zoals die zich in 2007 en 2008 voordeed: de verliezen die de instellingen hebben gekend, waren dan ook hoger dan hetgeen voorzien was door de eigenvermogensreglementering en hoger dan hetgeen zij hadden berekend op basis van hun interne modellen (*Value at Risk*);

- de intrinsieke risico's van effectiseringsoperaties en voornamelijk van "hereffectiseringen" zijn veel belangrijker gebleken dan wat onder het Bazel II-raamwerk werd voorzien. Sommige risico's werden onderschat en er werd voor de inschatting van de kredietwaardigheid van tegenpartijen al te veel vertrouwen gesteld in de *rating agencies*;
- het beleid was te veel gericht op de rendabiliteit op korte termijn. Zo werd duidelijk dat de *governance* bepalingen inzake risicobeheer moesten verbeterd worden;
- ten slotte werd vastgesteld dat de transparantievereisten niet voldoende waren om een werkelijke marktdiscipline te verzekeren.

In zijn consultatiedocument doet het Bazelcomité concrete voorstellen gedaan om het regelgevend kader aan deze situaties aan te passen:

1. Trading Book:

Voor de instellingen die hun eigenvermogensvereisten met behulp van een intern model berekenen (*Value at Risk*, hierna "VaR" genoemd), stelt het Comité voor om naast het eigenvermogensvereiste dat met dit model wordt berekend, twee aanvullende vereisten in te voeren:

- een vereiste dat overeenstemt met het potentiële verlies (VaR) dat de instelling zou hebben geleden in een periode van stress. De stressparameters moeten gekalibreerd worden op basis van de volatiliteit van de marktfactoren in 2007/2008, i.e. de periode waarin de totnogtoe grootste verliezen werden geleden;

¹⁹ Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 49.

²⁰ Zie dit verslag, p. 49.

- een vereiste voor de risico's op wanbetaling en op ratingmigratie (*Incremental Risk Charge of IRC*) voor alle posities in het *trading book*, met uitzondering van de effectiseringen en de hereffectiseringen.

Voor de instellingen die gebruik maken van de standaardbenadering voor de posities in aandelen, stelt het comité voor de vereisten ter dekking van het specifieke risico van de posities in aandelen in het *trading book* te verhogen door voor liquide portefeuilles een minimum op te leggen van 8% in plaats van 4%.

Voor alle instellingen (standaardbenadering en intern model) stelt het comité voor de vereisten voor de effectiserings- en hereffectiseringsposities in het *trading book* te verhogen door dezelfde vereisten op te leggen als deze die gelden voor de posities in het *banking book*, die zelf ook worden verzwaaard (zie punt 2 hierna).

Daarnaast stelt het comité ook voor maatregelen te nemen die garanderen dat er voor illiquide posities een conservatieve waardering wordt toegepast, en dit zowel voor het *trading book* als voor het *banking book*.

2. Effectiseringsverrichtingen:

Het Comité stelt voornamelijk voor hogere vereisten op te leggen voor liquiditeitslijnen die verstrekt worden in het kader van *Assets Backed Commercial Paper* (hierna "ABS" genoemd) (en in specifieke maatregelen te voorzien in geval van terugkoop van *Commercial Paper*), en voor hereffectiseringsposities. Een hereffectiseringspositie is een effectiseringspositie waarvan ten minste een van de onderliggende risicoposities zelf een effectiseringspositie is. Dit kan bijvoorbeeld een CDO zijn waarvan de activa bestaan uit ABS'en.

Het Comité stelt ook voor om van de instellingen te vragen dat ze zich niet langer tevreden stellen met externe ratings maar zelf risicoanalyses uitvoeren voor hun effectiseringsposities en daarbij gebruik maken van een passende documentatie. Indien het risico dat aan deze posities verbonden is, onvoldoende geanalyseerd wordt, bestaat de kans dat zij voor 100% gedekt moeten worden door eigen vermogen.

3. Risicobeheersing:

Het Comité verduidelijkt de vereisten die inhouden dat de hoge leiding en de effectieve leiding van de instellingen de risico's moeten begrijpen die aan de activiteiten

zijn verbonden, over relevante informatie moeten beschikken om de verschillende aspecten van de risico's te kunnen beoordelen, een risicobeleid maar ook een verloningsbeleid moeten uitstippelen, die uitgaan van een langetermijnvisie op rendabiliteit en die een adequate stimulans vormen voor de risicocontrole, met name binnen de door de hoge leiding te bepalen grenzen.

Er dienen ook maatregelen te worden genomen voor de beoordeling van de risico's die verbonden zijn aan effectiseringsverrichtingen, met inbegrip van de risico's op sector- en geografische concentratie, de juridische risico's (met name de risico's verbonden aan overeenkomsten), het reputatierisico evenals de risico's die voortvloeien uit een terugname van de geëffectiseerde risicoposities door de initiërende instellingen die een invloed kan hebben op hun liquiditeit of solvabiliteit.

De Comité benadrukt ook het belang van stresstests en waarderingsregels. Wat de stresstests betreft, heeft het Bazelcomité in januari 2009 ook een specifiek consultatiedocument gepubliceerd: *Principles for Sound Stress Testing Practices and Supervision*. Dit document bevat richtsnoeren die door de instellingen moeten worden gevolgd bij het uitvoeren van stresstests en door de toezichthouders bij het beoordelen van die stresstests. Het Comité benadrukt met name het belang van stresstests in het kader van het risicobeheer, waar deze tests gezien moeten worden als een instrument dat een aanvulling vormt op de risicometingsindicatoren die voortvloeien uit de interne modellen die op historische gegevens gebaseerd zijn. Deze stresstests geven ook een prospectief beeld van de risico's. Het Comité dringt erop aan dat rekening gehouden zou worden met de resultaten van de stresstests bij de vaststelling van de tolerantiegrenzen voor de risico's en dat die resultaten ook als basis zouden dienen voor de vaststelling van de noodmaatregelen die de instellingen moeten nemen in stress-situaties.

4. Markttransparantie (*public disclosures*)

Het Comité legt nieuwe vereisten vast voor de kwalitatieve en kwantitatieve transparantie met betrekking tot de risico's verbonden aan de effectiseringsposities en -activiteiten.

De consultatieperiode voor deze verschillende maatregelen liep tot medio april 2009. Sedertdien heeft het Bazelcomité een pakket maatregelen en een uitvoeringsschema gepubliceerd om Bazel II te versterken²¹.

21 Zie het document "Enhancements to the Basel II framework", Basel Committee on Banking Supervision, 13 juli 2009.

2.2.1.4. International Association of Insurance Supervisors

Daar waar de financiële turbulenties vóór september 2008 eerder op indirecte wijze een negatieve impact hadden op de verzekeringssector²², liet de algemene negatieve spiraal op de financiële markten vanaf september weinig verzekeringinstellingen ongemoeid. Binnen de IAIS werd een belangrijke set van standaarden en bijhorende richtlijnen met betrekking tot de reglementaire kapitaalvereisten, het risicobeheer en het gebruik van interne modellen voor de bepaling van het reglementair vereist kapitaal uitgevaardigd.

Ongeacht de crisis werden ook reeds werkzaamheden aangevat voor het opstellen van standaarden en richtlijnen met betrekking tot groepstoezicht, de werking van *supervisory colleges* en de rol van de groepstoezichthouder. Gezien het belang hiervan in de aanpak van de crisis en de aanbevelingen van het FSF terzake spitste de IAIS zich verder specifiek toe op het ontwikkelen van een prudentieel kader voor het toezicht op internationaal actieve verzekeringsgroepen waarbij rekening gehouden wordt met de macro-economische elementen van het prudentieel toezicht, inclusief de *spillover* effecten op andere financiële sectoren, het toezicht van niet-gereguleerde entiteiten in een verzekeringsgroep en de reglementaire consistentie tussen financiële sectoren, ter vermindering van reglementaire arbitrage.

2.2.1.5. International Organisation of Securities Commissions

In 2008 heeft IOSCO tal van werkzaamheden verricht die verband houden met de door de G20 vooropgestelde doelstelling de transparantie te versterken en de integriteit in de financiële markten te bevorderen.

Bijzondere aandacht ging naar het opvolgen van de ontwikkelingen inzake de internationale boekhoudnormen, het uitwerken van aanbevelingen betreffende de niet-gereguleerde markten en financiële producten, en het bijwerken en opvolgen van de IOSCO Code of Conduct for Credit Rating Agencies²³. Tevens werd gewerkt aan de ontwikkeling van beginselen voor de regulering van hedge funds en van short selling en aan principes inzake informatieverstrekking bij de openbare uitgifte van asset-backed securities.

IOSCO waakt ook over de daadwerkelijke toepassing van de internationale standaarden inzake het toezicht op de financiële markten, in het bijzonder via haar strategie om de IOSCO leden ertoe aan te zetten hun wetgeving in lijn te brengen met de benchmark van de IOSCO multilaterale MOU, alsook via initiatieven om "uncooperative jurisdictions" tot betere samenwerking te bewegen.

2.2.2. Europese maatregelen naar aanleiding van de crisis

Binnen Europa vormt de sinds december 2007 door de ministers van Financiën (*Ecofin*) uitgetekende "Roadmap on financial supervision" het referentiekader voor actie van de financiële autoriteiten²⁴.

Wat de uitoefening van het toezicht betreft stelt het Ecofin-actieplan een verbetering voorop van de werking van de Europese toezichtcomités (betere beslissingsprocedures, verantwoording, samenwerking en alarmsignalen inzake financiële stabiliteit), een versterking van het toezicht door "colleges of supervisors" op "cross-border"-kredietinstellingen en meer convergentie en consistentie in het dagelijks toezicht²⁵.

Op regelgevend vlak steunt het Europese antwoord op de financiële crisis op vier pijlers:

1. verhoogde transparantie omtrent risicoposities en verliezen in de sfeer van de effectisering,
2. verbetering van de normen inzake waardering,
3. versterking van het prudentieel kader (met name door een herziening van de Kapitaal-Richtlijn)
4. verbetering van de marktwerking door een vorm van Europese regulering op ratingbureaus.

De Europese toezichtcomités hebben deze actiepunten opgenomen in hun werkprogramma voor 2008. Tegen de achtergrond van het Ecofin-actieplan bogen CEBS en het Banking Supervision Committee (BSC) van de Europese Centrale Bank zich ook over het liquiditeitsbeheer en -toezicht bij de kredietinstellingen.

22 Een specifiek aspect van de verzekeringssector die een directe impact kende van de financiële crisis betrof de zgn. "monoline insurers" die verliezen leden op de verzekering van gestructureerde producten met hypothecaire leningen als onderliggend element.

23 Zie: IOSCO, Technical Committee, Code of conduct fundamentals for credit rating agencies, mei 2008.

24 Zie onder meer "Council of the European Union, Financial Markets Stability Roadmaps, 15 May 2008, 9056/1/08 Rev 1".

25 Zie dit verslag, p. 89.

Ten slotte liet de Europese Commissie een evaluatie doorvoeren van de huidige toezichtsstructuur binnen de Europese Unie.

2.2.2.1. Verhoogde transparantie omtrent risicoposities en verliezen in de sfeer van de effectisering

Belangrijk in dit verband waren de werkzaamheden en de analyses van CEBS met betrekking tot de transparantie die kredietinstellingen aan de dag leggen in hun periodieke financiële verslaggeving, in het bijzonder wat betreft hun risicobeleid en hun blootstelling aan de activiteiten en de producten die door de financiële crisis werden getroffen. CEBS publiceerde daarover zijn bevindingen en formuleerde op basis daarvan een geheel van gezonde praktijken inzake publieke informatie²⁶. Deze gezonde praktijken waren in lijn met de door het FSF geformuleerde aanbevelingen ter zake (cf. supra).

2.2.2.2. Verbetering van de normen inzake waardering

De waardering van de financiële instrumenten aan hun marktwaarde (*fair value*) gold als belangrijk discussiepunt. Zowel CEBS, CEIOPS als CESR publiceerden een rapport waarin zij de aandachtspunten op het vlak van waardering volgens de IFRS-boekhoudregels van complexe en/of niet-liquide financiële instrumenten voor hun respectieve sectoren aankaarten. In deze verslagen kwam voornamelijk de wens tot uiting om van de International Accounting Standards Board, de IASB, meer richtlijnen te krijgen over meerdere aspecten van waardering. Daarnaast bevestigden de verslagen het belang van de versterking van de informatieverplichtingen met betrekking tot beheerde instrumenten en gehanteerde waarderingsmethodes.

De IASB heeft van zijn kant ook een reeks maatregelen genomen als gevolg van de crisis. Zo publiceerde hij in oktober 2008 richtlijnen over de evaluatie aan marktwaarde in geval van inactieve markten. In dezelfde periode paste de IASB ook de norm IAS39 *Financial Instruments: Recognition and Measurement* aan om de boekhoudkundige herklassering toe te laten van sommige financiële instrumenten waardoor deze voortaan gewaardeerd worden aan hun werkelijke waarde eerder dan aan marktwaarde.

Deze wijzigingen werden in Europa bekrachtigd en toepasselijk verklaard op de halfjaarlijkse resultaten van 2008. Als gevolg van deze wijziging is de IASB eveneens gestart met een wijziging van de norm IFRS 7 *Financial Instruments: Disclosures*. Ondertussen heeft de IASB in juli 2009 nieuwe voorstellen gepubliceerd met het oog op een vereenvoudiging van de IFRS-normen 39 en 7²⁷.

2.2.2.3. Aanpassing van de Capital Requirements Directive (CRD)

De werkzaamheden van het Bazelcomité (zie hierboven) hebben voor de Europese Commissie als uitgangspunt gediend om verschillende voorstellen te formuleren tot wijziging van de richtlijn inzake de kapitaaltoereikendheid (*CRD of Capital Requirements Directive*)²⁸. Deze voorstellen werden onlangs (juli 2009) omgezet in een nieuwe richtlijn (2009/83/EG) en in een voorstel van richtlijn, dat door het publiek kan worden geraadpleegd.

Definitie van eigen vermogen

Conform de voorstellen van de Commissie, zal de richtlijn voortaan de criteria en limieten vermelden op grond waarvan hybride financiële instrumenten als eigen vermogen *sensu stricto* kunnen worden gekwalificeerd. Met die wijziging wordt de harmonisatie nagestreefd van de huidige praktijken van de Europese banktoezichthouders die totnogtoe verschillende criteria en limieten hanteerden bij gebrek aan nauwkeurige voorschriften in de richtlijnen.

De door de richtlijn voorgestelde criteria zullen de fundamentele kenmerken definiëren van de eeuwigdurende hybride instrumenten die als eigen vermogen *sensu stricto* kunnen worden gekwalificeerd, namelijk de onveranderlijkheid, de betalingsflexibiliteit en de mogelijkheid om voor de aanzuivering van verliezen te worden gebruikt in het licht van een *going concern* en een vereffening.

Het maximale percentage dat die instrumenten in het totale eigen vermogen en het eigen vermogen *sensu stricto* zullen mogen vertegenwoordigen (toelaatbaarheidslimieten), is:

26 CEBS report on banks' transparency on activities and products affected by the recent market turmoil, 18 juni 2008, gepubliceerd op de website van CEBS: www.c-ebs.org.

27 IASB exposure Draft Derecognition – Proposed amendments to IAS 39 and IFRS 7.

28 Richtlijn 2006/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de toegang tot en de uitoefening van de werkzaamheden van kredietinstellingen (herschikking) en Richtlijn 2006/49/EG van het Europees Parlement en de Raad van 14 juni 2006 inzake de kapitaaltoereikendheid van beleggingsondernemingen en kredietinstellingen (herschikking).

- 15% van het eigen vermogen *sensu stricto* ("tier I") voor de instrumenten met stimulans tot vervroegde terugbetaling;
- 35% van het eigen vermogen voor alle instrumenten die al dan niet een stimulans tot vervroegde terugbetaling bevatten ("tier II"); dit percentage kan tot 50% worden opgetrokken voor de instrumenten die, zo nodig, in gewone aandelen kunnen worden omgezet op initiatief van de emittent of de toezichhouder.

De instrumenten die, vóór de datum van inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen van de richtlijn, al in het eigen vermogen *sensu stricto* werden opgenomen, en die niet helemaal aan die bepalingen voldoen, kunnen, binnen bepaalde grenzen en tijdens een in de richtlijn bepaalde overgangperiode, erkend blijven als bestanddelen van het eigen vermogen *sensu stricto*.

Minimale vereisten inzake effectiseringsposities

Conform het voorstel van het Bazelcomité zullen de vereisten met betrekking tot de liquiditeitslijnen die in het kader van *Assets Backed Commercial Paper* worden verstrekt, verhoogd worden. De kredietinstellingen zullen overigens voortaan, op straffe van boetes, een interne en gedocumenteerde analyse moeten uitvoeren van de risico's verbonden aan hun risicoposities ingevolge effectivering.

Krachtens de nieuwe CRD zullen de instellingen die kredietrisicoposities hebben geëffectiseerd, ook een minimaal economisch belang moeten behouden in die geëffectiseerde risicoposities, en moeten zij op de te effectiveren kredieten dezelfde kredietverleningscriteria toepassen als op de in hun boeken te behouden kredieten. Doelstelling van die voorstellen is het herstellen van een evenwicht tussen de belangen van, enerzijds, de beleggers en, anderzijds, diegenen die kredieten verstrekken met de bedoeling ze te effectiveren.

Regeling inzake grote risico's

De richtlijn verplicht de instellingen om de risico's op eenzelfde tegenpartij te beperken tot 25% van het eigen vermogen. Bedoeling van dit vereiste is te voorkomen dat de wanbetaling van één enkele debiteur zou resulteren in de deficiëntie van een kredietinstelling. De huidige

richtlijn voorziet echter in talrijke opties die afbreuk doen aan de doeltreffendheid van de limieten inzake grote risico's. Zo wordt de mogelijkheid geboden uitstaande bedragen van minder dan een jaar uit te sluiten of maar met 20% van alle risicoposities rekening te houden.

De nieuwe richtlijn zal dit aantal opties echter in verregaande mate reduceren en zal een grote impact hebben op de wijze waarop de risicoposities op andere kredietinstellingen in aanmerking zullen worden genomen bij de berekening van de eigenvermogensvereisten.

Toezicht op grensoverschrijdende groepen

Wat het toezicht op grensoverschrijdende groepen betreft, wordt de richtlijn zo gewijzigd dat een betere coördinatie kan worden gegarandeerd tussen de toezichhouders die betrokken zijn bij het toezicht op grensoverschrijdende groepen. Zo zal de richtlijn bepalen dat, voor elke groep, een college van toezichhouders wordt opgericht. Dat college zal worden voorgezeten door de toezichhouder die instaat voor het toezicht op geconsolideerde basis op de groep, en zal verder zijn samengesteld uit de toezichhouders van, enerzijds, de dochtervennootschappen van de groep en, anderzijds, de belangrijke bijkantoren die in andere landen van de Europese Unie zijn gevestigd.

De rol van dat college bestaat erin om, naast de gegevensuitwisseling tussen toezichhouders, ook te zorgen voor een betere coördinatie van de prudentiële activiteiten en acties. Het college dient met name te zorgen voor een gemeenschappelijke beoordeling van de risico's en van de toereikendheid van de solvabiliteit van de betrokken groep en haar Europese dochters, en gezamenlijk te beslissen over de eigenvermogensmarges die hun, in voorkomend geval, moeten worden opgelegd.

2.2.2.4. Regulering van ratingbureaus

Gelet op de belangrijke rol die de ratingbureaus hebben gespeeld in de proliferatie van gestructureerde producten heeft de Europese Commissie een voorstel van verordening²⁹ uitgewerkt om een wettelijk bindende registratie in te voeren voor de *Credit Rating Agencies* die voorziet in een extern toezichtregime om de Europese toezichhouders de mogelijkheid te bieden het beleid en de procedures bij deze instellingen op te volgen.

29 Verordening COM 2008 (704) van het Europees Parlement en de Raad inzake Ratingsbureau's van 12 november 2008, goedgekeurd door het Europees Parlement op 23 april 2009.

2.2.2.5. Het liquiditeitsbeheer

Tegen de achtergrond van het Ecofin-actieplan rondde CEBS in september 2008 zijn werkzaamheden inzake liquiditeitsbeheer af met de publicatie van 30 kwalitatieve aanbevelingen inzake het liquiditeitsbeheer en -toezicht bij kredietinstellingen³⁰. Deze aanbevelingen liggen in de lijn van de gelijktijdig door het Bazelcomité uitgevaardigde kwalitatieve beginselen. De Europese Commissie hield met dit advies rekening in de hierboven aangehaalde voorstellen tot herziening van de CRD en nam een aantal van deze punten op in bijlage V van de toekomstige Richtlijn.

Ook de Europese Centrale Bank heeft initiatieven genomen inzake het beheer van de liquiditeit. Het Banking Supervision Committee van de Europese Centrale Bank publiceerde in november 2008 een inventaris van de testen gebruikt door kredietinstellingen om ontwikkelingen in hun liquiditeitspositie in extreme omstandigheden in te schatten (zgn. "stresstesten") en van de liquiditeitsnoodplannen. Uit het onderzoek bleek een grote diversiteit in de door instellingen gebruikte stresstesten. De gebruikte stressscenario's en -assumpties vertoonden grote verschillen, de manier waarop deze scenario's en hypothesen cijfermatig vertaald werden liep uiteen, zoals ook de tijdshorizon en de consolidatieperimeter waarvoor testresultaten werden berekend. Ook de liquiditeitsnoodplannen van de 85 ondervraagde Europese kredietinstellingen bleken in hoge mate verschillend qua inhoud en niveau van detail. Het rapport benadrukt het nut van de stresstests die in overleg met de banktoezichthouders en centrale banken georganiseerd worden.

Het verslag van het Banking Supervision Committee analyseerde verder de recente ervaringen van instellingen met stresstesten en liquiditeitsnoodplannen tijdens de crisis. De door instellingen gesimuleerde scenario's bleken niet altijd uit te gaan van een langdurige marktcrisis gekoppeld aan het gelijktijdig wegebben van het vertrouwen in een individuele instelling. De gehanteerde hypothesen hielden vaak een overschatting in van de beschikbaarheid van liquiditeiten op middellange en lange termijn en slechts weinig instellingen leken de werkelijke interacties tussen krediet-, markt- en liquiditeitsrisico's juist te hebben ingeschat. Tot slot bleek dat bepaalde financieringsbronnen die voorzien waren in de liquiditeitsnoodplannen onbereikbaar waren door reputatie-, operationele of andere problemen.

Bij de ontwikkeling van nieuwe kwalitatieve principes maakten het Bazelcomité en CEBS nuttig gebruik van de vaststellingen van het Banking Supervision Committee.

2.2.2.6. Architectuur van het toezicht

De Europese Commissie besliste om een expertengroep onder leiding van Jacques de Larosière te belasten met een evaluatie en herziening van de huidige toezichtsstructuur binnen de Europese Unie³¹. Het doel van de expertengroep was tot een versterking van de huidige Europese toezichtsstructuur te komen door een efficiënter, meer geïntegreerd en duurzamer Europees systeem van toezicht te ontwikkelen waarbij een sterkere samenwerking met andere internationale toezichthouders vooropstaat.

In België werd het Hoog Comité voor een Nieuwe Financiële Architectuur onder voorzitterschap van baron Alexandre Lamfalussy gelast met het formuleren van voorstellen voor een doeltreffende toezichtsarchitectuur³².

2.2.3. De aanpak van de financiële crisis in België

In haar vorig jaarverslag heeft de CBFA haar controleacties toegelicht i.v.m. de *subprime* risico's en de liquiditeit van de kredietinstellingen in de context van de toen opduikende turbulenties op de financiële markten³³. Naarmate deze in 2008 verder uitbreidden en het financieel systeem wereldwijd aan het wankelen brachten, hebben de autoriteiten overal de nodige maatregelen moeten nemen om de financiële stabiliteit te vrijwaren en de financiële instellingen op het goede spoor te houden. De crisisperiode van het najaar 2008 heeft zich nooit eerder voorgedaan en was in verschillende opzichten buitengewoon. Het wantrouwen in de werking van het financiële stelsel en van de individuele kredietinstellingen bleek onder meer uit de extreme volatiliteit van de financiële waarden die tot dan als goede huisvader aandelen werden aanzien, de instorting van de aandelenkoersen, de explosie van de zgn. CDS risicopremie (*spreads*) op de grote bankgroepen, als uit de snelheid waarmee de liquiditeitscrisis uitdeinde.

In antwoord op deze fenomenen heeft de CBFA haar toezichtsacties uitgebreid en geïntensifieerd.

30 "CEBS's Technical Advice on Liquidity Risk Management (Second Part)", CEBS, september 2008.

31 Zie: www.ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf

32 http://www.docufin.fgov.be/intersalgen/wegwijs/siteoverzicht/Pdf/High_level_committee_on_a_new_financial_architecture_final_report_20090616.pdf

33 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 48-49.

2.2.3.1. Opvolging van de liquiditeitspositie van de systeembanken

De door de CBFA in 2007 genomen maatregelen voor het toezicht op de liquiditeitspositie van individuele bankgroepen werden in 2008 versterkt. De evolutie van de liquiditeitsbuffers en de liquiditeitsnoodplannen van de systeembanken werd dagelijks opgevolgd op grond van dagelijkse rapportering en continu overleg met de bankleiding en thesauriebeheerders. Op het hoogtepunt van de liquiditeitscrisis was de CBFA in permanent contact met de crisiscentra die de instellingen hadden ingesteld, en was ze ook ter plaatse aanwezig in de marktenzalen. Vanaf midden 2008 werd de dagelijkse rapporteringsverplichting voor de systeembanken uitgebreid tot de evolutie van hun cliëntendeposito's.

Vanaf april 2008 hebben de CBFA en de NBB voorts nauw samengewerkt om hun respectieve inzichten met elkaar te delen: in een gezamenlijke werkgroep werden de macro-analyses van de NBB over de liquiditeit op de financiële markten getoetst met de micro-analyses van de CBFA over de liquiditeitsituatie van de systeembanken, de financiële stabiliteit van de sector geëvalueerd en het prudentieel toezicht hierop afgestemd. Over deze werkzaamheden werd gerapporteerd aan de directiecomités van beide instellingen, en was er bilateraal overleg in het kader van de werkzaamheden van het Comité voor Financiële Stabiliteit.

Hoewel er zich in de kritische weken van september en oktober 2008 bij de Belgische systeembanken geen *bank run* vanwege de spaarders heeft voorgedaan, hebben het opdrogen van de interbancaire liquiditeitverschaffing en de terugtrekking van grootdeposito's door professionele deponenten enkele Belgische banken niettemin in ernstige liquiditeitsnood gebracht.

2.2.3.2. Opvolging van de portefeuilles gestructureerde producten

Op vraag van de CBFA dienden de systeembanken de risico's op hun posities in gestructureerde producten duidelijk te identificeren, rekening houdend ook met de in sommige gevallen bekomen kredietbescherming. De portefeuillebeoordelingen werden onderzocht in nauwe samenwerking met de erkende commissarissen van de kredietinstellingen. Bovendien werd, met name via

controles ter plaatse, ook bijzondere aandacht besteed aan het governance- en controleproces met betrekking tot, enerzijds, de boekhoudkundige waardering van de portefeuilles gestructureerde producten en, anderzijds, de goedkeuring van de door de grote bankverzekeringsgroepen gepubliceerde cijfers. De CBFA heeft zich met name gebogen over de interacties tussen de verschillende actoren, over het rapporterings-, analyse- en besluitvormingsproces en over de coherentie, doorheen de tijd, van de gehanteerde methodologieën en inputs.

Doel van deze werkzaamheden was de verschillende onderzochte instellingen te beoordelen en te vergelijken aan de hand van gemeenschappelijke en objectieve criteria, om zo een stand van zaken te kunnen opmaken over, enerzijds, de toegepaste goede praktijken, en, anderzijds, de domeinen die een verscherpte aandacht en de uitwerking van aangepaste actieplannen vereisten. De onderzochte punten moeten worden bekeken tegen de achtergrond van de door het Bazelcomité³⁴, CEBS³⁵ en CESR³⁶ uitgevaardigde goede praktijken en aanbevelingen. Uitgaande van de gehanteerde criteria heeft de CBFA aanbevelingen geformuleerd ten behoeve van de onderzochte instellingen.

In de eerste helft van 2009 werden deze werkzaamheden voortgezet.

2.2.3.3. Opvolging van de solvabiliteitspositie van de kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen

De bijzondere toestand van de financiële markten is niet zonder gevolg gebleven voor de solvabiliteitspositie en de dekkingswaarden van sommige kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen. De problematiek van de waardeverminderingen op activa en de impact ervan op de samengestelde solvabiliteitsmarge en de dekkingswaarden van de verzekeringsondernemingen heeft dan ook een bijzonder prudentieel aandachtspunt gevormd in de financiële analyse.

Bij de grote bankgroepen hebben voornamelijk de uitzonderlijke verliezen ervoor gezorgd dat de sector globaal een negatief resultaat kende van 21,2 miljard euro³⁷. Toch steeg de risicogewogen solvabiliteitscoëfficiënt in 2008 van 11,2 tot 16,2%, terwijl de Tier I-ratio zich stabiliseerde op een peil boven 11%. Deze positieve

34 Zie BCBS, "Fair value measurement and modelling: an assessment of challenges and lessons learned from the market stress", 12 juni 2008.

35 Zie CEBS, "Report on issues regarding the valuation of complex and illiquid financial instruments", 18 juni 2008.

36 Zie CESR, "Fair Value measurement and related disclosures of financial instruments in illiquid markets", 10 juli 2008.

37 Zie Financial Stability Review 2009, p. 36.

cijfers waren voornamelijk het gevolg van de door de overheid gefinancierde herkapitalisaties. Daarnaast speelde ingevolge de implementatie van Bazel II het gunstige effect van de gewijzigde regels voor de berekening van de risicogewogen activa³⁸.

Nietegenstaande de crisis hebben alle Belgische banken in 2008 de reglementaire ratio's inzake solvabiliteit nageleefd.

De door de verzekeringsondernemingen geëfficeerde solvabiliteitsratio is voor de globale markt tussen eind december 2007 en eind september 2008 gedaald van 225,3% tot 207,9%. In deze ratio worden de activa beschouwd aan aanschaffingswaarde, maar er worden ook, voor de ondernemingen die erom verzoeken en mits akkoord van de CBFA, latente meerwaarden in opgenomen. Deze aangewende latente meerwaarden zijn in diezelfde periode teruggelopen van 2,8 tot 0,6 miljard euro.

Bovendien zijn er in de eerste negen maanden van 2008 belangrijke minderwaarden ontstaan voornamelijk wat obligaties (5,8 miljard euro) betreft en in mindere mate voor de aandelen (1,6 miljard euro). De herrekende solvabiliteitsratio op marktniveau met volledige waardering van de activa aan marktwaarde (dit is evenwel geen reglementaire verplichting) daalt dan ook van 257,4% naar 135,4%.

Dit heeft ertoe geleid dat 25 ondernemingen aan verscherpt toezicht onderworpen werden, waarvan er 7 zijn moeten overgaan tot het nemen van maatregelen tot vrijwaring van hun solvabiliteitspositie.

De circulaire CBFA_2008_06 van 11 maart 2008³⁹ stelt namelijk dat de CBFA zich het recht voorbehoudt om gepaste maatregelen te nemen wanneer de latente minderwaarden van de onderneming de latente meerwaarden overschrijden, in het bijzonder wanneer zich sinds het einde van het laatste boekjaar een belangrijke wijziging in de marktwaarde van de activa heeft voorgedaan.

Ter uitvoering van deze bepaling werd er werk gemaakt van het vastleggen van algemene principes waarmee de analisten dienen rekening te houden bij de beoordeling van de minderwaarden.

De weerhouden methodologie werd meegedeeld aan de ondernemingen bij brief van 15 december 2008.

Samengevat worden de ondernemingen verzocht in de trimestriële rapportering een minderwaarde als duurzaam te beschouwen wanneer aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- voor aandelen en deelbewijzen in gemeenschappelijke beleggingsfondsen is een minderwaarde duurzaam wanneer de marktwaarde van het aandeel (of deelbewijs) ononderbroken onder de boekwaarde van het aandeel (of deelbewijs) is gebleven over een periode van 12 maand en op het einde van die periode minstens 20% minder bedraagt dan die boekwaarde;
- voor niet genoteerde aandelen worden de waardeeringsregels van de onderneming als referentiepunt behouden en wordt er geen andere aanpak voorgesteld wegens het ontbreken van een algemeen aanvaard ijkpunt;
- voor andere obligaties dan overheidsobligaties van landen met A-rating of obligaties van internationale organisaties waar België lid van is, worden de minderwaarden tengevolge van de kredietwaardigheid van de emittent in mindering gebracht van de samengestelde marge wanneer zij duurzaam zijn.

Een minderwaarde is duurzaam wanneer de marktwaarde van de obligatie gedurende een periode van 12 maanden ononderbroken lager is dan de waarde van de obligatie herrekend met de OLO-rente vermeerderd met de initiële spread, en bovendien aan het einde van die periode het verschil minstens 20% bedraagt.

De marktwaarde is ofwel de noteringswaarde van de obligatie of voor niet genoteerde obligaties de overeenkomstig de waardeeringsregels bepaalde waarde.

Voor de hierboven bedoelde effecten is overeenkomstig de voormelde circulaire de minderwaarde ook duurzaam wanneer het verlies aan waarde vaststaat, dit is wanneer een herstel van de marktwaarde van het effect totaal onmogelijk is geworden.

De CBFA zal bij de beoordeling van de solvabiliteitspositie van een onderneming evenwel niet op een automatische en mechanische wijze gebruik maken van het resultaat van de met inachtneming van voormelde regels opgestelde rapportering. Deze rapportering vormt slechts

38 Zie Richtlijn 2006/48/EG van het Europees parlement en de Raad van 14 juni 2006 betreffende de toegang tot en de uitoefening van de werkzaamheden van kredietinstellingen (herschikking) en Richtlijn 2006/49/EG van het Europees parlement en de Raad van 14 juni 2006 inzake de kapitaaltoereikendheid van beleggingsondernemingen en kredietinstellingen (herschikking), omgezet in Belgisch recht bij besluit van de CBFA van 17 oktober 2006 over het reglement op het eigen vermogen van de kredietinstellingen en de beleggingsondernemingen.

39 Zie in het bijzonder punt 29 van de circulaire.

een element in de globale beoordeling van een onderneming, waarbij in een breder kader ook rekening gehouden wordt met aandachtspunten als risk management, ALM, en, in voorkomend geval, winstdeling en vrijstelling van de aanvullende voorziening in leven en arbeidsongevallen.

2.2.3.4. Opvolging van de dekkingswaarden van de pensioeninstellingen

Om een beter inzicht te krijgen over de precieze impact van de kredietcrisis op de financiële situatie van de instellingen voor de bedrijfspensioenen (hierna "de IBP's"), werd in het najaar van 2008 een bijzondere rondvraag gericht aan de grootste IBP's. Uit de gegevens die werden overgemaakt, bleek dat de globale dekkingsgraad sterk zou zijn gedaald. Het was dan ook te verwachten dat verschillende instellingen het boekjaar 2008 mogelijks met een tekort zouden afsluiten.

Dit tekort dient echter vergeleken te worden met de horizon van verbintenissen van elke IBP: hoe langer het duurt eer een IBP daadwerkelijk activa moet verkopen om pensioenen te betalen, hoe groter de kans dat een beursherstel optreedt dat het tekort mildert of wegneemt.

De economische crisis heeft uiteraard ook haar invloed op de inrichters van pensioenregelingen. Mogelijkerwijze kan zij een impact hebben op de solvabiliteit van de sponsors en kan een herstructurering van een bedrijf gevolgen hebben voor de rechten van de aangeslotenen.

Het is niet uitgesloten dat een IBP in dergelijke gevallen geconfronteerd wordt met vragen tot vervroegde opvraging door bruggepensioneerden of vragen tot overdracht naar een andere instelling.

Hoewel de pensioenrechten in het algemeen pas op de pensioenleeftijd kunnen worden uitgeoefend, bestaan er in sommige sectoren immers nog belangrijke lopende uitzonderingen waardoor vervroegd vertrek (en dus de vervroegde opvraging in kapitaal) mogelijk is. Als veel begunstigen dit doen op een ogenblik waarop de IBP een dekkingstekort heeft, kunnen ze de situatie van de overblijvende aangeslotenen ernstig in gevaar brengen.

De wet verleent de Commissie de mogelijkheid om zich tijdelijk te verzetten tegen dergelijke opvragingen indien

die de rechten van de andere aangeslotenen in gevaar brengen. Van dit recht heeft zij nog geen gebruik moeten maken. De Commissie neemt contact op met IBP's zodra ze verneemt dat er bij één van de bijdragende ondernemingen een belangrijke herstructurering, die een impact op de lange termijn soliditeit van de IBP kan hebben, wordt aangekondigd.

Op 9 december 2008 richtte de CBFA een mededeling⁴⁰ aan de verantwoordelijken van de IBP's waarin zij vraagt om de toestand van hun instelling nauw op te volgen en wijst op de noodzaak om tijdig en proactief te reageren door, indien nodig, onmiddellijk de passende herstelmaatregelen te treffen.

Tevens werd gevraagd om de CBFA onmiddellijk op de hoogte te brengen van een eventueel tekort en haar vóór 28 februari 2009 een herstelplan ter goedkeuring voor te leggen. Dit in tegenstelling tot normale economische omstandigheden waar een herstelplan slechts dient voorgelegd te worden op het moment van de jaarlijkse rapportering.

Aan de actuarissen werd in het kader van de circulaire over de rapportering 2008⁴¹ opgelegd om ook vóór 28 februari 2009 een voorlopig actuarisverslag over te maken waarin zij een schatting dienden te geven van de prudent ingeschatte verplichtingen van elke IBP.

2.2.3.5. Toezicht op de financiële informatie die verstrekt wordt door de kredietinstellingen waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een Belgische gereguleerde markt

Naast haar functies als prudentieel toezichthouder is de CBFA, conform de wet van 2 augustus 2002 en het koninklijk besluit van 14 november 2007, ook belast met het toezicht op de financiële-informatieverstrekking⁴². Dat toezicht wordt uitgeoefend op de emittenten waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt en slaat in hoofdzaak op de periodieke informatieverstrekking en de voorwetenschap. Het gaat daarbij meer bepaald om een *a posteriori* toezicht, dat met name tot doel heeft erop toe te zien dat de betrokken emittenten alle informatie verspreiden die vereist is om de transparantie, de integriteit en de goede werking van de markten te verzekeren. De verstrekte

40 Mededeling CBFA_2008_23 van 9 december 2008 over de financiële toestand van de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening ten gevolge van de impact van de financiële crisis.

41 Circulaire CBFA_2008_27 van 18 december 2008 over de mededeling van de jaarrekening, statistieken en erbij te voegen documenten voor het boekjaar eindigend in 2008.

42 Zie dit verslag, p. 60.

informatie moet getrouw, nauwkeurig en oprecht zijn en moet de effectenhouders en het publiek in staat stellen de invloed van de informatie op de positie, het bedrijf en de resultaten van de emittent te beoordelen. De verplichtingen op het vlak van de informatieverstrekking behoren in de eerste plaats tot de verantwoordelijkheid van de emittenten en over het algemeen is het pas aan het einde van de procedure, i.e. nadat de informatie door de raad van bestuur en door de commissaris van de vennootschap is vastgesteld, dat de CBFA optreedt. In bepaalde gevallen en vooral in crisisperiodes oefent de CBFA echter een nog scherper toezicht uit op de naleving van de informatieplicht door de vennootschappen.

Door haar statuut van geïntegreerd toezichthouder op de financiële instellingen en markten kan de CBFA permanent en adequaat rekening houden met de vereisten op het vlak van informatieverstrekking aan het publiek. Wat meer specifiek de Belgische kredietinstellingen betreft waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt of in het bezit zijn van een vennootschap waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt, is de CBFA, naarmate de crisis verder uitdeinde, haar aandacht meer specifiek gaan toespitsen op de problematiek van de waardering van de activa op basis van marktprijzen of modellen, van de boeking van waardeverminderingen rekening houdend met de verwachte kasstromen, en van de nauwkeurigheid van de toelichtingen over met name de aard van de financiële instrumenten, het passende karakter van de waarderingsmethodes en de stresstestingprocedures.

Parallel daarmee heeft zij via de financiële staten nagegaan of de door de Belgische kredietinstellingen verspreide informatie aansloot bij de ter zake geldende standaarden op de Europese markt.

Bij die onderzoeken door de CBFA zijn geen elementen aan het licht gekomen waaruit bleek dat de Belgische emittenten uit de sector de IFRS-standaarden niet naleefden, of dat de door hen verstrekte informatie niet hetzelfde niveau haalde als de informatie van hun Europese concurrenten.

Tot slot heeft zij toegezien op een nauwe interactie bij de uitoefening van haar opdrachten op het vlak van, enerzijds, het prudentieel toezicht en, anderzijds, het toezicht op de informatieverstrekking. Het is tegen die achtergrond dat zij om de publicatie van specifieke informatie heeft verzocht, zoals de blootstelling aan gestructureerde producten bij elk van die emittenten of ook de impact van de neergang van Lehman Brothers. In de bijzonder spoedeisende situaties waarin over de toekenning van staatssteun diende te worden beslist, heeft zij er specifiek op toegezien dat de informatie voldoende duidelijk

en nauwkeurig was, opdat de markt correct zou kunnen inschatten wat er precies op het spel stond in een buitengewoon technisch en al even gevoelig domein. Verder heeft zij ook herhaaldelijk de notering van de effecten van kredietinstellingen geschorst, om de markt niet alleen de gelegenheid te bieden kennis te nemen van de informatie, maar ook om de draagwijdte ervan correct in te schatten.

2.3. Specifieke maatregelen ten aanzien van de instellingen getroffen door de crisis

Vanaf de tweede helft van 2008 dienden uitzonderlijke noodmaatregelen getroffen ten aanzien van 6 Belgische instellingen: de vier systeemrelevante kredietinstellingen Fortis, Dexia, KBC en ING, de verzekeringsbankier Ethias en het Belgische bijkantoor van de Luxemburgse Kaupthing Bank.

Deze Belgische instellingen waren niet de eerste en niet de enige die door deze systemische bankcrisis in moeilijkheden kwamen, doch door het overheersende belang van de grote bankgroepen in het Belgische banksysteem, kwam dit laatste zwaar onder druk te staan. Wereldwijd, en meer specifiek in Europa, ondernamen de nationale overheden reddingsacties door het verlenen van staatsgaranties op de uitgifte van financieringsinstrumenten of op risicoposities, het versterken van het kapitaal of zelfs de overname van noodlijdende financiële instellingen, en het uitbreiden van de depositogaranties. Tevens verstreken de centrale banken massaal liquiditeitssteun aan het financiële systeem.

De door de Belgische overheid genomen maatregelen van depositogarantie, kapitaalinjectie en staatswaarborg stabiliseerden in belangrijke mate het vertrouwen van de markt in de instellingen en voorkwamen een *bank run* in België. Aan deze overheidstussenkomsten zijn voorwaarden gekoppeld inzake vergoeding, en *governance* van de bank. Ook de kredietverlening aan de economie kwam daarbij aan de orde.

De CBFA is als prudentiële toezichthouder niet rechtstreeks tussengekomen in de voorbereiding en uitwerking van deze overheidsmaatregelen, maar heeft op verzoek van de overheid punctueel advies verstrekt over de toepassing van de bankregelgeving bij deze interventies. Zo heeft de CBFA bij die verrichtingen aandacht besteed aan de prudentiële kwalificering van deze kapitaalbrengen in termen van toepassing van de solvabiliteitsreglementering, dit met het oog op een betere kwaliteit en samenstelling van het kapitaal en de toereikendheid van de kapitaalbuffers.

De Europese Commissie dient overigens op basis van de staatssteunregels uit het EG-Verdrag de overheidstussenkomsten ten gunste van de betrokken instellingen goed te keuren. In het kader van haar onderzoek naar deze overheidsinterventies heeft de Europese Commissie de CBFA gevat met het oog op de beoordeling van het adequate karakter van de waarderingsmethodologie voor *impaired assets* die het onderwerp vormen van de garantieregeling. De CBFA heeft voor elk van de betrokken instellingen de methodologie en de bevindingen van de aangestelde externe experts beoordeeld.

De getroffen instellingen gaan nu door een proces van structurele maatregelen om zich aan te passen aan de fors veranderde marktomgeving. Dit vertaalt zich in een aanpassing van hun balans en activiteiten en een herziening van hun strategie. Zij streven naar een balansinkrimping (*deleveraging*) en risicobeperking, maar de sanering zal - mede door de algemene economische toestand - zeker nog een tijd duren. De CBFA volgt deze ontwikkelingen aandachtig op en ondervraagt de bankleiding hierover. Zij ziet erop toe dat *governance* en risicobeheer van de instellingen op gepaste wijze worden versterkt. Immers, meer dan ooit heeft de crisis de noodzaak aangetoond dat een financiële instelling over een management moet beschikken dat collegiaal en kordaat optreedt. Hierbij hecht de CBFA er bijzonder belang aan dat de raad van bestuur zijn toezichtsfunctie doortastend uitoefent, in het bijzonder (maar niet uitsluitend) via zijn diverse raadgevende comités. Deze comités behandelen veelal aangelegenheden inzake audit, compliance, risicobeheer, strategie, benoemingen en bezoldigingen.

2.3.1. Fortis

2.3.1.1. Antecedenten

Dossier ABN AMRO

In het vorig jaarverslag⁴³ werd de overname in oktober 2007 van de ABN Amro Groep via een openbaar bod door een consortium bestaande uit Royal Bank of Scotland, Banco Santander en Fortis, toegelicht.

Het consortium had voor deze verwerving de vennootschap RFS Holdings opgericht, waarin Fortis voor € 24 MM participeerde. Deze participatie werd aangehouden door

Fortis Bank Nederland Holding, een dochterbank van Fortis Bank. Fortis zou de *retail-* en *commercial banking-*activiteiten van ABN AMRO in Nederland en de wereldwijde *private banking-* en *asset-management-*activiteiten van ABN AMRO overnemen. De Europese Commissie verleende haar goedkeuring aan deze acquisities op voorwaarde dat, gelet op de marktconcentratie, Fortis tegen uiterlijk begin oktober 2008 zowat 10% van de *commercial banking-*activiteiten van ABN AMRO in Nederland zou afstoten. Ondertussen mocht Fortis, met uitzondering van de *asset management-*activiteiten, geen controle verwerven over andere onderdelen van ABN AMRO. Begin juli 2008 was Deutsche Bank akkoord met een gedeeltelijke overname van de *commercial banking-*activiteiten van ABN AMRO. Op het ogenblik van de herstructurering van de groep Fortis begin oktober 2008 had DNB haar toestemming voor deze overdracht nog niet verleend.

Na de realisatie van het overnamebod had het consortium een gedetailleerd overgangsplan opgesteld voor de opsplitsing van ABN AMRO. DNB heeft in maart 2008 dit plan formeel goedgekeurd, na analyse in samenspraak met de andere betrokken toezichhouders (FSA, de Banco de España en de CBFA).

Begin april 2008 vond de overdracht plaats van de wereldwijde *asset management-*activiteiten van ABN AMRO aan Fortis (*in casu* Fortis Investment Management) waardoor de opvolging van de integratie van deze activiteiten binnen Fortis voortaan onder het toezicht van CBFA viel. Bijzondere aandacht ging naar de *governance-*structuur, de risicobeheersing, de solvabiliteitspositie en de operationele integratie. Bovendien had Fortis de oprichting van een joint venture tussen de Chinese verzekeraar Ping An en Fortis Investments Management aangekondigd, maar deze verrichting is uiteindelijk niet doorgegaan.

De integratie van de door Fortis overgenomen activiteiten van ABN AMRO maakte het voorwerp uit van een globaal integratieplan. Dit plan werd door de CBFA grondig onderzocht, samen met DNB voor de Nederlandse activiteiten, met aandacht voor o.m. de projectorganisatie, de impact op de organisatie en werking van de betrokken diensten, de mogelijke risico's en acties tot risicovermindering, de grensoverschrijdende aspecten en de timing. Daarbij was voorzien dat de activiteiten van ABN AMRO geleidelijk en mits de nodige toelatingen, tussen oktober 2008 en oktober 2009 zouden worden overgenomen.

43 Zie het verslag CBFA 2007, p. 49 en het verslag van het directiecomité CBFA 2007, p. 29-30.

Gelet op de verkoop van Fortis Bank Nederland Holding (inclusief de participatie in RFS Holding) op 3 oktober 2008 aan de Nederlandse Staat zijn deze overdrachten uiteindelijk niet doorgestaan.

Solvabiliteit

In de hierboven omschreven context heeft de CBFA bijzondere aandacht besteed aan de naleving door Fortis Bank van de reglementaire eigenvermogensvereisten die op haar van toepassing waren.

Met name rekening houdend met de structuur van de groep, had de CBFA Fortis Bank gevraagd te allen tijde een CAD⁴⁴-ratio van 10% aan te houden in plaats van het reglementair vereiste van 8%.

Tegen de achtergrond van deze strengere vereisten werd onder andere het financieringsplan van Fortis (kapitaalsverhoging, uitgiften van hybride kapitaalinstrumenten, effectiseringen, verkoop van niet-strategische activa), dat met het oog op de overname van ABN AMRO was opgesteld, onderzocht. Er werd vastgesteld dat indien dit plan zou worden uitgevoerd, Fortis de prospectieve solvabiliteitsvereisten zou kunnen naleven.

De solvabiliteit van de groep en van haar belangrijkste operationele entiteiten werd nauwlettend opgevolgd via de maandelijkse rapportering die van de groep werd gevraagd naast de driemaandelijkse prudentiële rapportering. DNB was bij deze toezichtswerkzaamheden betrokken en heeft zelf in eerste lijn de toestand onderzocht van Fortis Bank Nederland Holding, waarin de deelneming in RFS Holdings was ondergebracht.

Daarna zijn er verschillende factoren opgetreden die een weerslag hadden op de solvabiliteit van Fortis, waaronder de opeenvolgende waardeverminderingen op de portefeuille gestructureerde kredieten, de verwachte verliezen ten gevolge van de toepassing van de door de Europese Commissie opgelegde vereisten met betrekking tot de overdracht van sommige activiteiten aan Nederland (zie hoger), evenals de daling in waarde van de aandelenportefeuille, zowel in de bank- als in de verzekeringstak. Daarenboven is ook nog de rendabiliteit gedaald van de activiteiten die door de wereldcrisis waren getroffen en deden er zich problemen voor bij de verwezenlijking van bepaalde verrichtingen die de solvabiliteit hadden kunnen verbeteren (uitgiften van hybride kapitaalinstrumenten, effectiseringen, verkoop van activa).

De door Fortis voorgelegde solvabiliteitsprojecties werden aan een kritische analyse onderworpen. Rekening houdend met de negatieve impact van de marktontwikkelingen is geleidelijk aan gebleken dat er een toenemend risico bestond dat de solvabiliteitsdoelstellingen van de groep niet zouden worden bereikt na de integratie van de activiteiten van ABN AMRO. Bijgevolg heeft de CBFA de groep gevraagd haar maatregelen voor te leggen die haar solvabiliteit zouden versterken, zodat zij de vastgestelde doelstellingen zou kunnen bereiken. Op 26 juni 2008 heeft Fortis een snellere uitvoering van haar solvabiliteitsplan aangekondigd, wat een bijkomende solvabiliteit moest opleveren van in totaal 8,3 MM (onder andere een kapitaalsverhoging van € 1,5 MM, schrapping van het interimdividend, voorstel om het dividend over 2008 in aandelen uit te keren, verkoop van niet-strategische activa, een sale and lease back-transactie,...). De crisis die de groep heeft doorgemaakt, heeft belet dat alle maatregelen werden uitgevoerd.

2.3.1.2. Verwerving van Fortis Bank door de Belgische Staat en BNP Paribas

In de context van de algemene verslechtering van de liquiditeit op de interbankenmarkt na de bekendmaking door de Amerikaanse autoriteiten op 15 september 2008 van hun beslissing om de zakenbank Lehman Brothers niet uit de financiële problemen te redden, werd de liquiditeitspositie van Fortis Bank de daaropvolgende dagen plotseling alsmaar problematischer, waardoor in het weekend van 27 en 28 september 2008 uitzonderlijke urgentiemaatregelen dienden te worden genomen.

Sinds enkele maanden groeide op de markt de twijfel of Fortis erin zou slagen de integratie van ABN Amro tot een goed einde te brengen. Die twijfel bleek duidelijk uit de verlaging van de rating van Fortis door de belangrijkste gespecialiseerde ratingagentschappen en uit de koersevolutie van de groep. Ook de kapitaalverhoging die in juli 2008 werd doorgevoerd om de soliditeit van de groep te verstevigen, bleek het groeiende wantrouwen van de markt ten aanzien van de groep niet te kunnen wegnemen.

Het is dan ook een verzwakte groep die de uiterst turbulente periode onmiddellijk na de aankondiging van de staking van betaling van Lehman Brothers is ingegaan.

44 Capital Adequacy Directive ratio: solvabiliteitsratio die de verhouding uitdrukt tussen het eigen vermogen en de naar risicograad gewogen activa.

Op 28 september 2008 hebben de regeringen van België, Nederland en Luxemburg, vóór de heropening van de financiële markten, de inhoud van een akkoord bekendgemaakt op grond waarvan elk van die drie Staten voor zo'n 49% toetrad tot het kapitaal van de bankvennootschap van de Fortis Groep op zijn eigen grondgebied (respectievelijk Fortis Bank, Fortis Bank Nederland Holding en Fortis Banque Luxembourg). De Belgische Staat heeft die deelneming in het kapitaal van Fortis Bank genomen via de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM).

Tegelijkertijd heeft Fortis Bank een beroep gedaan op de dringende liquiditeitsbijstand ("*emergency liquidity assistance*", verkort: ELA) van de NBB voor een extreem hoog bedrag, als, vanaf 2 oktober 2008, en op de bijstand van De Nederlandsche Bank (DNB), de centrale bank van Nederland, voor Fortis Bank Nederland voor een lager bedrag.

Op 3 oktober 2008 heeft de Nederlandse Staat alle in Nederland gevestigde bank- en verzekeringsactiviteiten van de Fortis Groep verworven (inclusief de deelneming van 33,8% die Fortis bezat in RFS Holdings, 100%-aandeelhouder van ABN Amro). Door die inkoop zijn de Belgische en Nederlandse activiteiten van de Fortis Groep gescheiden en is het Nederlandse luik van de verrichting van 28 september 2008 geannuleerd.

Omdat de toestand van Fortis Bank extreem kwetsbaar bleef, heeft de Belgische Staat op 6 oktober 2008, via de FPIM, de aandelen van de Fortis Groep in Fortis Bank gekocht, waardoor hij voor 99,93% eigenaar werd van het kapitaal van de bank.

Op datzelfde moment hebben de Belgische Staat, de holdings van de Fortis Groep, Fortis Bank en BNP Paribas een overeenkomst gesloten (waarover zij op 10 oktober 2008 een Protocol hebben ondertekend) over de overdracht van zo'n 75% van het kapitaal van Fortis Bank en van 100% van Fortis Insurance Belgium aan de Franse groep. De drie betrokken partijen zouden bovendien aandeelhouder worden van een vehikel waarin een deel van de probleempartefeuille met gestructureerde kredieten van Fortis Bank zou worden ondergebracht.

De toetreding - in twee fases - van de Belgische Staat tot het kapitaal van Fortis Bank en de daaropvolgende overeenkomst met BNP Paribas hebben zowel de spaarders als de professionele tegenpartijen gerustgesteld, waardoor kon worden voldaan aan de dringende behoefte om de positie van de bank te stabiliseren.

In het kader van een procedure die verschillende aandeelhouders van de Fortis Groep hadden aangespannen, heeft het Hof van Beroep te Brussel, zetelend in kort geding, de beschikking hervormd die op 18 november 2008 was uitgesproken door de voorzitter van de rechtbank van koophandel te Brussel, zetelend in kort geding, en op 12 december 2008 de opschorting bevelen van de beslissingen die de raad van bestuur van Fortis Holding op 3, 5 en 6 oktober 2008 had genomen, zodat die ter goedkeuring aan de aandeelhouders konden worden voorgelegd. In datzelfde arrest kreeg de FPIM het verbod opgelegd, gekoppeld aan een dwangsom, om afstand te doen van haar deelneming in Fortis Bank ten gunste van een derde. Tijdens die blokkeringsperiode, die tot 16 februari 2009 liep, diende BNP Paribas haar interbancaire relatie met Fortis Bank ongewijzigd te handhaven overeenkomstig de marktvoorwaarden en met naleving van de normale concurrentievoorwaarden.

Op 11 februari 2009 heeft de algemene aandeelhoudersvergadering van Fortis SA/NV bij een zeer kleine meerderheid geweigerd om voornoemde beslissingen van de raad van bestuur goed te keuren. In de bepalingen van het Protocol van 10 oktober 2008, dat de Belgische Staat, Fortis Holding en BNP Paribas al een eerste keer hadden heronderhandeld, werden opnieuw wijzigingen aangebracht die op 7 maart 2009 werden geformaliseerd, onder de opschortende voorwaarde van de goedkeuring ervan door de aandeelhouders van de topholdings van de Fortis Groep.

Dit gewijzigde Protocol bepaalde met name dat BNP Paribas ten belope van 74,93% aandeelhouder zou worden van Fortis Bank, terwijl 25% plus één aandeel van het kapitaal in handen bleef van de FPIM. Fortis Bank van haar kant zou een deelneming van 25% plus één aandeel nemen in het kapitaal van Fortis Insurance Belgium. Deze maatregelen zijn genomen om te garanderen dat de overeenkomsten over de distributie van de verzekeringsproducten van Fortis Insurance Belgium door Fortis Bank gehandhaafd zouden blijven tot in 2020.

De aandeelhouders van de twee topholdings van de Fortis Groep hebben het aldus gewijzigde Protocol goedgekeurd tijdens de aandeelhoudersvergadering van Fortis SA/NV op 28 april 2009 en van Fortis NV op 29 april 2009. Vervolgens is op 12 en 13 mei 2009 uitvoering gegeven aan de gesloten overeenkomsten.

Fortis Bank is voortaan dus een dochteronderneming die voor een meerderheid in het bezit is van BNP Paribas.

Fortis Holding is dan weer een verzekeringsholding geworden, die als dusdanig onder het toezicht van de CBFA staat, en onder meer een meerderheidsdeelneming bezit in Fortis Insurance Belgium (waarvan de naam ondertussen is veranderd in AG Insurance).

De Europese Commissie heeft de staatssteun aan Fortis Bank en aan de holdings van de Fortis Groep goedgekeurd op respectievelijk 3 december 2008 en 12 mei 2009.

2.3.1.3. Gestructureerde kredieten

De toestand van de financiële markten heeft een zware impact gehad op de waarde van de portefeuille gestructureerde kredieten van Fortis (uitstaand bedrag van € 41,7 MM per eind juni 2008, ten opzichte van een totaal kredietbedrag van meer dan € 350 MM en een balanstotaal voor de groep van nagenoeg € 1.000 MM).

De beoordeling door de interne auditors en de verantwoordelijken voor de risicofunctie van de bank evenals door de erkende commissarissen, van de risico's verbonden aan de effectiseringsactiviteiten in het algemeen, werden door de CBFA regelmatig aan een kritisch onderzoek onderworpen.

Vanaf september 2007 is de CBFA haar toezicht op de portefeuille gestructureerde kredieten van Fortis Bank beginnen verscherpen via rapporteringen en vergaderingen met de verantwoordelijken van de bank en met haar erkende commissarissen. DNB werd bij deze besprekingen betrokken tot er eind september 2008 een crisis uitbrak. Over de omvang van de waardeverminderingen die op deze risicoposities moesten worden geboekt en over de waarderingmethoden die door de bank werden toegepast, werd een periodiek rapport opgemaakt en vonden er verschillende besprekingen plaats met de erkende commissarissen van de bank. Ook de problematiek van de waarderingmethododes voor de gestructureerde kredieten werd door de CBFA onder de loep genomen in het kader van een aantal onderzoeken die op internationaal niveau werden verricht (Bazelcomité en CEBS).

In het kader van de onderhandelingen over de overname van Fortis Bank werden de meest problematische gestructureerde kredieten uit de balans van de bank gelicht en ondergebracht in een *special purpose vehicle*. Zo werd Royal Park Investments nv opgericht met als aandeelhouders Fortis nv/sa (44,7%), de Belgische staat via de FPIM (43,5%) en BNP Paribas (11,8%).

Een groot deel (nominaal bedrag van € 20,5 MM) van de portefeuille gestructureerde kredieten van Fortis Bank werd in mei 2009 overgedragen naar dit *special purpose vehicle* voor € 11,7 MM. De financiering van Royal Park Investments nv, die gedeeltelijk gewaarborgd werd door de Belgische staat, bestaat voor € 1,7 MM uit kapitaal en voor € 10 MM uit schulden.

2.3.2. Dexia

Eind september 2008, achtte de groep Dexia het noodzakelijk om haar solvabiliteits- en liquiditeitspositie duurzaam te versterken, dit om het hoofd te bieden aan de weerslag van de uitdeinende financiële crisis op haar financiële situatie. Op 30 september 2008 beslisten de referentieaandeelhouders (Gemeentelijke Holding, Arcofin, Ethias en Deposito- en Consignatiekas) en de Belgische en Franse Staten het kapitaal van de financiële holding Dexia NV ten belope van € 6 MM te versterken. In België investeerde de Belgische federale Staat € 1 MM, de Vlaamse Gemeenschap € 500 M, het Waalse Gewest € 350 M en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest € 150 M. De Franse Staat investeerde € 1 MM. De referentieaandeelhouders droegen € 3 MM bij. Deze kapitaalverhoging werd uitgevoerd op 3 oktober 2008. Daarnaast zou de Luxemburgse Staat € 376 M bijdragen via intekening op een uitgifte van converteerbare obligaties van Dexia Banque Internationale à Luxembourg.

Het opdrogen van de interbancaire markt en de terugtrekking van professionele grootdeposito's in de dagen die daarop volgden, leidden tot zeer ernstige liquiditeitsmoeilijkheden bij Dexia, aangezien de groep een aanzienlijk deel van zijn activiteiten via deze weg financierde.

Om de toegang van Dexia tot de financiële markten te verzekeren, kenden de Belgische, de Franse en Luxemburgse Staten aan Dexia, op haar verzoek, op 9 oktober 2008 een staatswaarborg toe voor een maximumbedrag van € 150 MM. De waarborg is een gezamenlijke en niet-solidaire borgstelling ten belope van 60,5% voor de Belgische Staat, 36,5% voor de Franse Staat en 3% voor de Luxemburgse Staat. De drie Staten verlenen tot 31 oktober 2009 tegen betaling van een garantievergoeding, hun waarborg aan alle nieuwe obligaties onderschreven door institutionele beleggers, nieuwe interbancaire deposito's en nieuwe institutionele beleggingen met een looptijd van hoogstens drie jaar ten gunste van Dexia NV en haar dochterondernemingen Dexia Bank België NV, Dexia Banque Internationale à Luxembourg SA en Dexia Crédit Local SA. Deze waarborg dient om Dexia in staat te stellen gelden te blijven ophalen op de financiële markten. Zij kan, in voorkomend geval, met één jaar worden verlengd.

Op 19 november 2008 keurde de Europese Commissie de steunmaatregelen aan Dexia goed voor een periode van zes maanden.

De maatregelen van kapitaalinjectie en staatswaarborg strekten ertoe het vertrouwen van de markt in Dexia te herstellen.

Bovendien maakte de nieuwe leiding van Dexia een omvangrijk hervormingsplan bekend waarbij Dexia zich zou heroriënteren op haar basismetiers, te weten de bancaire dienstverlening aan klanten uit de publieke sector (*Public and Wholesale Banking*), en aan *retail*-klanten (*Retail and Commercial Banking*, met inbegrip van *private banking* en verzekeringen). De groep begon tevens haar beleggingsportefeuille, die werd gefinancierd met geld op korte termijn, af te bouwen, wat een gunstig effect moest hebben op de liquiditeitspositie. De CBFA houdt als consoliderend toezichthouder van Dexia nauwgezet toezicht op de uitvoering van dit hervormingsplan en werkt hiervoor in college met de relevante *host* toezichthouders, de Franse Commission Bancaire en de Luxemburgse CSSF⁴⁵.

Om het risicoprofiel van de groep verder te verbeteren, sloot Dexia, op 14 november 2008, met de obligatieverzekeraar Assured Guaranty Ltd een voorovereenkomst voor de verkoop van de verzekeringsactiviteit van Financial Security Assurance Holdings Ltd (FSA), een Amerikaanse dochteronderneming van Dexia Crédit Local SA, de Franse dochterkredietinstelling van Dexia NV.

FSA is een Amerikaanse obligatieverzekeraar met als kernactiviteit de bescherming van beleggers in obligaties tegen wanbetalingrisico's door het aanbieden van een krediet-verzekering die de uitbetaling van de coupons en het kapitaal dekt. Deze kredietverzekeringstechniek werd ook gebruikt voor de verzekering van gestructureerde producten. Daarnaast voert FSA ook een activiteit uit van zgn. *Financial Products*, waarbij onder meer beleggingscontracten met gewaarborgd rendement worden verkocht.

Als Amerikaanse kredietverzekeraar staat FSA in eerste lijn onder het solo toezicht van de Amerikaanse verzekerings-toezichthouder (Superintendent of Insurance van de Staat New York). In tweede lijn, is er de opvolging van FSA door de Franse toezichthouder, de Commission Bancaire als toezichthouder op de subconsolidatie van Dexia Crédit Local SA waartoe FSA behoort. In derde lijn, volgt de CBFA, als consoliderende toezichthouder⁴⁶, de financiële positie van Dexia op.

In het licht van de verslechtering van de financiële situatie van FSA, heeft de CBFA aan Dexia gevraagd maatregelen te nemen op het vlak van de *governance*, het risicobeheer en de beleidsrapportering. Ook diende Dexia een noodplan

uit te werken ingeval van *downgrading* van de rating en/of een eventuele noodzaak tot herkapitalisatie.

De *Financial Products*-activiteit van FSA valt buiten de verkoopstransactie met Assured Guaranty Ltd. Aangezien FSA garant staat voor de activa en passiva van de Financial Products-activiteit, impliceert de uitsluiting van deze activiteit uit de verkoop dat Dexia zich noodzakelijkerwijze garant moet stellen voor de *Financial Products*-activiteiten (ten belope van USD 17 MM). Om Assured Guaranty Ltd te vrijwaren voor dit tegenpartijrisico op Dexia, hebben de Belgische en de Franse Staat aanvaard om tegen een vergoeding de verplichtingen van Dexia onder deze garantie te waarborgen tot een maximumbedrag van USD 17 MM. De regeling houdt in dat Dexia een eerste verlies van USD 4,5 MM zelf draagt en voor de verliezen die daar boven gaan, een beroep kan doen op de waarborg van de Staten die daarvoor aandelen of winstbewijzen kunnen ontvangen. Op 13 maart 2009, keurde de Europese Commissie de staatsgarantie goed die Assured Guaranty Ltd moest vrijwaren voor de risico's verbonden aan de *Financial Products*-portefeuille. Wel kondigde de Europese Commissie aan, een onderzoek in te stellen naar het door de Belgische, Franse en Luxemburgse Staten ingediende herstructureringsplan en de daarmee samenhangende maatregelen voor Dexia.

De verkoop van de verzekeringsactiviteit van FSA aan Assured Guaranty Ltd. werd afgerond op 1 juli 2009.

2.3.3. KBC Groep

Hoewel de groep KBC minder getroffen werd door de opdroging van de interbancaire kredietverlening, viel zijn aandelenkoers sterk terug vanaf de herfst van 2008. Omdat de financiële markten, als gevolg van herkapitalisering van grote financiële instellingen in enkele buurlanden, het referentiepunt voor het kapitaalsniveau verhoogden, en om het vertrouwen van de markt in de groep te herstellen, zag KBC Groep zich genooddakt om bij de Belgische overheid aan te kloppen voor een versterking van zijn kapitaalbuffer. Op 27 oktober 2008 werd aldus een akkoord bereikt voor een kapitaalinjectie vanwege de federale Staat voor een bedrag van € 3,5 MM door middel van niet-verwaterende effecten zonder stemrecht. De opgezette operatie gebeurde naar analogie met de steun van de Nederlandse Staat aan ING de week voordien.

45 Commission de surveillance du secteur financier.

46 Het toezicht op geconsolideerde basis van een financiële holding zoals Dexia NV die als zodanig geen bancaire activiteiten voert, omvat geen toezicht op vennootschappelijke basis. Het betreft een aanvullend toezicht dat ertoe strekt dat de structuur en de werking van de groep (beleid, organisatie, interne controle, invloed van groepsentiteiten op andere entiteiten) een gezond en voorzichtig beleid mogelijk maakt, dat de groepswijde risico's passend worden opgevolgd en dat de geconsolideerde financiële positie van de groep in zijn geheel solide blijft.

Rekening houdend met de kenmerken van de verrichting, erkende de CBFA deze instrumenten als elementen van het zgn. *tier 1* kapitaal. Enkele maanden nadien, begon er opnieuw een speculatie over de kapitaalpositie van de bank en de waardering van haar gestructureerde obligaties en deed zich een nieuwe koersval voor van het aandeel. KBC zag zich opnieuw verplicht haar kapitaal te versterken en verkreeg dat bijkomend kapitaal op 22 januari 2009 van de Vlaamse overheid via € 2 MM niet-verwaterende effecten, die bijna identiek waren aan de verrichting van oktober 2008. Ook hier werd door de CBFA, na onderzoek, beslist om gelet op de kenmerken van de verrichting deze fondsen te erkennen als element van *tier 1*-kapitaal. Verder engageerde de Vlaamse overheid zich ertoe, ingeval KBC dit zou vragen, in te tekenen op € 1,5 MM bijkomende kapitaalmiddelen.

De evolutie op de financiële markten dwong KBC Groep er ook toe belangrijke afwaarderingen te boeken op haar portefeuille gestructureerde producten in de loop van het tweede semester van 2008 en het eerste kwartaal van 2009.

Vermits in een belangrijk gedeelte van deze portefeuille posities worden ingenomen via derivaten, werden in toepassing van IAS 39 de marktwaardeschommelingen via de resultaten-rekening verwerkt, met een grote impact op de rendabiliteit van de instelling tot gevolg. Gelet op de mechanische link tussen resultatenrekening, boekhoudkundig, en reglementair eigen vermogen betekende dit dat de solvabiliteitspositie van KBC onder druk kwam te staan.

Een belangrijk deel van de posities in gestructureerde producten van KBC Groep was ingedekt bij de Amerikaanse kredietverzekeraar (zgn. *monoliner*) MBIA. In februari 2009, voerde MBIA een ingrijpende herstructurering door waarbij zij werd opgedeeld in twee entiteiten, zijnde één voor obligaties van lokale Amerikaanse overheden en één voor gestructureerde producten van vooral buitenlandse instellingen. Deze laatste entiteit kreeg meteen een lagere kredietwaardigheid toegemeten door de ratingbureaus, waardoor de kwaliteit van deze dekking ernstig onder druk kwam te staan. De boekhoudkundige impact van deze situatie op de financiële positie van KBC was op dat moment moeilijk becijferbaar. Pas in de tweede week van mei 2009 werd duidelijk dat de met de revisoren afgestemde waarderingsmethode tot nieuwe belangrijke afwaarderingen

in het eerste kwartaal van 2009 zou leiden. Opnieuw werd met de overheid over een kapitaaloperatie onderhandeld. Op 14 mei 2009 werd een akkoord bereikt voor een bedrag van € 20 MM, dat betrekking had op € 14,4 MM derivaten die door MBIA waren gedekt en op € 5,5 MM CDO-risico's waarvan KBC reeds in het verleden de lagere tranches tot nul had afgeboekt. In het herstructureringsplan neemt KBC een eerste verlies van € 3,2 MM voor zijn rekening, terwijl de Belgische Staat zich ertoe verbindt een volgende reëel geleden verlies van € 2 MM voor 90% te dekken via de intekening op gewone aandelen dan wel, onder bepaalde omstandigheden, hybride instrumenten. De rest van de eventuele verliezen wordt evenzeer voor 90% door de Belgische Staat gedekt. Tezelfdertijd deed KBC beroep op het engagement van de Vlaamse overheid voor een bijkomende kapitaalinjectie van € 1,5 MM. Bij het afsluiten van de verslagperiode was de CBFA nog in bespreking met KBC voor de solvabiliteitsbehandeling van de verschillende luiken van deze kapitaalsteun. Van zijn kant verleende de Europese Commissie op 30 juni 2009 een voorlopige goedkeuring voor de in 2009 door de Belgische en Vlaamse overheid uitgevoerde steunmaatregelen.

In de opvolging van KBC is de risicopositie van de groep op Centraal- en Oost-Europa steeds een bijzonder aandachtspunt geweest. KBC heeft immers over de jaren in enkele landen uit deze regio een belangrijke marktpositie opgebouwd. In de afgelopen maanden is toenemende bezorgdheid ontstaan over de economische crisis in enkele van die landen. Ook dit aspect had een weerslag op de aandelenkoers van KBC en op het vertrouwen van de markt in de resultaten van de KBC Groep.

De CBFA oefent toezicht uit op KBC Groep op geconsolideerde basis⁴⁷. Het toezicht op geconsolideerde basis heeft niet tot gevolg dat de CBFA individueel toezicht uitoefent op elke in de geconsolideerde positie opgenomen onderneming. Wat betreft de gereglementeerde KBC-ondernemingen die in de geconsolideerde positie van KBC Bank zijn opgenomen, betekent dit dat iedere toezichthouder bevoegd blijft voor het vennootschappelijke solo- en gesubconsolideerd toezicht op deze gereglementeerde onderneming.

In het licht van bovenstaand toezichtsmodel werd de samenwerking met de relevante buitenlandse toezichthouders - waaronder vooral de Centraal- of Oost-Europese - verder geïntensifieerd, onder meer met de organisatie door de CBFA van een *supervisory college* in september

47 Dergelijk toezicht strekt ertoe dat de structuur en de werking van de groep (beleid, organisatie, interne controle, invloed van groepsentiteiten op andere entiteiten) een gezond en voorzichtig beleid mogelijk maakt, dat de groepswijde risico's passend worden opgevolgd en dat de geconsolideerde financiële positie van de groep in zijn geheel solide blijft.

2008 en juni 2009. Hierbij werden onder meer de impact van de financiële crisis en de risico's voor de KBC Groep besproken; tevens werden de resultaten van een aantal recente inspectie-opdrachten toegelicht. Verder vonden in de loop van 2008 en 2009 een reeks bilaterale contacten plaats met de relevante toezichthouders.

2.3.4. ING

Ook in Nederland diende de Nederlandse overheid maatregelen te nemen om het kapitaal van financiële instellingen te versterken. Daartoe werd in oktober 2008 beslist een faciliteit van € 20 MM te openen voor steunoperaties. Hierop werd ondermeer beroep gedaan door ING Groep. Op 19 oktober 2008 ging de Nederlandse Staat over tot een kapitaalinjectie van € 10 MM in de bankverzekeringsgroep tegen vergoeding van niet-verwaterende effecten. Eind januari 2009, diende de Nederlandse Staat opnieuw tussen te komen via het verstrekken van een zgn. "back up facility" waarmee zij zich garant stelde voor 80% van een portefeuille van meer dan € 27 MM gestructureerde hypotheekkredieten van de groep. In de context van die ingreep voerde de ING Groep tevens een herstructureringsplan door dat gericht is op de afbouw van de balans en de terugtrekking uit een aantal segmenten die niet langer tot de kernactiviteiten behoren.

Als *host* toezichthouder over ING België NV, een dochterkredietinstelling uit de ING Groep, heeft de CBFA over bovengenoemde punten besprekingen gevoerd met DNB, de *home* toezichthouder van de ING Groep.

Rekening houdend met de belangrijke depositobasis van de ING Groep in België, heeft de CBFA het beheer door ING België van haar liquiditeitsrisico en de aangepastheid van haar liquiditeitsbuffer en noodplan onderzocht, evenals de evolutie van de depositobasis van nabij opgevolgd. Deze acties hebben ING België ertoe gebracht maatregelen te nemen ter versterking van haar liquiditeitspositie.

2.3.5. Ethias

In de verzekeringssector werd vooral de Ethias-groep getroffen door de financiële crisis.

De groep waartoe Ethias behoort was voornamelijk georganiseerd rond verschillende onderlinge verzekeringsverenigingen - of "verzekeringskassen" - die actief waren in de verschillende activiteitssegmenten van de Belgische verzekeringssector (leven, niet-leven, arbeidsongevallen). Door haar mutualistische aard, die inhield dat er geen vergoedingen moest worden betaald voor het geïnvesteerde kapitaal, onderscheidde de Ethias-groep zich van de meeste andere ondernemingen van de sector. Een ander kenmerk waarmee de groep zich onderscheidde is dat zij geen referentieaandeelhouders had, die onder meer financiële steun hadden kunnen verlenen wanneer dit nodig bleek.

Binnen de groep was het dagelijks bestuur van de ondernemingen opgedragen aan een gemeenschappelijk directiecomité, terwijl het toezicht dat werd uitgeoefend door de raden van bestuur van de verschillende entiteiten gefragmenteerd was en verdeeld was over een groot aantal leden die voor het merendeel tot de openbare sector behoorden.

Om haar traditionele cliënteel - namelijk het overheidspersoneel - uit te breiden, is Ethias onder andere verzekeringen beginnen aanbieden van het type *universal life* ("First"), waarvan de omzet snel is gestegen (van € 100 M eind 2000, tot meer dan € 8 MM eind 2007). Hierdoor zijn er aanzienlijke wijzigingen opgetreden in het risicoprofiel van de onderneming en in het respectieve belang van de verschillende activiteiten.

Als gevolg van een historisch gegroeide situatie maakt Ethias overigens deel uit van de stabiele aandeelhouders van Dexia. Eind 2007 bezat zij 6,30% van het kapitaal van Dexia⁴⁸.

Aansluitend op de initiatieven die zij reeds had genomen, heeft de CBFA in de loop van 2008 haar prudentiële acties ten aanzien van Ethias geïntensiveerd. Zo heeft zij verschillende inspectieopdrachten verricht en gesprekken gevoerd met leidinggevende organen, die aanleiding hebben gegeven tot belangrijke aanbevelingen over het bestuur van de groep, haar financiële situatie en in het bijzonder haar solvabiliteit.

In eerste instantie heeft Ethias in juli 2008 het bedrag van haar achtergestelde leningen opgetrokken tot € 325 M. Door de evolutie van de financiële markten bleek deze maatregel echter niet te volstaan. Ethias werd verzocht

⁴⁸ Artikel 10 van het koninklijk besluit van 22 februari 1991 houdende algemeen reglement betreffende de controle op de verzekeringsondernemingen: "Daarenboven, mogen de dekkingswaarden van een onderneming voor niet meer van 5% van haar technische voorzieningen en schulden belegd zijn in aandelen en andere met aandelen gelijk te stellen waardepapieren, obligaties en andere geld- en kapitaalmarktinstrumenten van één emittent of leningen toegestaan aan dezelfde kredietnemer tezamen genomen. [...] Deze beperking wordt op 10% gebracht voor de voormelde waarden van ondernemingen van de Gemeenschap die onderworpen zijn aan het toezicht van de CBFA of van een organisme van publiek recht waarvan de rol gelijklopend is met die van de CBFA. [...]".

haar financiële draagkracht te versterken om in alle omstandigheden te kunnen voldoen aan de reglementaire vereisten. De groep heeft ook bekendgemaakt dat er onderhandelingen aan de gang waren met een buitenlandse verzekeringsgroep over de eventuele opname van Ethias in deze groep, waardoor zij makkelijker toegang zou hebben tot financieringsbronnen.

Eind juli heeft het ratingagentschap Fitch de ratings voor financiële soliditeit van de Ethias-groep verlaagd. De redenen die hiervoor werden aangehaald waren de achteruitgang van de eigenvermogenspositie van de groep en de belangrijke participatie in Dexia.

Na de neergang van Lehman Brothers (LB) werden de ratings voor de financiële soliditeit van de groep een tweede maal verlaagd⁴⁹, wat te wijten was aan het feit dat Ethias een directe en indirecte blootstelling aan deze Amerikaanse bank had. Naast de beleggingen in LB en de beleggingen waarvoor LB de garantiegiver was, had zij immers verzekeringsovereenkomsten van tak 23 op de markt gebracht die activa bevatten die door LB waren uitgegeven en waarvan de notering en de afkoop geschorst moesten worden, aangezien de tegoeden van deze fondsen geblokkeerd waren.

Zodra de CBFA over deze informatie beschikte, is zij bijzondere aandacht beginnen besteden aan de toename van afkopen van verzekeringsovereenkomsten "First". Het risico dat er activa zouden moeten worden afgestaan op een gedeprimeerde markt, en dat er minderwaarden gerealiseerd zouden moeten worden die tot dan toe latent waren, werd immers reëel. Een risico dat ook reëel werd, is dat indien er massaal tot afkoop werd overgegaan, Ethias aan een gelijkaardig liquiditeitsrisico zou worden blootgesteld als dat van de instellingen die in diezelfde periode met problemen te kampen hadden.

Bijgevolg heeft de CBFA haar beoordeling van de solvabiliteitsmarge van Ethias herzien en, met toepassing van artikel 26 § 2 van de controlewet verzekeringen, de onderneming onder andere gevraagd een financieringsplan op korte termijn op te stellen.

Ondertussen had Ethias vastgesteld dat de onderhandelingen met de buitenlandse verzekeringsgroep mislukt waren.

De publieke verklaringen van een leider van Ethias over de moeilijkheden waarmee zij geconfronteerd werd, hebben een stormloop ontketend van aanvragen tot afkoop voor het product "First". Ethias zag zich genoodzaakt een noodinterventie aan te vragen bij de federale, Vlaamse en Waalse regeringen, die zich er formeel toe verbonden een kapitaalinjectie van 1,5 MM toe te kennen. Bovendien heeft Ethias aan de CBFA een plan bezorgd voor een grondige herstructurering van de groep. Om tegemoet te kunnen komen aan de liquiditeitsbehoeften die voortvloeiden uit de problemen waarmee zij te kampen had, heeft Ethias het nodige gedaan om over een belangrijke repolijn⁵⁰ te kunnen beschikken. Tot slot heeft zij de toetreding aangevraagd en verkregen tot het Bijzonder Beschermingsfonds voor deposito's en levensverzekeringen (opgericht bij het koninklijk besluit van 14 november 2008) om de verbintenissen te kunnen waarborgen die zij in het kader van tak 21 had aangegaan.

De kapitaalsverhoging heeft plaatsgevonden op 13 februari 2009, nadat de Europese Commissie de verrichting had goedgekeurd op grond van de Europese regels inzake staatssteun.

Sedert haar herstructurering zijn de meeste operationele activiteiten van de Ethias-groep ondergebracht in een naamloze vennootschap die meerdere takken beoefent, namelijk Ethias nv. De deelnemingen in Ethias nv zijn in het bezit van een holding. De aandeelhouders in deze holding zijn enerzijds de federale staat, het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest, die elk 25% plus één aandeel van het kapitaal van Ethias Holding in handen hebben, en, anderzijds Ethias Gemeen Recht, de enige onderlinge verzekeringsvereniging van de groep die nog overblijft en die 25% min drie aandelen van het kapitaal bezit. Ethias Gemeen Recht heeft overigens de activiteiten arbeidsongevallen (wet van 1969) van de Groep behouden. Nateus nv, Nateus Life en Ethias Bank zijn dochterondernemingen van Ethias nv.

2.3.6. *Kaupthing Bank Luxemburg NV*

Kaupthing Bank Luxemburg nv, dochteronderneming van de IJslandse bank Kaupthing, werd op 18 december 2007 door de CBFA ingeschreven op de lijst van de kredietinstellingen die onder het recht van een andere lidstaat van

49 Niettegenstaande de interventie van de overheid op 21 oktober 2008 zal dit een derde maal gebeuren op 23 oktober 2008.

50 "Repo" is de samentrekking van "sale and repurchase agreement". Een repo is een verrichting tussen twee partijen: een contante verkoop van effecten, met de verbintenis deze terug te kopen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde prijs.

de Europese Economische Ruimte ressorteren en in België een geregistreerd bijkantoor hebben, nadat de Luxemburgse toezichthouder (CSSF) de hiervoor vereiste kennisgeving had verricht, met toepassing van de Europese richtlijnen. Kaupthing Bank Luxemburg nv heeft het grootste deel van de activiteiten en van het cliënteel van het Belgische bijkantoor van Robeco (Nederland) overgenomen en beschikte begin oktober 2008 over een depositobasis van rond de € 550 M.

Conform de Europese regels betreffende het toezicht door de autoriteiten van het land van herkomst, wordt het toezicht op Kaupthing Bank Luxemburg nv uitgeoefend door de CSSF, die verantwoordelijk is voor het toezicht op de organisatie, de activiteit en de risicopositie van de bank, met inbegrip van haar Belgisch bijkantoor. Ook voor het bijkantoor is de toepasbare depositogarantieregeling die welke geldt in het land van herkomst, *in casu* het Groothertogdom Luxemburg.

Op donderdag 9 oktober 2008 stelde de raad van bestuur van Kaupthing Bank Luxemburg nv vast dat de bank geen toegang meer had tot de liquiditeiten die zij bij de groep had geplaatst en vroeg hij bij de Luxemburgse arrondissementsrechtbank, de Tribunal d'Arrondissement de Luxembourg, zitting houdende in handelszaken, de toepassing aan van het regime van opschorting van betaling. Deze rechtbank stelde twee bewindvoerders aan die belast werden met het toezicht op het beheer van de bank. Dit regime van opschorting van betaling staat niet gelijk met een faillissement of een liquidatie van de bank. Het houdt in dat alle betalingen die door de bank moeten worden uitgevoerd, tijdelijk worden opgeschort en dat de bank geen handelingen mag stellen of beslissingen mag nemen zonder het voorafgaand akkoord van de voorlopige bewindvoerders. Als gevolg van die uitspraak wordt de mogelijkheid voor de depositanten om een vordering in te stellen tegen de bank, opgeschort.

De Groep Landbouwkrediet heeft met Kaupthing Bank Luxemburg nv een overeenkomst gesloten, die inhield dat het volledige cliënteel van het Belgische bijkantoor van Kaupthing Bank Luxemburg nv in twee fasen zou worden overgenomen door Landbouwkrediet nv en Keytrade Bank nv. In een eerste fase heeft Landbouwkrediet nv de effectenrekeningen van de "*Private Banking*"-cliënten van het Belgische bijkantoor van

Kaupthing Bank Luxemburg nv overgenomen; de betrokken beleggingsportefeuilles werden ter beschikking gesteld van de cliënten gesteld op een effectenrekening van Landbouwkrediet nv. Nadat voldaan was aan een aantal voorwaarden, werden in de tweede fase de constantenrekeningen van de cliënten "*Edge*" en de cliënten "*Private banking*" van het Belgische bijkantoor van Kaupthing Bank Luxembourg respectievelijk overgenomen door Keytrade Bank nv en Landbouwkrediet nv.

In juli 2009 werd het herstructureringsplan afgerond. Door de uitvoering van dit plan zijn de tegoeden van de cliënten van het Belgische bijkantoor van Kaupthing Bank Luxembourg nv opnieuw beschikbaar geworden.

2.4. Andere ontwikkelingen in het prudentiele toezichtskader en aandachtspunten in het operationele toezicht

In 2008 onderging het prudentieel toezichtskader een aantal ontwikkelingen die voorheen al op stapel stonden en niet het uitvloeisel zijn van de financiële crisis en betrof de prudentiële toezichtsactie van de CBFA althans in het begin van het jaar ook andere dan crisisgerelateerde thema's.

2.4.1. Solvency II

Het Solvency II-raamwerk, sedert haar oprichting het voornaamste aandachtspunt van CEIOPS, voert een volledig nieuw prudentieel kader in voor het toezicht op de verzekeringsonderemingen⁵¹.

De Richtlijn Solvency II werd in het Europees Parlement gestemd op 22 april 2009 om op 5 mei 2009 ook door de Europese Raad te worden aangenomen⁵². Deze richtlijn wordt van kracht op 1 november 2012.

In de loop van 2008 werd het ontwerp besproken zowel op het niveau van de Europese Raad als bij het Europees Parlement.

De krachtlijnen van het oorspronkelijke ontwerp zijn ongewijzigd gebleven. Het voorgestelde prudentiële regime is nog steeds een risico-georiënteerd regime dat

51 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 40.

52 Wetgevingsresolutie van het Europees Parlement van 22 april 2009 over het gewijzigde voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf (herschikking) (COM(2008)0119 – C6-0231/2007 – 2007/0143(COD)).

een harmonisering van de berekening van de technische voorzieningen beoogt en een kapitaalvereiste die varieert in functie van de risico's waaraan de onderneming is blootgesteld. Dat vereiste kan middels de in de richtlijn omschreven standaardformule worden afgeleid of middels een intern model. Naast de vereisten die wegen op de ondernemingen individueel, besteedt de richtlijn ook ruime aandacht aan het toezicht op verzekeringsgroepen.

In het kader van het Solvency II - project werd in het voorjaar 2008 ook de Vierde Kwantitatieve Impact-oefening (QIS4), georganiseerd door de Europese Commissie, doorgevoerd. Was de QIS3 oefening nog een test van de architectuur van het voorgestelde prudentiële regime⁵³ dan beoogde QIS4 een eerste calibratie-oefening te zijn met naast de verfijning van de specificatie op een beperkt aantal punten ook een aantal innovaties. Deze laatste hebben voornamelijk betrekking op aspecten die voorheen nog niet werden getest. Dit is in het bijzonder het geval voor de groepsaspecten en het gebruik van interne modellen.

De resultaten van de oefening van de Europese deelnemende instellingen werden in landenrapporten verwerkt, die aan CEIOPS werden overgemaakt. Het Europees syntheserapport van CEIOPS werd op 19 november 2008 publiek gemaakt. Begin 2009 werd ook het landenrapport voor België gepubliceerd.

2.4.2. Ontwikkeling inzake prudentiële rapportering

Zowel in de schoot van CEBS als van CEIOPS werd een belangrijke vooruitgang geboekt wat betreft de prudentiële periodieke en gestandaardiseerde rapportering van kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen.

CEBS heeft in 2008 gewerkt aan een herziening en een belangrijke vereenvoudiging van de financiële rapportering (FINREP). Het is daarbij de bedoeling om tegen 2011 over een Europees geharmoniseerd kader te beschikken voor de financiële rapportering aan de banktoezichthouders op basis van IFRS. Dezelfde oefening zal vanaf 2009 opgestart worden voor de rapportering over de eigenvermogensvereisten (COREP) die ontwikkeld wordt op basis van de prudentiële regels die voortvloeien uit de CRD.

De werkzaamheden van CEIOPS inzake de waardering van activa en passiva evenals inzake de ontwikkeling van de prudentiële rapportering kaderden hoofdzakelijk in de implementatie van de Richtlijn Solvency II. CEIOPS dient inderdaad aan de Europese Commissie technische voorstellen te doen voor de implementatie van de Richtlijn. Deze adviezen hebben enerzijds betrekking op de te hanteren methoden en hypothesen bij de waardering van de activa en passiva in het kader van Solvency II en, anderzijds op de informatie die de verzekeringsondernemingen moeten meedelen aan de toezichthouders en aan het publiek voor wat betreft hun solvabiliteit, hun financiële positie en hun resultaat.

Gevolggevend aan de aanbevelingen van het FSF en van de G7 heeft de CBFA de Belgische financiële groepen in mei 2008 uitgenodigd om bij hun halfjaarlijkse resultaten midden juni een uitgebreide informatie te publiceren over hun blootstelling aan de risico's die verband houden met de financiële crisis.

2.4.3. Implementatie van het Bazel II-raamwerk

Het voornaamste gewicht van de Bazel II-toezichtwerkzaamheden is - los van de voorstellen tot aanpassing ingevolge de crisis (cf. supra) - geconcentreerd over 2007, 2008 en 2009, met als prioriteit de opvolging van de pijler 1 aanvraagdossiers in 2008 en de beoordeling van de overige pijlers in 2009.

Het toezicht op de implementatie van het Bazel II-kader, in voege sedert 1 januari 2007⁵⁴, in 2008 steunde op volgende uitgangspunten:

- *Reglementaire overgangperiode van 3 jaar*: de mogelijke terugval in de reglementaire kapitaalvereiste dat voortvloeide uit het Bazel I-raamwerk verloopt geleidelijk over de jaren 2007, 2008 en 2009⁵⁵.
- *Bewijslast bij de instelling*: voor het gebruik van interne modellen dienen minimale kwantitatieve en kwalitatieve vereisten gerespecteerd. Het is aan de instelling om de deugdelijkheid van haar modellen, als ook van haar ICAAP aan te tonen. De betrouwbaarheid van deze zelfinschatting wordt in eerste lijn bewaakt door de toezichtorganen en -diensten van de instelling zelf, waaronder haar interne audit,

53 Zie het jaarverslag CBFA, 2007, p. 40-41.

54 Zie het jaarverslag CBFA, 2007, p. 49.

55 De Bazel II-eigenvermogensvereiste kan niet lager zijn dan respectievelijk 95%, 90% en 80% van de Bazel I-vereiste voor de jaren 2007, 2008 en 2009.

en in de tweede lijn door de CBFA die deze modellen voorafgaand moet goedkeuren en tot een algemene risicobeoordeling van de instelling moet komen. De toewijzing van de nodige werkmiddelen van de CBFA is dan ook functie van de kwaliteit van de documentatie van het beleid en de gehanteerde methoden en van de onderbouwing van de deugdelijkheid ervan door de instelling.

- *Jaarlijkse, strikte herziening*: de CBFA verstrekt geen permanente goedkeuring voor het gebruik van interne modellen, maar vergewist zich minstens jaarlijks dat de minimale vereisten gesteund blijven op de periodieke zelfbeoordeling van de instelling. Het Bazel II-raamwerk is dus een constant onderdeel van de toezichtwerkzaamheden van de CBFA.
- *Gefaseerde invoering*: het merendeel van de instellingen heeft geopteerd voor een gefaseerde invoering van het Bazel II-raamwerk (zogenaamde roll out), waarbij de uit de standaardbenadering voortvloeiende dekking van al de risicoposities binnen de groep dient behaald binnen een redelijke termijn van ongeveer 3 jaar. Voor meerdere instellingen heeft de CBFA de aanvankelijke roll-out plannen bijgesteld. Zo legde zij het gebruik van interne modellen op indien dat tot een voorzichtiger inschatting van het benodigde kapitaalsniveau leidde dan de standaardbenadering. In gevallen waarin de interne modellen nog niet het gewenste niveau van maturiteit hebben bereikt werd de ingebruikname ervan dan weer uitgesteld.
- *Vorzichtig prudentieel beslissingsproces*: naast één weigering, zijn de verleende goedkeuringen van interne modellen zonder uitzondering ondergeschikt aan voorwaarden met termijnen die strikt worden gevolgd door de CBFA en waarvoor in 2008 een groot gedeelte van haar werkmiddelen zijn ingezet. Dit strikte beleid was ingegeven door volgende vaststellingen:
  - tekortkomingen in de methodologische benaderingen die onvoldoende de heersende modelonzekerheden opvangen, voornamelijk door structurele modelbeperkingen, zoals het gebrek aan datahistoriek;
  - onvoldoende maturiteit in het operationeel risico-beheersproces; en

- specifieke tekortkomingen in kwalitatieve vereisten.

Er zijn ondermeer tijdelijke voorzichtigheidsmarges ingevoerd die resulteren in een bijkomende reglementaire eigenvermogensvereiste met als voornaamste doel de verdere verfijning van de pijler 1 modellen.

Per einde februari 2008 had de CBFA aan elk van de vier systeembanken een voorwaardelijke goedkeuring verleend voor het gebruik van interne modellen voor kredietrisico en aan twee ervan voor het gebruik van een intern model voor operationeel risico (de overige twee kozen voor de gestandaardiseerde berekeningswijze).

In het algemeen heeft de invoering van de pijler 1 vereisten bij de Belgische instellingen geleid tot merkbare verbeteringen in hun kredietrisicobeheersprocessen, tot de objectivering van de definitie van wanbetaling en tot verdere bewustwording van het operationeel risico door de uitwerking van een aangepaste operationeel risico-beheersomkadering.

Naast het verlenen van goedkeuring voor het gebruik van interne modellen en de opvolging van de daarvoor gestelde voorwaarden zijn de CBFA werkmiddelen in 2008 in de context van Bazel II ook ingezet voor een eerste beoordeling van het ICAAP bij de Belgische systeembanken, waaronder de evaluatie van de economische kapitaalmodellen. Bij de opvolging ter plaatse van de implementatie van het pijler 2 proces houdt de CBFA rekening met de proportionele toepassing ervan, in functie van de aard, omvang en complexiteit van elke instelling. De CBFA bevindingen zijn verwerkt in de zelf ontwikkelde risicofiches binnen haar ICAAP waarderings-oefening. Ook is op initiatief van de Subgroup on Operational Networks (SON) van CEBS een *benchmarking* gebeurd van de ICAAP-beoordeling tussen verschillende groepen in de EU, waaronder één Belgische grootbank. Het CBFA onderzoek toont aan dat de instellingen in 2009 nog de nodige inspanningen dienen te leveren om in voldoende mate in overeenstemming te zijn met de pijler 2 vereisten.

Kortom, het Bazel II proces is niet afgerond en 2009 vormt hier een kenterjaar. Niet alleen omdat verwacht wordt dat de verdere implementatie bij de Belgische instellingen op kruissnelheid komt, maar ook omdat, naast de hoger aangegeven wijzigingen⁵⁶, verdere evolutie wordt verwacht betreffende volgende thema's die bepalend zal zijn voor de toezichtwerkzaamheden van de CBFA:

56 Zie dit verslag, p. 29.

- de impact van vastgestelde zwakheden in de ICAAP benadering van de instelling op de beslissing van de CBFA om het gebruik van de interne modellen onder pijler 1 al dan niet toe te laten, en het mogelijk samen beoordelen van de 2 pijlers binnen het beslissingsproces;
- het belang van doeltreffende uitgangspunten bij stresstesting;
- de methodologie voor de bepaling van de kapitaalvereisten van entiteiten van een internationale groep: de toepassing van het door de instellingen binnen hun ICAAP opgenomen diversificatie-effect kan ertoe leiden dat het aandeel van het groepskapitaalvereiste dat aan de entiteiten toegewezen wordt lager uitvalt dan de kapitaalvereisten die zouden gelden voor de entiteit op zich. Ook kunnen nationale toezichtautoriteiten geneigd zijn deze hogere vereisten af te dwingen voor de dochterentiteiten onder hun toezicht (zgn. *ringfencing*);
- de toepassing van de Bazel II-principes inzake vooruitziendheid, voorzichtigheid en waardering over de cyclus heen bij de ontwikkeling van de interne modellen, en wanneer men wordt geconfronteerd met een beperkte gegevenshistoriek, en onverwachte wanbetalingen ingevolge de crisis;
- de aangepastheid van de rapporteringsstaten en de huidige reglementaire coëfficiënten als prudentiële indicatoren en de rol van de erkende revisor in dit controleproces;
- de effectiviteit van het huidige samenwerkingsmodel tussen nationale toezichthouders, meer bepaald ten tijde van crisis.

2.4.4. Aanpassing van de instrumenten voor risicoanalyse

In haar jaarverslag 1996-1997⁵⁷ heeft de Commissie het concept en de praktijk van het toezicht op de kredietinstellingen toegelicht. Daarbij werd meer bepaald de benadering inzake risicoanalyse behandeld waarbij voor ieder kredietinstelling een zogenaamde risicotabel gemaakt werd waarin indicatieve scores worden gegeven voor haar risicoprofiel (financiële risico's, activiteitengebieden, logistiek en infrastructuur) en het risicobeheer.

Verder werd gepreciseerd dat deze risicotabel een basisinstrument was in het beslissingsproces voor de selectie van de bij voorrang te inspecteren kredietinstellingen en, meer algemeen, voor de keuze en inzet van de beschikbare prudentiële middelen en methodes.

De evolutie van het reglementaire prudentiële kader, en met name de implementatie van de Bazel II-akkoorden en haar tweede pijler waren een goede gelegenheid voor een herziening en modernisering van deze risicotabellen.

Om continuïteitsredenen werden de bestaande risicotabellen als uitgangspunt overgenomen, des te meer dat de doelstellingen globaal gezien dezelfde zijn gebleven. De integratie en het formaliseren van de bestaande analyse- en controlewerkzaamheden binnen de CBFA werden in de nieuwe risicotabellen evenwel versterkt. Zodoende vormen zij de basis voor een gestructureerde dialoog zowel met de betrokken instellingen als met hun erkende commissarissen en de andere bevoegde toezichthouders.

In het nieuwe instrument voor risicoanalyse wordt de bepaling van het risicoprofiel van een instelling geformaliseerd vanuit vier basisblokken: (1) de algemene situatie van de instelling (bijvoorbeeld haar *governance* en financiële toestand); (2) de transversale controle- en ondersteuningsfuncties zoals interne audit-, compliance en *risk management*functie; (3) de inherente risico's eigen aan de activiteiten van de instelling⁵⁸ en (4) het interne beoordelingsproces van de instelling voor wat haar kapitaalbehoefte betreft⁵⁹.

De aggregatie van de diverse scores per blok resulteert in een unieke score voor iedere instelling afzonderlijk. Daarnaast wordt tevens een score toegekend voor het systemische risico van de instelling en voor de kwaliteit van haar aandeelhouderschap. Het resultaat van het proces maakt deel uit van de uiteindelijke beoordeling van het risicoprofiel van de instelling.

Momenteel werd het project enkel uitgewerkt voor de kredietinstellingen en de beleggingsondernemingen. Het is evenwel de bedoeling dat het toepassingsgebied progressief wordt uitgebreid tot de andere instellingen onder prudentieel toezicht waarbij evenwel rekening zal gehouden worden met de specificiteiten van iedere sector.

57 Zie het jaarverslag CBF 1996-1997, p. 26 e.v.

58 De analyse heeft zowel betrekking op kwantitatieve gegevens (perceptie van de materialiteit van de risico's van de instelling) als kwalitatieve aspecten (wijze waarop risicobeheer binnen de instelling wordt georganiseerd).

59 De analyse van dit thema behandelt tevens de samenstelling van het kapitaal van de instelling.

2.4.5. De werkzaamheden rond MiFID

Op 1 november 2007 is de reglementering inzake MiFID⁶⁰ in werking getreden. Deze Europese reglementering legt de financiële instellingen specifieke gedragsregels en organisatorische vereisten op met het oog op een betere bescherming van de belegger.

De werkgroep *Intermediaries* binnen CESR

In de context van de omzetting van de MiFID-richtlijnen verdienen twee belangrijke initiatieven van de werkgroep *Intermediaries* binnen CESR de aandacht⁶¹. De werkzaamheden van deze groep beogen een coherente en uniforme toepassing van de Europese regels door de verschillende toezichthouders.

Een eerste project betreft de opstart van een modellenquête die betrekking heeft op de vergoedingen, commissies en niet-geldelijke voordelen (zgn "inducements"), die de beleggingsondernemingen en kredietinstellingen kunnen betalen aan of ontvangen van derden in het kader van het verlenen van beleggingsdiensten aan hun cliënten. In de mate dat ze een belangrijke impact kunnen hebben op de inkomsten van de betrokken instellingen spelen de regels inzake vergoedingen een belangrijke rol in de bescherming van de cliëntenbelangen. Het is dan ook noodzakelijk dat ze op dezelfde wijze worden toegepast binnen de hele Europees Economische Ruimte.

De enquête werd door de verschillende EER-toezichthouders tegelijkertijd gevoerd bij een aantal representatieve instellingen.

De analyses en conclusies van de rondvraag zullen gebundeld worden in een verslag dat CESR in de loop van de laatste trimester van 2009 zal publiceren.

Daarnaast publiceerde CESR op 6 oktober 2008 drie *supervisory briefings*⁶² die de convergentie van de toezichtspraktijk beogen met betrekking tot essentiële onderdelen van de MiFID reglementering. Het betreft de belangenconflicten⁶³ bepaalde vormen van vergoedingen⁶⁴ en de optimale uitvoering⁶⁵.

Deze documenten, in eerste instantie bestemd voor de toezichthouders, geven naast een samenvatting van de

betrokken regels, de doelstellingen ervan weer. Verder bevatten zij een indicatieve vragenlijst die de toezichthouders kan helpen bij het analyseren en beoordelen van de wijze waarop de betrokken instellingen de regels naleven.

De toepassing van het operationeel MiFID actieplan

In 2008 voerde de CBFA, conform het MiFID-actieplan dat in 2007 werd vastgelegd⁶⁶, diverse werkzaamheden uit om na te gaan hoe de sector de MiFID-bepalingen in de praktijk heeft omgezet.

Een bijzondere aandacht ging hierbij uit naar de stand van zaken van de MiFID-implementatie bij de Belgische kredietinstellingen met een belangrijk retailnet. De CBFA wenste inzonderheid na te gaan welke beleidskeuzes en organisatorische maatregelen de betrokken instellingen ter zake hebben ten uitvoer gelegd en of reeds lessen konden worden geleerd over het tot stand komen van "best practices". Daarnaast had het onderzoek tevens tot doel een grondig inzicht te verwerven in de resterende knelpunten bij de tenuitvoerlegging van de MiFID-bepalingen.

De CBFA heeft bij deze evaluatie in hoofdzaak de werkzaamheden van de compliance en interne auditdiensten van de instellingen als uitgangspunt genomen. Daarnaast werden diverse werkvergaderingen georganiseerd met de operationele verantwoordelijken binnen de betrokken instellingen om de vertaling van de MiFID-bepalingen op het terrein vast te stellen. Waar nodig zullen meer diepgaande en gerichte inspecties worden uitgevoerd.

Naast bovengenoemd horizontaal onderzoek werden tevens diverse controles ter plaatse uitgevoerd bij andere binnen- en buitenlandse kredietinstellingen en beleggingsondernemingen.

De klachtenbehandeling

De MiFID-reglementering en in het bijzonder artikel 16 van het reglement van de CBFA van 5 juni 2007 voorziet in een aantal kwalitatieve vereisten voor de klachtenbehandeling bij de instellingen die beleggingsdiensten aanbieden. Gelet op de centrale rol die de klachtenbehandeling heeft bij de bescherming van de consument werd een specifiek

60 De "Markets In Financial Instruments Directive" (MiFID) of Richtlijn 2004/39/EG van 21 april 2004 van het Europees Parlement en de Raad betreffende markten voor financiële instrumenten.

61 Zie de website van CESR (www.cesr-eu.org) en het jaarverslag CBFA, 2007, p. 42-43.

62 Zie de website van CESR (www.cesr-eu.org).

63 *MiFID Supervisory Briefings - Conflicts of Interest*.

64 *MiFID Supervisory Briefings - Inducements*.

65 *MiFID Supervisory Briefings - Best Execution*.

66 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 51.

onderzoek uitgevoerd bij de vier systeembanken over de wijze waarop deze klachtenbehandeling werd georganiseerd. Dit onderzoek heeft zich niet enkel beperkt tot de beleggingsdiensten in financiële instrumenten, maar had ook betrekking op verzekeringsproducten. Uit het onderzoek kwam naar voor dat de instellingen zelf veel belang hechten aan een performant beheer van de klachtenbehandeling. Het beïnvloedt immers in sterke mate hun operationeel risico en reputatierisico.

2.4.6. Internal governance

Aanpassing van de sectorale wetgeving op Belgisch niveau

In lijn met de internationale ontwikkelingen⁶⁷ werd de verantwoordelijkheid van respectievelijk de effectieve leiding, het wettelijk bestuursorgaan en de erkende commissarissen binnen de instellingen onder toezicht duidelijker afgebakend. Daartoe werden in 2007⁶⁸ de bankwet en gelijkaardige bepalingen in de andere toezichtswetten en reglementen⁶⁹ gewijzigd.

Ingevolge deze wijzigingen moeten de instellingen onder toezicht beschikken over een passende onafhankelijke interne auditfunctie, een compliancefunctie en een risicobeheerfunctie. De effectieve leiding moet het wettelijk bestuursorgaan, meestal de raad van bestuur, de CBFA en de erkende revisor minstens jaarlijks inlichten over de doelmatigheid van de interne controle, met inbegrip van de interne controle betreffende de betrouwbaarheid van het financiële verslaggevingproces en de stand van zaken betreffende de integriteit. De CBFA legt de modaliteiten van deze nieuwe rapportering vast. De nieuwe reglementering voorziet evenwel niet in een voor het publiek beschikbare verklaring zoals dit in sommige andere landen het geval is⁷⁰.

Verder dient de effectieve leiding voortaan te bevestigen dat de periodieke staten volledig en juist⁷¹ zijn en dat zij werden opgesteld met toepassing van de geldende richtlijnen van de CBFA en met toepassing van de boekings- en waarderingsregels die werden gehanteerd in de

rapporteringstaten. Deze aanpak volgt de internationale ontwikkelingen waarbij de verantwoordelijkheid voor de juistheid van de periodieke rapportering aan de toezichthouder bij de effectieve leiding ligt. Ten slotte bevestigt de erkende commissaris⁷² dat de periodieke staten die de instelling aan de CBFA overmaakt voldoen aan de wettelijke vereisten.

Met een circulaire aan de betrokken instellingen lichtte de CBFA⁷³ de modaliteiten van de verslaggeving van de effectieve leiding inzake de beoordeling van het interne controlesysteem en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering verder toe.

De verslaggeving over de beoordeling van het interne controlesysteem dient volgende elementen te bevatten:

- een beschrijving van de organisatie, de activiteiten en het risicobeheer;
- een beoordeling van het passend karakter en de werking van het interne controlesysteem;
- een overzicht van de passende maatregelen die werden genomen.

Het interne controlesysteem zelf dient een algemeen aanvaarde methodiek te hanteren die voldoende onderbouwd moet worden en die op consistente wijze moet worden toegepast.

Een eerste rapportering aangaande de interne controlesystemen vond plaats eind januari 2009 voor de instellingen die hun rekeningen afsloten per 31 december 2008. De verklaring inzake de financiële periodieke rapportering diende ten laatste drie maanden na de betrokken verslagperiode te worden overgemaakt.

Aan de erkende commissarissen werden drie opdrachten toevertrouwd:

- bevestigen dat de periodieke staten volledig en correct zijn en opgesteld zijn volgens de instructies van de CBFA en volgens de waarderingsregels die de instelling hanteert;

67 Zie ondermeer BCBS, "Enhancing corporate governance for banking organisations", februari 2006.

68 Zie het verslag van het directiecomité CBFA 2007, p. 43-44.

69 Artikel 20 en artikel 20 bis van de wet van 22 maart 1993, artikel 62 en 62 bis van de wet van 6 april 1995, artikel 153 van de wet van 20 juli 2004, artikel 14bis van de wet van 9 juli 1975, artikel 18 van de wet van 16 februari 2009, artikel 10, 10 bis en artikel 12 van het koninklijk besluit van 26 september 2005, artikel 4 van het koninklijk besluit van 12 augustus 1994, artikel 13 van, het koninklijk besluit van 21 november 2005.

70 Dit is het geval in de Verenigde Staten en gedeeltelijk ook in Frankrijk.

71 Artikel 44, tweede lid van de wet van 22 maart 1993, artikel 91, tweede lid van de wet van 6 april 1995 en artikel 185, tweede lid van de wet van 20 juli 2004, artikel 22, §3 van de wet van 9 juli 1975, artikel 29 tweede lid van de wet van 16 februari 2009, artikel 38 van het koninklijk besluit van 26 september 2005, artikel 6 van het koninklijk besluit van 12 augustus 1994 en artikel 12 van het koninklijk besluit van 21 november 2005.

72 Artikel 55 van de wet van 22 maart 1993, artikel 101 eerste lid van de wet van 6 april 1995, artikel 195, eerste lid van de wet van 20 juli 2004, artikel 40 quater van de wet van 9 juli 1975, artikel 45 van de wet van 16 februari 2009, artikel 16, §2 van het koninklijk besluit van 21 november 2005.

73 Circulaire CBFA_2008_12 van 9 mei 2008 inzake de verslaggeving van de effectieve leiding inzake de beoordeling van het interne controlesysteem en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke prudentiële rapportering.

- de interne controle beoordelen en de bevindingen terzake meedelen;
- belangrijke elementen waarvan de commissaris kennis krijgt onmiddellijk melden aan de Commissie: de signaalfunctie.

De verslaggeving van de effectieve leiding inzake de periodieke staten en de beoordeling van de interne controle, samen met de bevestiging door de erkende commissaris van de periodieke staten en de beoordeling van de interne controle geven aan de operationele diensten van de Commissie de zekerheid dat de staten betrouwbaar zijn als informatiebron voor het toezicht en dat de interne controle passend is georganiseerd. De signaalfunctie zorgt er voor dat de Commissie tijdig wordt geïnformeerd over elementen die belangrijk zijn voor het toezicht.

De Commissie heeft in 2008 in nauw overleg met de erkende commissarissen een circulaire voorbereid die hun wettelijke opdracht toelicht voor de verschillende instellingen onder toezicht⁷⁴.

Beoordeling van de *internal governance memoranda*

In maart 2007 heeft de CBFA in een circulaire aan de hand van een tiental principes⁷⁵ haar beleid verduidelijkt inzake het deugdelijk bestuur van de financiële instellingen. De financiële instellingen moesten, in het licht van deze beginselen, hun eigen beleid doorlichten en de kenmerken ervan uitschrijven in een governance memorandum dat in de loop van 2008 aan de CBFA diende te worden overgemaakt. Zowat alle instellingen hebben dit ook gedaan.

Deze memoranda moesten vervolgens door de CBFA worden beoordeeld in het licht van de beginselen vastgelegd in de circulaire.

Een belangrijk gegeven bij de beoordeling van het memorandum is dat de niet-toepassing van een bepaald principe in voorkomend geval kan worden verantwoord en/of opgevangen door alternatieve maatregelen. Bovendien dient ieder principe te worden toegepast en beoordeeld rekening houdende met het proportionaliteitsprincipe. Met name voor de kleinere instellingen blijkt dat de principes van deugdelijke bestuur niet steeds op dezelfde wijze kunnen worden toegepast.

Om die reden was het voor de CBFA belangrijk om de interne behandeling en goedkeuring van de memoranda op een gecoördineerde en geharmoniseerde wijze te laten verlopen binnen de diensten. Daartoe werd er een specifiek analysedocument opgesteld aan de hand waarvan de diensten een uniforme beoordeling konden verzekeren. Daarnaast werd via intern overleg een specifieke overlegstructuur gecreëerd waarbinnen de behandeling van de memoranda onderling werd besproken.

In de loop van 2008 werden de eerste *memoranda* op deze wijze behandeld en kregen ze van de CBFA het *nihil obstat*.

2.4.7. Inpassing van spaardeposito's in het renterisico- en liquiditeitsrisicobeheer

De Commissie heeft de kredietinstellingen er tijdens de verslagperiode aan herinnerd dat de "gereguleerde" spaardeposito's op een weloverwogen wijze ingepast dienen te worden in hun intern renterisico- en liquiditeitsrisicobeheer. In het bijzonder dienen ze voorzichtige hypothesen te hanteren met betrekking tot de veronderstelde rente- en omloopstabiliteit van die deposito's. De actie van de Commissie werd ingegeven door de vaststelling dat heel wat instellingen, naast de basisrente, slechts een symbolisch kleine aangroei- en/of getrouwheidspremie aanboden op een deel van hun spaardeposito's.

Diezelfde bekommernis lag vervolgens aan de basis van het gunstig advies dat de Commissie heeft gegeven aan de Minister van Financiën wat betreft de invoering van een minimale verhouding tussen de aangeboden getrouwheidspremie en de aangeboden basisrente, in het koninklijk besluit dat onder meer de vergoedingsmodaliteiten vastlegt waaraan deze fiscaal bevoordeelde deposito's dienen te beantwoorden⁷⁶.

2.4.8. De beveiliging van de dienstverlening via internet

In het afgelopen jaar zijn de in 2007 aangevatte initiatieven en werkzaamheden voortgezet om de beveiliging van de e-bankingsystemen te verbeteren.

⁷⁴ De circulaire CBFA_2009_19 werd ondertussen afgewerkt en gepubliceerd op 8 mei 2009.

⁷⁵ Zie het jaarverslag CBFA 2006, p. 28-29.

⁷⁶ Zie het verslag van het directiecomité, p. 14.

Op basis van een sectorwijde analyse van de beveiliging van de in België aangeboden e-bankingdiensten, heeft de Commissie de financiële instellingen die achterop hinkten, verzocht een plan voor te leggen om hun beveiliging te verhogen. In het verlengde daarvan heeft de Commissie een ontwerp-circulaire uitgewerkt over de financiële dienstverlening via het Internet, waarin ook haar prudentiële verwachtingen inzake beveiliging zijn opgenomen. Deze circulaire is midden december ter consultatie aan de sector voorgelegd en werd op 7 april 2009 aan de instellingen meegedeeld.

De Commissie vraagt verder dat de financiële instellingen haar informeren over alle e-bankingfraudes waarmee ze te maken krijgen, met het oog op een adequate analyse van de gehanteerde aanvalstechnieken en een snelle identificatie en eventuele remediëring van lacunes in de beveiliging van de systemen.

Om de informatiedoorstroming en samenwerking binnen de sector in het domein van de beveiliging te verbeteren, werd in samenwerking met de Nationale Bank en de financiële instellingen een spoedcommunicatiekanaal ten uitvoer gelegd. De instellingen kunnen op die manier – op een vrijwillige en anonieme basis – met elkaar informatie uitwisselen over de bij hen waargenomen e-banking-aanvallen, aanvalstechnieken, -fraudes, enz.

Ten slotte kwam het sectoraal overleg inzake e-banking-beveiliging, waarin ook de Nationale Bank, de Federale Computer Crime Unit en de CBFA betrokken partij zijn, in 2008 op kruissnelheid, waardoor de informatie-uitwisseling en samenwerking binnen de sector een belangrijke positieve impuls heeft gekregen.

3. Toezicht op de instellingen voor collectieve belegging

3.1. Cijfermatige schets van de evolutie van de sector van de ICB's en van de activiteiten op het gebied van het toezicht op het collectieve beheer van spaarproducten

Aantal instellingen onder toezicht

	31.12.2004	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008
Belgische ICB	160	158	185	179	171
Compartimenten	1.372	1.481	1.652	1.844	1.902
Buitenlandse ICB zonder paspoort	39	18	17	15	11
Compartimenten	112	99	104	108	102
Buitenlandse ICB met paspoort	206	198	209	216	250
Compartimenten	1.918	2.023	2.068	2.258	2.530
Totaal ICB	405	374	411	410	432
Totaal Compartimenten	3.402	3.603	3.824	4.210	4.534

De tendenzen die de voorbije jaren reeds konden worden vastgesteld met betrekking tot het aantal Belgische en buitenlandse beleggingsinstellingen onder toezicht per einde kalenderjaar, zetten zich dit jaar opnieuw verder. Het aantal entiteiten onder toezicht blijft immers toenemen. Zoals verder toegelicht, ligt het groeiritme evenwel gevoelig hoger voor de buitenlandse geharmoniseerde beleggingsinstellingen dan voor de Belgische.

Voor het vijfde jaar op rij kon een gestage stijging met 3,1% van het aantal *Belgische compartimenten* worden opgetekend (+ 11,6% in 2007), hoewel het aantal *Belgische ICB's* in 2008 een daling kende van 4,5% (-3,2% in 2007).

In 2008 kon tevens opnieuw een stijging van 13% worden vastgesteld van het globale aantal *buitenlandse, in België gecommmercialiseerde ICB's* (met en zonder paspoort) (+ 2,2% in 2007, + 4,6% in 2006 tegenover sterke dalingen in 2004 en 2005). Ook het aantal buitenlandse *compartimenten* onderging een forse stijging met 11,2% (tegenover respectieve stijgingen van 8,9%, 2,4% en 4,5% in 2007, 2006 en 2005). Zoals uit de hierna uitgesplitste gegevens blijkt, is deze stijging evenwel uitsluitend toe te schrijven aan het segment van de buitenlandse ICB's die met het UCITS-paspoort in België worden verhandeld.

Voor het derde opeenvolgende jaar nam het aantal *buitenlandse ICB's met paspoort* inderdaad toe met 15,7%, en wel met een verhoogd groeiritme (in 2007 +3,3%, in 2006 + 5,6%, in 2005 - 3,8% en in 2004 - 6%). Ook het aantal *compartimenten van buitenlandse ICB's met paspoort* kende een fikse groei van 12% (in 2007 + 9,2% en in 2006 + 2,2%). Deze toename bevestigt weerom het integratiesucces van UCITS III. 86% van de buitenlandse geharmoniseerde producten hebben Luxemburg als land van oorsprong.

Het aantal *buitenlandse ICB's zonder paspoort* blijft, zoals in de voorbije jaren, verder dalen met 26,7% (-11,8% in 2007 en - 5,6% in 2006). De daling met 5,6% van hun aantal *compartimenten* sluit, in tegenstelling tot de voorbije twee jaar, opnieuw aan bij de tendens van de periode 2000 tot 2005 (+ 3,9% in 2007 en + 5% in 2006 tegenover uitgesproken dalingen in de daaraan voorafgaande jaren).

De *ICB's waarvoor de Commissie als toezichthouder in eerste lijn* verantwoordelijk is (ICB's naar Belgisch recht en buitenlandse ICB's zonder paspoort), vertegenwoordigden op 31 december 2008 42,1% van het geheel van de in België gecommmercialiseerde *beleggingsinstellingen* en 44,2% van de *compartimenten* (cf. respectievelijk 47,3% en 46,3% per 31 december 2007).

3.2. Aandachtspunten en hoofdthema's in het toezicht op instellingen voor collectieve belegging in 2008

In de erg moeilijke context van de financiële crisis heeft de CBFA haar aandacht toegespitst op de follow-up van de liquiditeit van de ICB's met veranderlijk kapitaal. Feitenmateriaal uit andere lidstaten heeft immers uitgezonden dat de slechte liquiditeit van de financiële markten een ICB er in bepaalde gevallen kon toe brengen te beslissen om de terugbetalingsorders op te schorten en zelfs om bepaalde illiquide activa in een ad-hoc vehikel onder te brengen ("*side-pocket*"-mechanisme).

Daarom werden de ICB's naar Belgisch recht met veranderlijk kapitaal die onder de bevoegdheid van de CBFA vallen, verzocht om maandelijks te rapporteren over de evolutie van de inschrijvings- en terugbetalingsorders. Die rapportering wordt dan, samen met de aan de CBFA overgelegde driemaandelijks statistische informatie, gebruikt als instrument om mogelijke liquiditeitsproblemen op te sporen op de markt van het collectief beheer in België.

Tot op heden heeft de CBFA, op basis van de analyse van die informatie, nog geen specifieke acties moeten ondernemen. Slechts enkele Belgische ICB's hebben hun inschrijvings- en terugbetalingsorders voor korte tijd moeten opschorten ingevolge de verstoring van de Russische markt eind 2008.

Gelet op het aanzienlijke marktaandeel van de ICB's met bepaalde looptijd die een bescherming van het oorspronkelijk geïnvesteerde kapitaal bieden, heeft de CBFA de promotoren van die ICB's bovendien verzocht haar een bijkomende specifieke rapportering te bezorgen, om de toereikendheid te kunnen controleren van de waarde van de voor die bescherming bestemde activa ten opzichte van de verbintenissen op vervaldatum.

Voornoemde initiatieven zijn ter kennis gebracht van CESR, dat soortgelijke nationale acties op Europees vlak coördineert.

Bovendien heeft de CBFA, na de eerste lessen te hebben getrokken uit de Madoff-fraude in de Verenigde Staten, een enquête gehouden bij de beheerders van in België gevestigde ICB's en bij de bewaarders van Belgische ICB's, om de correcte naleving te verifiëren van de interne procedures van die entiteiten met betrekking tot respectievelijk de selectie van hun beleggingen en de keuze van hun subbewaarders. Tien compartimenten van ICB's hebben verklaard een kleine, onrechtstreekse risicopositie op Madoff-fondsen te bezitten via de belegging in een andere ICB of in een gestructureerd instrument. Ook die informatie is ter kennis gebracht van CESR. Verder blijkt geen enkele bewaarder van Belgische ICB's nadelige gevolgen van de Madoff-zaak te hebben ondervonden in het kader van de door die ICB's verrichte activiteiten.

Op het vlak van de ontwikkeling van de nationale regelgeving kan worden aangestipt dat het koninklijk besluit van 1 oktober 2008⁷⁷ de richtlijn "eligible assets"⁷⁸ omzet. Van de gelegenheid werd gebruik gemaakt om de Belgische ICB-reglementering in nauw overleg met de sector te verfijnen, onder meer op het vlak van de reclamenormen⁷⁹. In uitvoering van de wet van 20 juli 2004 werd ook een volledig nieuw kader uitgewerkt voor de openbare privak, dat onder meer de IFRS oplegt als boekhoudnormen voor deze beleggingsinstellingen.

Naast haar voormelde bijdrage aan de Europese coördinatie van de crisisinformatie, heeft de CBFA op internationaal vlak, binnen de *CESR Expert Group on Investment Management*, ook meegewerkt aan de activiteiten van de *Operational Task Force (OTF)*, die tot opdracht heeft de Europese toezichtspraktijken op het vlak van het

collectief beheer van activa operationeel op elkaar af te stemmen. De OTF heeft zich in de loop van het voorbije jaar in het bijzonder toegelegd op de uitwerking van beginselen inzake gezond risicobeheer, alsook op de harmonisatie van de methodes tot berekening van het risico verbonden aan afgeleide instrumenten. De CBFA heeft tevens deelgenomen aan de verdere werkzaamheden tot oppuntstelling van de vorm en inhoud van de *Key Investor Information*, document dat met de inwerkingtreding van de richtlijn UCITS IV⁸⁰ het vereenvoudigd prospectus zal vervangen. Tot slot heeft de CBFA haar deskundigheid ook ten dienste gesteld bij de onderhandelingen over de wijziging van de ICBE-richtlijn die in het laatste kwartaal van 2008 in de Raad zijn gevoerd.

4. Toezicht op de financiële informatie en de financiële markten

4.1. Toezicht op de financiële verrichtingen

Het toezicht op de financiële verrichtingen strekt ertoe een correcte toepassing te waarborgen van de wet van 16 juni 2006⁸¹ bij openbare aanbiddingen van beleggingsinstrumenten of toelatingen van beleggingsinstrumenten tot de verhandeling op een gereguleerde markt, en van de wet van 1 april 2007⁸² bij openbare koop- en uitkoopaanbiddingen. Het toezicht houdt meer bepaald de goedkeuring in van het prospectus en/of de reclame over het bod. Bij een openbaar aan- of uitkoopbod wordt ook nagegaan of de biedprocedure correct wordt gevolgd.

77 Koninklijk besluit van 1 oktober 2008 tot wijziging van het koninklijk besluit van 4 maart 2005 met betrekking tot bepaalde openbare instellingen voor collectieve belegging, *BS*, 28 oktober 2008, p. 57258.

78 Richtlijn 2007/16/EG van de Commissie van 19 maart 2007 tot uitvoering van Richtlijn 85/611/EEG van de Raad tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) wat de verduidelijking van bepaalde definities betreft.

79 Zie het verslag van het directiecomité, p. 34.

80 Richtlijn 2009/.../EG van het Europees Parlement en de Raad tot coördinatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen betreffende bepaalde instellingen voor collectieve belegging in effecten (icbe's) (herschikking).

81 Wet van 16 juni 2006 op de openbare aanbidding van beleggingsinstrumenten en de toelating van beleggingsinstrumenten tot de verhandeling op een gereguleerde markt, *BS* van 21 juni 2006.

82 Wet van 1 april 2007 op de openbare overnamebiddingen, *BS* van 26 april 2007.

Verrichtingen in kapitaalaandelen

	2006	2007	2008
Beursintroducties (IPO's)	20	19	11
<i>op Euronext Brussels</i>	7	9	4
<i>op Alternext</i>	4	2	1
<i>op de Vrije Markt</i>	9	8	6
Toelatingen van nieuwe effecten uitgegeven door op Euronext Brussels genoteerde vennootschappen	15	12	14
Openbare koop-, ruil- en uitkooaanbiedingen	16	22	5
Uitgifte en/of opneming van warrants	15	13	7
Bijzondere verslagen art. 583, W. Venn.	25	35	34
Andere	24	23	26
Totaal	115	124	98

In 2008 daalde het aantal beursintroducties fors ten opzichte van 2007 en 2006. Die trend was vooral merkbaar op de gereglementeerde markt. Elf vennootschappen werden toegelaten tot één van de door Euronext Brussels georganiseerde markten, waarvan vier tot de gereglementeerde markt en zeven tot een "multilaterale handelsfaciliteit" of "*multilateral trading facility*" (verkort: "MTF"). De dualiteit die de voorgaande jaren al was opgevallen tussen de grote en de zeer kleine verrichtingen op de vrije markt, blijft bestaan. De IPO-prospectussen van de vennootschappen die tot de verhandeling op Euronext Brussels of Alternext worden toegelaten, worden opgesteld aan de hand van de schema's die als bijlage gaan bij de Europese verordening (EG) nr. 809/2004.

Opdat de bepalingen van die schema's op uniforme wijze zouden worden toegepast in alle EER-lidstaten, heeft CESR een interpretatieve nota gewijd aan sommige van die bepalingen. Ter zake wordt verwezen naar de FAQ's in de rubriek "*Prospectus level 3*" op de website van CESR.

Verder werd 2008 ook gekenmerkt door een sterke daling van het aantal openbare koopaanbiedingen tot in totaal drie vrijwillige openbare koopaanbiedingen (op ICOS Vision Systems Corporation, Innogenetics en West Vlaamse Bank) en twee verplichte openbare koopaanbiedingen (op Accentis en Air Energy).

Verrichtingen in schuldinstrumenten

	2006	2007	2008
Uitgiften en/of opnemingen van beleggingsinstrumenten met marktrisico op het kapitaal	309	217	134
<i>uitgegeven vanuit België</i>	7	0	11
<i>uitgegeven vanuit een andere EER-lidstaat of vanuit een staat die geen lid van de EER is</i>	302	217	123
Uitgiften en/of opnemingen van beleggingsinstrumenten zonder marktrisico op het kapitaal	166	194	199
<i>uitgegeven vanuit België</i>	33	39	45
<i>uitgegeven vanuit een andere EER-lidstaat of vanuit een staat die geen lid van de EER is</i>	133	155	154
Kasbons, achtergestelde obligaties en kapitalisatiebons	5	6	4
Totaal	480	417	337

De opmerkelijke daling van het aantal verrichtingen valt te verklaren door de terugval van het aantal verrichtingen op schuldinstrumenten zonder kapitaalbescherming op vervalddag dat met een Europees paspoort werd uitgevoerd. Het aantal met een Europees paspoort uitgevoerde verrichtingen met kapitaalbescherming bleef stabiel. In dat verband moet worden opgemerkt dat de CBFA niet gemachtigd is een opportuniteitstoezicht uit te oefenen op de uitgifte van producten. Als reclameteksten worden gebruikt, moeten deze daarentegen wel ter goedkeuring worden voorgelegd aan de CBFA, die controleert of die

teksten geen onjuiste of misleidende informatie bevatten. De wet bepaalt niet dat die documenten volledig moeten zijn, wat zou neerkomen op de invoering van de verplichting om een minipropectus op te stellen en wat, voor een met een Europees paspoort uitgevoerde verrichting, als een belemmering van de interne markt zou kunnen worden gezien. Enkel wanneer vermeldingen in reclameteksten misleidend zouden zijn, kan de CBFA vragen dat zij worden verduidelijkt of aangevuld. Om de voorspelbaarheid van haar optreden op dit vlak te vergroten, heeft de CBFA aanbevelingen geformuleerd (zie hieronder).

Europese paspoorten

Goedkeuringsverklaringen per controleautoriteit	Volledig prospectus	Basis-prospectus	Aanvulling bij het prospectus	Aanvulling bij het basisprospectus	Totaal
AFM (Nederland)	4	16	3	62	85
AMF (Frankrijk)	11	6	0	32	49
BAFIN (Duitsland)	2	18	1	41	62
CSSF (Luxemburg)	31	37	31	169	268
FSA (Verenigd Koninkrijk)	15	20	21	88	144
IFSRA (Ierland)	12	24	19	39	94
FMA (Oostenrijk)	0	1	0	1	2
Totaal	75	122	75	432	704

Bovenstaande tabel vermeldt het aantal paspoorten waarvan de CBFA in kennis is gesteld, alsook hun herkomst. Deze cijfers geven een indicatie van de mate waarin de prospectusrichtlijn toepassing vindt⁸³. Wanneer het paspoort op een basisprospectus slaat, dient te worden opgemerkt dat, in het kader van een aanbiedingsprogramma, vaak verschillende verrichtingen worden uitgevoerd op basis van hetzelfde prospectus, wat de discrepantie verklaart tussen het aantal ontvangen paspoorten en het aantal in deze tabel vermelde verrichtingen. Op verzoek van de emittent werd een paspoort verleend aan twaalf verrich-

tingen waarvan het prospectus door de CBFA was goedgekeurd. Die paspoorten waren bestemd voor vijftwintig verschillende landen, waaronder in hoofdzaak Nederland (11), het Verenigd Koninkrijk (7), Frankrijk (6) en Duitsland (6). Voor bepaalde verrichtingen werd een paspoort verleend voor verschillende landen.

83 Richtlijn 2003/71/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende het prospectus dat gepubliceerd moet worden wanneer effecten aan het publiek worden aangeboden of tot de handel worden toegelaten en tot wijziging van Richtlijn 2001/34/EG, PB nr. L 345 van 31 december 2003, p. 63.

Op 22 april 2008 heeft de CBFA haar aanbevelingen inzake reclame gepubliceerd. Volledigheidshalve wordt eraan herinnerd dat alle reclame, ongeacht de gebruikte drager, ter goedkeuring moet worden voorgelegd aan de CBFA, die erop toeziet dat die reclame niet misleidend is voor het publiek. Die reclame vervangt echter geenszins het prospectus dat de gereguleerde informatie bevat. Deze aanbevelingen van de CBFA worden uitgebreider toegelicht in het verslag van het directiecomité⁸⁴.

De CBFA heeft de circulaire over de procedure voor de indiening en de behandeling van dossiers geactualiseerd, met de bedoeling het e-mailgebruik zoveel mogelijk te bevorderen en de verplichtingen voor de emittenten te verlichten.

Tot slot heeft zij de Europese Commissie haar opmerkingen bezorgd in het kader van de consultatie over de herziening van de prospectusrichtlijn. Met name in het licht van de gebeurtenissen rond Lehman Brothers, pleit de CBFA ervoor dat de minimale beleggingsdrempel waaronder geen prospectus hoeft te worden opgesteld, van 50.000 euro zou worden opgetrokken tot 250.000 euro, en dat een einde zou worden gesteld aan het door de richtlijn georganiseerde *forum shopping*, dat het mogelijk maakt een prospectus te laten goedkeuren in een land waar het betrokken bod zelfs niet wordt uitgebracht. Verder heeft de CBFA ook aangegeven van oordeel te zijn dat het systeem waarbij een basisprospectus wordt aangevuld met verrichtingsnota's en niet-gecontroleerde *final terms*, niet geschikt is voor complexe producten en niet toelaat de door de prospectusrichtlijn nagestreefde doelstelling inzake beleggersbescherming te verwezenlijken. Zij dringt er dus met andere woorden op aan dat de prospectusrichtlijn grondig zou worden bijgestuurd ten voordele van de bescherming van het publiek.

4.2. Toezicht op de doorlopende financiële-informatieverstrekking

4.2.1. Activiteitenverslag

In 2008 hield de CBFA toezicht op 133 Belgische emittenten, 4 buitenlandse emittenten, 26 vastgoedcertificaten en 16 ICBE's waarvan de effecten tot een gereguleerde markt zijn toegelaten.

Tijdens de laatste maanden van 2008 heeft de financiële crisis een grote impact gehad op het toezicht op de doorlopende financiële-informatieverstrekking. Naast zijn specifiek optreden ten aanzien van de genoteerde financiële instellingen, dat elders in dit verslag aan bod komt, heeft de dienst "toezicht op de financiële informatie" zich van bij de aanvang van de crisis specifiek toegespitst op de gevolgen daarvan voor de genoteerde vennootschappen. Tegen die achtergrond heeft de dienst de aandachtspunten van zijn toezicht op de door de genoteerde vennootschappen verstrekte informatie bijgesteld en zich met name geconcentreerd op hun liquiditeit en solvabiliteit, hun kredietrisico, de marktrisico's, de waardering van hun activa en met name dan hun financiële activa, hun *"going concern"*, ... Tot slot heeft de dienst begin 2009 een specifieke enquête ingesteld naar de impact van de crisis op alle genoteerde vennootschappen, waarvan de resultaten als leidraad dienen voor het toezicht in 2009.

Verder trad in 2008 ook het koninklijk besluit van 14 november 2007 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt, in werking. Met dat besluit worden de bepalingen van de transparantierichtlijn over de verplichtingen van emittenten in Belgisch recht omgezet. Zoals aangegeven in haar jaarverslag 2007, heeft de CBFA er eerst en vooral op toegezien de markt te informeren over de evoluties en de nieuwe verplichtingen die uit die regeling voortvloeien. Zij heeft natuurlijk gezorgd voor een optimale omkadering van de vennootschappen die met die regeling worden geconfronteerd, waarbij zij bijzondere aandacht heeft besteed aan de naleving van de nieuwe bepalingen, zoals die over het tussentijds verslag.

Inderdaad, voor het eerst waren de emittenten verplicht om tweemaal per jaar een tussentijdse verklaring, hetzij een driemaandelijks financieel verslag, openbaar te maken. Na afloop van het eerste trimester van 2008, heeft de Commissie onderzocht of deze nieuwe verplichting correct werd nageleefd. De resultaten van deze studie werden in haar reeks "Studies & Documenten" gepubliceerd en meegedeeld aan de betrokken vennootschappen. De CBFA heeft daarbij met name vastgesteld dat de meeste vennootschappen een tussentijdse verklaring en geen volledig driemaandelijks financieel verslag hebben gepubliceerd, en dat die tussentijdse verklaringen over het algemeen meer informatie bevatten dan het wettelijk

84 Zie het verslag van het directiecomité, p. 34.

vereiste minimum. De CBFA heeft die studie ook aangegrepen om de emittenten te wijzen op een aantal punten die op dat vlak voor verbetering vatbaar waren.

Daarnaast werd voor ondernemingen genoteerd op een gereglementeerde markt de verplichting ingevoerd om een halfjaarlijks financieel verslag te publiceren (ter vervanging van het veel beperktere halfjaarlijks communiqué). Dergelijk halfjaarlijks financieel verslag moet o.m. verkorte financiële overzichten (opgesteld overeenkomstig IAS 34 Tussentijdse financiële verslaggeving⁸⁵), een tussentijds jaarverslag, een verklaring van verantwoordelijke personen en informatie over de externe controle bevatten en moet binnen de 2 maanden (in plaats van 3 maanden voor het vroegere communiqué) worden openbaar gemaakt. De cel "Boekhoudkundige en financiële aangelegenheden" heeft onderzocht of de genoteerde vennootschappen een positief gevolg gaven aan deze nieuwe verplichtingen. Hierbij werd vastgesteld dat bij meer dan de helft van de vennootschappen een aantal aanpassingen nodig zijn opdat hun halfjaarlijks financieel verslag zou voldoen aan de nieuwe vereisten. De resultaten van dit onderzoek werden eveneens door de Commissie gepubliceerd. De studie werd ook meegedeeld aan de betrokken vennootschappen en gebruikt in het kader van toezicht door de CBFA op de betrokken vennootschappen.

Op 1 september 2008 trad het tweede luik van de transparantierichtlijn in werking. Deze bepalingen over de kennisgeving van belangrijke deelnemingen werden in het Belgische recht omgezet bij de wet van 2 mei 2007 en het koninklijk besluit van 14 februari 2008. Om de toepassing van deze nieuwe bepalingen zoveel mogelijk te vergemakkelijken voor de aandeelhouders en de vennootschappen, heeft de CBFA een praktijkgids opgesteld en een elektronisch formulier ontwikkeld. Deze nieuwe regeling, die aanzienlijk verschilt van de vorige, voorzorg in een overgangperiode van 2 maanden, tijdens dewelke de aandeelhouders die vóór de inwerkingtreding een deelneming bezaten die de kennisgevingsdrempel overschreed, een tijdelijke kennisgeving moesten doen, om binnen het nieuwe wetgevende kader een volledig overzicht te geven van de aandeelhoudersstructuur van de genoteerde vennootschappen. De diensten van de CBFA hebben 433 voorlopige kennisgevingen behandeld.

Net zoals in de voorgaande jaren werd het toezicht dat de CBFA uitoefent, gestuurd door haar risicomodel. In het kader van dit toezicht heeft zij eenmaal gebruik gemaakt van haar bevoegdheid om een kennisgeving te publiceren. De dienst "Toezicht op de financiële informatie" en de cel "Boekhoudkundige en financiële aangelegenheden" hebben nauw samengewerkt met de dienst "Toezicht op de financiële verrichtingen" voor verschillende dossiers die betrekking hadden op een uitgifte of op een openbaar bod.

De CBFA heeft tijdens de afgelopen periode ook een elektronisch model ontwikkeld om op een gestructureerde en gestandaardiseerde wijze te rapporteren over de resultaten van een controle op een beursgenoteerde vennootschap. De doelstelling van dit model is, enerzijds, om informatie te verschaffen over de reikwijdte en de aard van de doorgevoerde controle en, anderzijds, om een bondig overzicht te geven van de belangrijkste aandachtspunten en problemen die aan het licht zijn gekomen, van de oplossingen die hiervoor zijn gevonden of van de gevolgen die er aan werden gegeven of nog zullen worden gegeven.

Op internationaal niveau ten slotte, heeft de CBFA deelgenomen aan de vergaderingen van de *European Enforcers' Coordination Sessions* (EECS). Dit is een platform waar de Europese regelgevers onder meer debatteren over de toepassingsgevallen van de IFRS-normen waarmee zij geconfronteerd worden alsook over de beslissingen die in de EECS-gegevensbank zijn opgenomen. Het doel van deze vergaderingen is op Europees niveau te komen tot een betere coördinatie en afstemming van de toepassing van de IFRS-normen en van de controle ter zake door de diverse regelgevers.

Wat het toezicht op de financiële informatie betreft, heeft de CBFA verder deelgenomen aan de *task force "Credit Rating Agencies"* van CESR en is zij ook vertegenwoordigd in het *Standing Committee* n° 1 (SC1), dat afhangt van het *Technical Committee* van de IOSCO⁸⁶. SC1 staat voornamelijk in voor de opvolging van de internationale boekhoudnormen (IFRS) en van de internationale auditnormen (IAS). In 2008 hadden de werkzaamheden met name betrekking op de "*Principles for Periodic Disclosure by Listed Entities*", de "*Principles for Public Offerings and*

85 Voor emittenten die geconsolideerde jaarrekeningen moeten opstellen of de enkelvoudige jaarrekeningen volgens de IAS/IFRS opstellen.

86 Internationale Organisatie van Effectentoezichthouders.

Listings of Asset-Backed Securities” en de implementatie van een gegevensbank waarin de beslissingen van de regelgevers over de toepassing van de IFRS-normen worden gebundeld.

Via de groep CESR-Fin heeft de CBFA ook actief meegewerkt aan de opstelling van het “*CESR statement on fair value measurement and related disclosures of financial instruments in illiquid markets*”⁸⁷ en van het “*CESR statement on the reclassification of financial instruments and other related issues*”⁸⁸. In dit verband vonden ook contacten plaats met de IASB en het IFRIC.

4.2.2. Het toezicht in 2009

Het risicomodel waarop het toezicht van de CBFA gebaseerd is, werd aangepast om rekening te houden met de impact van de financiële en economische crisis in 2009. Ook haar *IFRS-checklists*⁸⁹ werden aangepast aan de ontwikkelingen van de IFRS-normen en aan de beslissingen die op dit vlak zijn genomen door de Europese regelgevers⁹⁰.

In 2009 zal de CBFA haar toezicht op de emittenten vooral toespitsen op de gevolgen die de economische en financiële crisis voor hen heeft en op de wijze waarop zij over deze gevolgen communiceren. Voor wat de IFRS betreft heeft de CBFA een aantal crisisgerelateerde topics geselecteerd die ter gelegenheid van de controle, naast de correcte toepassing van een aantal andere voor de betrokken vennootschap relevante normen, systematisch zullen worden onderzocht. Zo zal er onder meer bijzondere aandacht worden besteed aan het boeken van bijzondere waardeverminderingen op goodwill en immateriële activa en de toelichting die er moet worden verstrekt over de waardeverminderingstesten (IAS 36), aan de waardering en classificatie van financiële instrumenten (IAS 32 en 39), aan de informatieverstopping over financiële instrumenten (IFRS 7), aan de informatie over bronnen van schattingsonzekerheden en de verwerking van herstructureringen.

4.3. Toezicht op de markten

4.3.1. Activiteitenverslag

De onderstaande tabel geeft een beknopt overzicht van de interventies die de marktzaal tijdens het verslagjaar heeft verricht:

	2005	2006	2007	2008
Behandeling van ontvangen, opgezochte of geanalyseerde informatie	409	234	302	280
Onder toezicht plaatsen van een financieel instrument	196	183	247	158
Opvragen van informatie bij emittenten of marktdeelnemers	124	66	145	108
Verzoek tot schorsing van de verhandeling	32	34	35	27
Vooronderzoek bij beursmisdrijven	113	72	72	31
Antwoorden op vragen met betrekking tot het toezicht op de markten	158	25	85	85

87 CESR ref. 08-713b, 3 oktober 2008.

88 CESR ref. 08-937, 7 januari 2009.

89 Zie het jaarverslag CBFA 2006, p.66 en 67.

90 Deze beslissingen worden opgenomen in de gegevensbank van de *European Enforcers' Coordination Sessions* (EECS).

In 2008 was de aandacht uiteraard vooral gericht op de financiële crisis, die in de tweede helft van 2008 aanleiding gaf tot talrijke interventies van de marktenzaal. Zo werd een aantal noteringen geschorst, in sommige gevallen gedurende een lange periode, om de betrokkenen de tijd te geven om de markt te informeren over belangrijke elementen in verband met de situatie van de emittenten. In de tweede helft van 2008 heeft de dienst die instaat voor het toezicht op de markten ook een groot deel van haar activiteiten gewijd aan het opzoeken en vergelijken van financiële informatie met betrekking tot de Belgische en de Europese financiële sector. Zo heeft zij zich een oordeel kunnen vormen over de ontwikkelingen van de Belgische genoteerde vennootschappen die in deze sector actief zijn en heeft zij haar opdracht optimaal kunnen vervullen.

Eind september werd in België ook een verbod van kracht op het ongedekt verkopen van effecten van financiële ondernemingen, om de speculatie op die ondernemingen in te perken. Ook Frankrijk en Nederland, die beide leden zijn van het college van Euronext-toezichthouders, hebben dit verbod ingevoerd, om te vermijden dat er een verstoring optreedt voor effecten die op twee verschillende markten genoteerd zijn. In het kader van deze maatregel heeft de CBFA de door haar ontvangen bekendmakingen van short posities gepubliceerd.

In 2008 behandelde de marktenzaal ook 28 dossiers waarin de bekendmaking van voorkennis werd uitgesteld⁹¹, tegenover 41 dergelijke dossiers in 2007.

4.3.2. Doelstellingen

Voor het boekjaar 2009 stelt de dienst die instaat voor het toezicht op de markten zich ten doel haar opdracht zo goed mogelijk te vervullen op een markt die constant in ontwikkeling is en bijzondere aandacht te besteden aan de impact van de crisis op de markten en op de emittenten.

4.4. Bestrijding van marktmisbruik

Sedert 1 juni 2003 heeft de CBFA 215 onderzoeken geopend naar eventueel marktmisbruik of eventuele overtredingen van de reglementering inzake financiële dienstverlening. Zo'n onderzoek duurt gemiddeld 18 tot 24 maanden, naargelang van de omvang van het onderzoek en met name van het aantal keer dat er een beroep dient te worden gedaan op internationale samenwerking.

Tabel over het aantal onderzoeken

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Evolutie 2003-2008
Overgedragen saldo	102	108	86	76	91	65	102
Geopende onderzoeken	32	50	40	33	26	27	208
Afgesloten onderzoeken	26	72	50	18	52	30	248
Lopende onderzoeken	108	86	76	91	65	62	62

91 Met toepassing van artikel 10 van de wet van 2 augustus 2002, zie het verslag van het directiecomité van de CBFA 2005, p. 81.

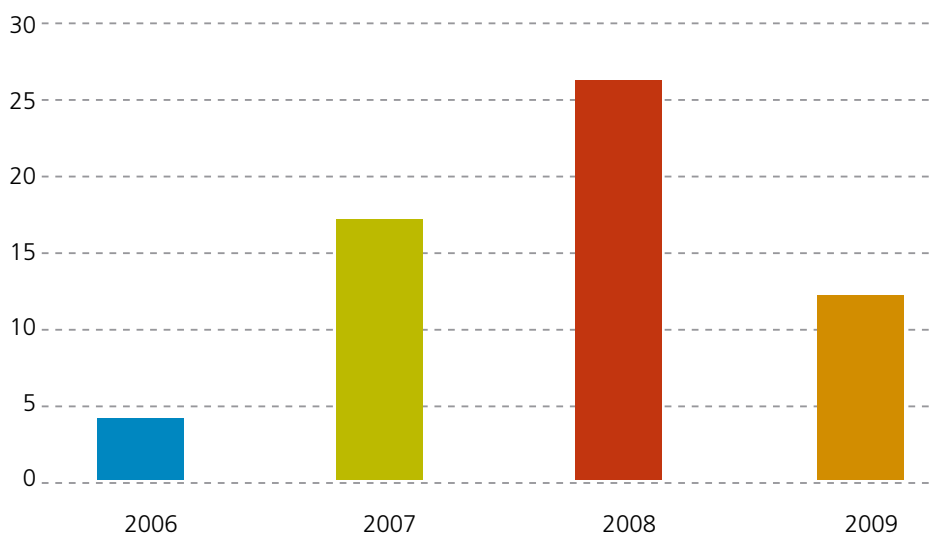
Bij deze onderzoeken werd in 39 gevallen vastgesteld dat er ernstige aanwijzingen waren van inbreuken op een of meerdere wetgevingen. Na beslissing van het directiecomité werden deze gevallen doorgestuurd naar de auditeur.

Het ging om aanwijzingen van inbreuken op de bepalingen over handel met voorkennis⁹², marktmanipulatie⁹³, openbare aanbiedingen van effecten⁹⁴, de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten en de verplichtingen tot melding van transacties^{95 96}.

Ontvangen meldingen

Sedert de inwerkingtreding van de preventieve maatregelen inzake marktmisbruik (10 mei 2006), zijn financiële tussenpersonen verplicht de CBFA op de hoogte te brengen van het bestaan van verdachte transacties die kunnen wijzen op marktmisbruik. Het gaat om een reglementaire verplichting waarvan de niet-naleving bestraft kan worden door de CBFA. Het aantal meldingen is in bevredigende mate toegenomen.

Ontvangen meldingen

Transactiemeldingen

Samen met de verplichting tot het melden van transacties die geldt voor bedrijfsleiders en voor met hen gelieerde personen, vormt deze meldplicht de kern van het preventiemechanisme. Wat dit laatste punt betreft, kan hetzelfde worden vastgesteld als vorig jaar, namelijk dat men voldoende op de hoogte is van het bestaan van deze verplichting.

In 2008 werden aldus 1117 transactiemeldingen verricht door bedrijfsleiders van meer dan 93 genoteerde vennootschappen. De meeste van die meldingen hadden betrekking op transacties in aandelen (82%). De overdrachten van aandelen die het gevolg zijn van de uitoefening van opties of warrants die zijn toegekend in het kader van het verloningsbeleid vertegenwoordigen 14% van de gemelde transacties.

92 Artikel 25, § 1, 1° van de wet van 2 augustus 2002.

93 Artikel 25, § 1, 2° tot 4° van de wet van 2 augustus 2002.

94 Wet van 22 april 2003 betreffende de openbare aanbiedingen van effecten.

95 Koninklijk besluit van 31 maart 2003 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een Belgische gereglemeerde markt en koninklijk besluit van 31 maart 2003 over de melding van transacties in financiële instrumenten en over de bewaring van gegevens.

96 Voor een volledig overzicht van de dossiers van het auditoraat, gerangschikt volgens de aard van de aanwijzingen van inbreuken, zie dit verslag, p. 81.

Internationale coördinatie

Naast haar rol als operationeel overlegplatform voor markttoezicht en samenwerking in grensoverschrijdende onderzoeken, heeft CESR-Pol zich tijdens de verslagperiode ook toegeleegd op de uitwerking van richtsnoeren inzake bepaalde aspecten van de regels inzake marktmisbruik⁹⁷. Meer bepaald werd aandacht besteed aan de lijsten van personen met toegang tot voorkennis, de meldplicht voor verdachte transacties, de *safe harbors* voor inkoopprogramma's en stabilisatie en het concept van 'voorkennis'. Daarnaast is een *task force* gestart met een onderzoek naar de nood aan een regelgevend kader voor *short selling*⁹⁸.

Herziening van de marktmisbruikrichtlijn

In 2008 is de Europese Commissie gestart met de herziening van de marktmisbruikrichtlijn. In dat kader organiseerde de Europese Commissie onder meer een publieke conferentie in Brussel, waaraan de CBFA actief heeft deelgenomen. Verder is ook een publieke consultatie gehouden. In haar reactie op deze consultatie heeft de CBFA de gezamenlijke reactie vanwege CESR gesteund, en daarnaast ook een aantal specifieke punten aangebracht, zoals de nood aan zekerheid over de invulling van het begrip 'gebruik van voorkennis' en een verzoek om een uitzondering op de meldplicht voor bedrijfsleiders te overwegen voor alle transacties die voortvloeien uit het verloningsbeleid van emittenten (aandelenoptieplannen, bonusaandelen, ...). De CBFA heeft ook gepleit voor een coherenter administratieve sanctieprocedure in de EU, waarbij onder meer de onmiddellijke en nominatieve bekendmaking van de administratieve sancties verplicht zou zijn.

Short selling

Ook in België werden tijdelijke maatregelen inzake short selling ingevoerd wegens de extreme turbulenties op de financiële markten⁹⁹. Deze regels werden al een paar keer verlengd, aangezien de financiële markten nog niet genormaliseerd waren en in buurlanden de tijdelijke maatregelen ook nog van kracht waren.

Volgens de Commissie zou op termijn een tussentijds regime moeten worden ingevoerd, waarbij de verbodsbepalingen (en de CBFA-aanbeveling inzake *securities lending*) worden opgeheven, maar de bekendmakingsverplichting voor short posities behouden blijft, in afwachting van een definitieve regeling op basis van de uitkomst van de besprekingen op internationaal niveau. Bij de opheffing van de verbodsbepalingen zou erop moeten worden toegezien dat overtredingen van de tijdelijke verbodsbepalingen strafbaar blijven.

4.5. Toezicht op de marktondernemingen

Het toezicht op de marktondernemingen slaat op Euronext nv, het Rentenfonds en de door deze entiteiten georganiseerde markten.

Voor het toezicht op Euronext Brussels nv werkt de CBFA als college samen met de Britse, Franse, Nederlandse en Portugese toezichthouders. De activiteiten van dit college waren voornamelijk gericht op de migratie van de markt naar het nieuwe informaticaplatform UTP. Het college heeft de reglementaire vergunningen verleend die nodig waren voor deze migratie en heeft een beperkte audit verricht van de functie *Risk and Audit assessment* van de groep NYSE Euronext om na te gaan in welke mate het zich gedeeltelijk kon baseren op de werkzaamheden van deze functie bij de uitoefening van zijn toezicht. Bij de migratie hebben er zich geen specifieke problemen voorgedaan.

5. Bescherming van de consumenten van financiële diensten

Veel van de wetgevingen waarop de CBFA toeziet bevatten regels die de bescherming van consumenten van financiële producten en diensten beogen.

Deze regels zijn zeer verschillend van aard en worden in dit verslag op verschillende plaatsen behandeld. Zo zijn er regels inzake de informatieverplichtingen en de publiciteit eigen aan het te koop aanbieden van financiële producten

97 Zie www.cesr-eu.org, "Guidelines - Market Abuse Directive - Level 3 - Third set of CESR guidance and information on the common operation of the Directive to the market", CESR/09-219, 15 mei 2009.

98 Zie de persmededeling van CESR van 20 januari 2009 (CESR/09-069), op www.cesr-eu.org

99 Zie dit verslag, p. 63.

waarvoor een prospectusverplichting geldt¹⁰⁰, inclusief deze m.b.t. instellingen voor collectieve belegging¹⁰¹. Daarnaast is ook het verrichten van beleggingsdiensten in financiële instrumenten aan regels ter bescherming van de cliënt onderworpen¹⁰².

In dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op inspanningen van de CBFA ter bevordering van de financiële kennis van consumenten van financiële diensten, op de specifieke regels die gelden voor de bescherming van spaarders, beleggers en verzekeringnemers tegen het onwettelijk aanbod van financiële producten of diensten, op de behandeling van klachten, op de werkzaamheden die betrekking hebben op de bescherming van de verzekeringsconsumenten en de hypothecaire kredietnemers.

5.1. Voorlichting van de consument en bevordering van de financiële kennis

Verslag over het bevorderen van de financiële kennis in België

In het vorige verslag vermeldde de Commissie dat de federale regering haar gevraagd had een omstandig verslag op te maken over de financiële vorming van het publiek, om de behoeften ter zake in kaart te brengen en aan te geven wat reeds gedaan wordt en wat nog gedaan zou kunnen worden op dit vlak¹⁰³.

In september 2008 heeft de Commissie haar "Verslag over het bevorderen van de financiële kennis in België" aan de federale regering bezorgd. Uitgangspunt voor het verslag waren zowel de door de OESO en de Europese Commissie vooropgestelde aanbevelingen en beginselen, als de vele gesprekken die de CBFA heeft gevoerd met instellingen die in contact staan met de consumenten van financiële diensten alsook met deskundigen in financiële materies.

Uit dit verslag blijkt dat er over financiële materies zeer veel informatie beschikbaar is, die haar doelpubliek echter onvoldoende bereikt. Verder toont het verslag aan dat de financiële kennis van het publiek vatbaar is voor significante verbetering. Het reikt ook pistes aan om die

kennis te verbeteren. Deze zijn erop gericht beter in te spelen op de behoeften van de individuen, en de financiële informatie en financiële vorming gemakkelijker toegankelijk en meer begrijpbaar te maken. In navolging van initiatieven in buurlanden heeft de Commissie voorgesteld een gespecialiseerd instituut op te richten dat onder andere tot taak zou hebben om het overleg tussen de diverse actoren ter zake te bevorderen en om de inspanningen op het vlak van de bevordering van de financiële kennis te bundelen en te coördineren.

Eind oktober 2008 heeft de CBFA over dit verslag een openbare consultatie gestart, die begin januari 2009 werd afgerond. Aangezien de in het verslag aangereikte pistes over het geheel genomen positief werden onthaald, acht de Commissie het nuttig aan de federale regering een bijkomend verslag te bezorgen over de prioritaire acties die op korte termijn zouden kunnen worden ondernomen op het gebied van financiële vorming, over de rol van het instituut dat in dit verband zou moeten worden opgericht en over de werking van dit instituut. Dit verslag zal worden opgesteld met de medewerking van een informele werkgroep, die samengesteld zal zijn uit personen die door hun kennis en ervaring op het betrokken gebied bijzonder geschikt zijn om de Belgische overheden ter zake te adviseren.

Werkzaamheden van de OESO op het gebied van financiële vorming

Op 28 maart 2008 heeft de OESO-Raad twee aanbevelingen goedgekeurd, respectievelijk over goede praktijken inzake risicosensibilisering en verzekeringsvorming¹⁰⁴ en over goede praktijken inzake financiële vorming in verband met privé-pensioenen¹⁰⁵.

Bovendien heeft de OESO begin 2008 de website *International Gateway for Financial Education (IGFE)*¹⁰⁶ gelanceerd, om de toegang tot en de uitwisseling van informatie, ervaringen en deskundigheid op het gebied van financiële vorming te bevorderen. Parallel met dit initiatief heeft de OESO het *International Network on Financial Education (INFE)* opgezet, een netwerk van overheidsdeskundigen op het gebied van financiële vorming uit landen die lid zijn en economieën die geen lid zijn van de OESO. De leden van dit netwerk bespreken nieuwe

100 Zie dit verslag, p. 58.

101 Zie dit verslag, p. 57.

102 Zie dit verslag, p. 71.

103 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 82.

104 Zie: www.oecd.org/dataoecd/3/44/40537762.pdf

105 Zie: www.oecd.org/dataoecd/4/21/40537843.pdf

106 Zie: www.financial-education.org

ontwikkelingen, ervaringen en programma's op het gebied van financiële vorming, wisselen informatie uit over goede praktijken op dit vlak en nemen deel aan de opstelling van de OESO-aanbevelingen ter zake. De Commissie werd uitgenodigd om toe te treden tot dit netwerk.

Brochure over de MiFID-richtlijn

In 2008 heeft de Commissie een brochure gepubliceerd met als titel "Beleggen in financiële producten - Consumentengids over de MiFID-richtlijn"¹⁰⁷, die deel uitmaakt van de reeks "Financiële diensten nader toegelicht". Deze brochure informeert de consumenten van financiële diensten over de rechten die de MiFID-richtlijn hen toekent. De inhoud van de brochure is gebaseerd op het document "A consumer's guide to MiFID - Investing in financial products", dat in het Engels werd gepubliceerd door CESR, het Comité van Europese Effectenregelgevers.

5.2. Bescherming van het publiek tegen onregelmatige aanbiedingen van financiële diensten

In het kader van de bescherming van het publiek tegen onregelmatige aanbiedingen van financiële diensten (ook "perimetercontrole" genoemd) werd aan de CBFA in 2008 een groot aantal schriftelijke verzoeken om informatie gericht (330 verzoeken, tegenover 343 in 2007), evenals een groot aantal telefonische verzoeken.

Op basis van kennisgeving van derden of van eigen onderzoek heeft de Commissie in 2008 130 dossiers voor verder onderzoek geopend (251 in 2007).

Tijdens de verslagperiode heeft de Commissie 17 waarschuwingen gepubliceerd (12 in 2007)¹⁰⁸.

De Commissie publiceert op haar website ook de waarschuwingen van haar Europese collega-toezichthouders, die haar worden toegezonden door het secretariaat van CESR-Pol. In 2008 werden aldus 122 waarschuwingen gepubliceerd (tegenover 94 in 2007).

5.3. Klachten in de verzekerings- en banksector

Enquête over de eerstelijnsbehandeling van klachten

Krachtens artikel 16 van het CBFA-reglement van 5 juni 2007 betreffende organisatorische voorschriften voor instellingen die beleggingsdiensten verstrekken, dienen die instellingen over effectieve en transparante procedures te beschikken met betrekking tot de behandeling van klachten van niet-professionele cliënten die een redelijke en snelle afhandeling van die klachten dienen te verzekeren. Na de inwerkingtreding van die bepaling is de Commissie extra aandacht gaan besteden aan de problematiek van de behandeling van cliëntenklachten, en dit zowel ten aanzien van alle financiële instellingen als met betrekking tot alle financiële producten.

Tijdens de verslagperiode heeft de Commissie een aantal gereguleerde instellingen (kredietinstellingen, beleggingsondernemingen en verzekeringsondernemingen) een vragenlijst gestuurd om zich een beeld te kunnen vormen over de manier waarop zij de klachten van hun cliënten behandelen.

De Commissie heeft daarbij kunnen vaststellen dat de meeste instellingen uit de enquêtegroep een passend instrumentarium voor de klachtenbehandeling hebben uitgewerkt. Zij heeft echter ook enkele zwakke punten vastgesteld. Zo blijkt een meerderheid van de geraadpleegde instellingen hun cliënten hetzij geen, hetzij onvolledige, hetzij moeilijk toegankelijke informatie te verstrekken over hun klachtenbehandelingsprocedure en hun contactpersonen of klachtendiensten. Bijna de helft van de instellingen beschikt niet over een dienst die zich specifiek met de klachtenbehandeling bezighoudt. Zowat één derde van de instellingen behandelt de ontvangen klachten op een manier die vragen kan doen rijzen over de onafhankelijkheid en de objectiviteit van hun klachtenbehandelingsprocedure.

Na de volledige enquêteresultaten te hebben ontvangen en in antwoord op de suggestie van de Commissie heeft de beroepsvereniging van de banksector en de beleggingsondernemingen laten weten werk te zullen maken van de actualisering van de sectorale code inzake klachtenbehandeling¹⁰⁹.

107 Zie: www.cbfa.be/nl/cob/bro/pdf/cbfa_mifid.pdf

108 Zie: www.cbfa.be/nl/press/arch/f3.asp

109 De verzekeringssector heeft zijn gedragscode in mei 2008 geactualiseerd.

Klachten

In 2008 heeft de Commissie 149 klachten betreffende de verzekeringssector en 159 klachten betreffende de bank- en beleggingsdienstensector ontvangen. De Commissie verwijst de klagers door naar de bevoegde ombudsdiensten, aangezien zij niet bevoegd is om individuele klachten te behandelen buiten het domein van het hypothecair krediet en de aanvullende pensioenen¹¹⁰.

5.4. Activiteiten op verzekeringsgebied

Toezicht op de polisvoorwaarden en op de reclame

Enquête over gevallen van grove schuld

Om na te gaan of de polisvoorwaarden in overeenstemming zijn met de verzekeringswetgeving, voert de Commissie niet-systematische a-posterioriconroles uit. In dit kader heeft zij een aantal representatieve niet-levensverzekeringsondernemingen bevestigd over de bedingen waarbij de verzekeraar van zijn verplichtingen wordt bevrijd in bepaalde gevallen van grove schuld. Volgens artikel 8 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst kan de verzekeraar zich van zijn verplichtingen bevrijden voor de gevallen van grove schuld die op uitdrukkelijke en beperkende wijze in de overeenkomst zijn bepaald. Artikel 88 van diezelfde wet geeft de verzekeraar een recht van verhaal op de verzekeringnemer in aansprakelijkheidsverzekeringen. De Commissie heeft onderzocht hoe de gevallen van grove schuld in bepaalde verzekeringsovereenkomsten zijn omschreven. In het kader van dit onderzoek werd ook nagegaan in welke gevallen de verzekeraars grove schuld inroepen en in welke gevallen zij verhaal uitoefenen wegens grove schuld.

Bij dit onderzoek heeft de Commissie vastgesteld dat de algemene voorwaarden van de betrokken polissen veelal in overeenstemming waren met de wettelijke bepalingen ter zake. Bij een aantal bedingen heeft zij echter opmerkingen moeten formuleren omdat ze niet voldeden aan de voornoemde bepalingen, hetzij omdat het verhaalrecht niet beperkt was, hetzij omdat het begrip grove schuld niet of niet op beperkende wijze gedefinieerd was, hetzij omdat de bewijslast bij de verzekerde lag.

De betrokken verzekeringsondernemingen hebben hun voorwaarden aangepast aan deze opmerkingen. Bovendien heeft de Commissie de sector via zijn beroepsvereniging gevraagd zijn polisbedingen over grove schuld en over het verhaal van de verzekeraar in geval van grove schuld te toetsen aan de vaststellingen die uit dit onderzoek naar voren zijn gekomen.

Verzekering van kleine risico's voor zelfstandigen

Ingevolge de wet van 26 maart 2007 houdende diverse bepalingen met het oog op de integratie van de kleine risico's in de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging voor de zelfstandigen, dienen de zelfstandigen hun kleine risico's te verzekeren bij een ziekenfonds. De verzekeringsondernemingen van hun kant dienden de waarborg "kleine risico's" vanaf de inwerkingtreding van de wet, met name 1 januari 2008, stop te zetten.

De Commissie heeft erop toegezien dat de niet langer verschuldigde premies die betrekking hadden op de periode vanaf die datum, door de verzekeringsondernemingen aan de betrokkenen zelfstandigen werden terugbetaald.

Verzekering tegen schade veroorzaakt door terrorisme

In uitvoering van de wet van 1 april 2007 betreffende de verzekering tegen schade veroorzaakt door terrorisme hebben verzekerings- en herverzekeringsondernemingen die terrorismerisico's in België verzekeren een vzw opgericht, die tot doel heeft de verbintenissen die de deelnemende verzekeraars ingevolge terrorismedaden dienen uit te voeren, te spreiden over alle leden van de vzw. Overeenkomstig dezelfde wet heeft de Commissie op vraag van de minister van Financiën advies verstrekt over de statuten van deze vzw.

Voorts heeft de Commissie op vraag van de minister van Financiën advies verstrekt over een ontwerp van koninklijk besluit te nemen in uitvoering van dezelfde wet over de gebeurtenissen die als daden van terrorisme kunnen worden beschouwd alsook over de minimale verzekerde bedragen die in uitvoering van de Europese richtlijnen BA Motorrijtuigen voor elk schadegeval dienen vergoed te worden.

110 Zie de brochure "Hoe een klacht indienen", te consulteren op www.cbfa.be/nl/cob/kla/pdf/plaintes.pdf

Europese werkzaamheden

Tot de objectieven die het *Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS)*¹¹¹ zich heeft gesteld, behoort de zorg voor de belangen van de consument van verzekerings- en pensioenproducten. Om haar in deze materie bij te staan, heeft CEIOPS in 2008 de werkgroep *CEIOPS CCP* opgericht.

Deze werkgroep is gestart met het in beeld brengen van de bestaande regelingen en marktpraktijken in de EU-lidstaten op diverse domeinen die de financiële consument aanbelangen, zoals de identificatie van de nationale autoriteiten bevoegd inzake de bescherming van de financiële consument, de informatieverstrekking m.b.t. levensverzekeringsproducten, de invulling van het concept "algemeen belang", de klachtenregelingen (het bestaan van buitengerechtelijke klachtenregeling, de mogelijkheid groepsvorderingen in te stellen), initiatieven ter verbetering van de financiële geletterdheid van de financiële

consument, en de werking van garantiesystemen m.b.t. verzekeringsproducten. Inzake verzekeringsbemiddeling volgt de werkgroep de implementatie in de lidstaten op van de Europese richtlijn betreffende verzekeringsbemiddeling¹¹² en identificeert de problemen die zich daarbinnen stellen, met het oog op een toekomstige aanpassing van de Europese regelgeving.

Secretariaat van de Commissie voor Verzekeringen

In 2008, heeft de Commissie het secretariaat waargenomen van 8 vergaderingen van de Commissie voor Verzekeringen en van 3 vergaderingen van de werkgroep Modelovereenkomst BA Auto.

De Commissie voor Verzekeringen heeft in 2008 4 adviezen verleend, die gepubliceerd zijn op de website van de Commissie, onder de rubriek "Over de CBFA - Adviesorganen".

5.5. Activiteiten inzake het hypothecair krediet

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van de lijst van de ondernemingen voor hypothecair krediet.

	31.12.2007	31.12.2008	Vershil
Verzekeringsondernemingen en pensioenfondsen	29	29	0
Kredietinstellingen	39	38	- 1
Openbare instellingen	5	5	0
Overige ondernemingen	121	123	+ 2
Totaal aantal ingeschreven ondernemingen naar Belgisch recht	194	195	+1
Geregistreerde ondernemingen die zijn opgericht naar het recht van een andere lidstaat	20	19	- 1
Totaal aantal ingeschreven en geregistreerde ondernemingen	214	214	0

In 2008 heeft de CBFA 8 ondernemingen ingeschreven of geregistreerd, terwijl de inschrijving of de registratie van 8 andere ondernemingen werd doorgehaald, in hoofdzaak als gevolg van hergroeperingen. Eind 2008 telde de lijst van ondernemingen die hypothecaire kredieten mogen aanbieden in de zin van de wet van 4 augustus 1992, 214 ondernemingen, waarvan 195 ingeschreven en 19 geregistreerde ondernemingen.

Enquête over de rentevoeten die worden toegepast op de markt van het hypothecair krediet

Naast haar gebruikelijke activiteiten op het gebied van hypothecair krediet, namelijk enerzijds het terugkerend toezicht dat zij krachtens de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet dient uit te oefenen op de tarieven, documenten en reclame en anderzijds de klachtenbehandeling, heeft de CBFA in 2008 een enquête gehouden over de rentevoeten die worden toegepast op de markt van het hypothecair krediet.

111 Zie: www.ceiops.eu

112 Richtlijn 2002/92/EG van 9 december 2002 betreffende verzekeringsbemiddeling.

Conform artikel 43, § 6, van de wet van 4 augustus 1992 moeten de hypotheekondernemingen hun tarief ter goedkeuring aan de CBFA voorleggen vooraleer zij het openbaar maken. Artikel 47, § 2, derde lid, van diezelfde wet, bepaalt dat de partijen van de prospectus afwijkende verminderingen of vermeerderingen kunnen overeenkomen indien deze voordeliger zijn voor de kredietnemer of op zijn initiatief onderhandeld werden.

Begin 2008 heeft de Commissie een enquête gehouden om een beter beeld te krijgen van de rentevoeten die effectief worden toegepast op de markt van het hypothecair krediet en van de toegekende kortingen. Voor deze enquête werden 14 hypotheekondernemingen geselecteerd, die samen ongeveer 74% van de markt vertegenwoordigen, en werden twee referentieperiodes gekozen¹¹³.

Uit de enquête blijkt dat de meeste hypotheekondernemingen andere kredietverleningsvoorwaarden hanteren dan die welke zij vermelden in het tarief dat zij aan de Commissie meedelen, mits voldaan is aan bepaalde voorwaarden. De ondernemingen die kortingen geven, bleken tijdens de referentieperiodes respectievelijk 75,8% en 79,3% van de toegestane leningen te hebben toegekend tegen voordeligere voorwaarden dan het officiële tarief.

De enquête heeft ook aangetoond dat de toegepaste kortingen aanzienlijk zijn. Voor de eerste periode bedroeg de afwijking ten opzichte van het officiële tarief gemiddeld 0,63%, voor de tweede periode gemiddeld 0,77%.

Tot slot is uit de enquête gebleken dat er soms grote verschillen in behandeling bestaan tussen de kredietnemers en dat de kredietnemer doorgaans niet weet welke voorwaarden hij moet vervullen om een voordeligere rentevoet te verkrijgen dan die welke in het tarief is vermeld en binnen welke marges er onderhandeld kan worden.

De Commissie heeft de algemene resultaten van de enquête aan de minister van Financiën bezorgd, evenals aan de minister van Economie en Administratieve Vereenvoudiging en aan de Beroepsvereniging van het Krediet. Zij heeft daarbij benadrukt dat er meer inspanningen zouden kunnen worden geleverd op het vlak van de transparantie en de informatieverstrekking aan de kredietnemer en om ervoor te zorgen dat alle kredietnemers billijk worden behandeld.

Werkzaamheden met het oog op een wijziging van de wet op het hypothecair krediet

In het vorige verslag heeft de Commissie melding gemaakt van het opstellen op vraag van de federale regering van een voorontwerp van wet dat beoogt een statuut in te voeren voor de tussenpersonen inzake hypothecair krediet¹¹⁴. In 2008 heeft dit dossier geen verdere ontwikkeling gekend.

De Commissie heeft tijdens de verslagperiode de aandacht van de regering op een ander aspect gevestigd, met name op de noodzaak om een passend prudentieel statuut uit te werken voor de hypotheekondernemingen die geen kredietinstelling of verzekeringsonderneming zijn.

Evolutie van de Europese werkzaamheden

Zoals aangekondigd in haar Witboek over de integratie van de Europese markt voor hypothecair krediet¹¹⁵, heeft de Europese Commissie verschillende studies laten uitvoeren om beter geïnformeerd te zijn vooraleer zij initiatieven neemt op het vlak van het hypothecair krediet.

Tijdens de verslagperiode heeft de Commissie aldus bijgedragen tot studies over de aansprakelijkheid van de kredietverstrekker, over nieuwe producten, over krediet-tussenpersonen en over de rol van en het toezicht op andere kredietverstrekkers dan kredietinstellingen.

5.6. Werkzaamheden inzake betalingsdiensten

In haar verslag over 2007 heeft de Commissie melding gemaakt van de goedkeuring van de Europese richtlijn 2007/64/EG van 13 november 2007 betreffende betalingsdiensten^{116 117}.

Tijdens de verslagperiode heeft de Commissie op vraag van de federale regering een voorontwerptekst opgesteld van wet die deze richtlijn gedeeltelijk beoogt om te zetten in Belgisch recht, met name wat betreft de toegang tot de markt van betalingsdiensten en betalingssystemen en de invoering van een prudentieel statuut voor betalingsinstellingen. De voorontwerptekst werd begin 2009 aan de regering overgemaakt met het voorstel hierover een publieke consultatie te organiseren.

113 Maart 2007 en september 2007.

114 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 80.

115 Witboek over de integratie van de EU-markt voor hypothecair krediet COM(2007) 807 definitief van 18 december 2007. Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 80.

116 Richtlijn 2007/64/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 betreffende betalingsdiensten in de interne markt tot wijziging van de richtlijn 97/7/EG, 2002/65/EG, 2005/60/EG en 2005/60/EG, en tot intrekking van richtlijn 97/5/EG (PB nr. L 319 van 5 december 2007, p. 1 tot 36).

117 Zie het verslag van het directiecomité CBFA 2007, p. 11.

6. Toezicht op de tussenpersonen

Het toezicht op de tussenpersonen zoals geregeld door de wet van 27 maart 1995 en de wet van 22 maart 2006 omvat drie aspecten:

- het bijhouden van de registers van verzekerings- en herverzekeringstussenpersonen en van tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten;
- het toezicht op de naleving van de wettelijke voorwaarden om die inschrijving te kunnen behouden;
- het erkennen van de cursussen die aan de wettelijk gestelde kennisvereisten voldoen.

6.1 Bijhouden van de registers

6.1.1. Register van verzekerings- en herverzekeringstussenpersonen

Bewegingen in 2008

In 2008 werden 2.252 verzekeringstussenpersonen ingeschreven in het register, waarvan 1.557 collectief. In vergelijking met 2007 waren er 176 inschrijvingen meer. Voorts werden in 2008 twee herverzekeringstussenpersonen ingeschreven.

In 2008 werd de inschrijving van 2.001 verzekeringstussenpersonen doorgehaald. In vergelijking met 2007 waren er 1.844 minder uitschrijvingen. Het merendeel (1.190) betrof collectief ingeschreven verzekeringstussenpersonen die ambtshalve werden geschrapt na beëindiging van de samenwerking met de betrokken centrale instellingen (2.549 in 2007). Van 631 verzekeringstussenpersonen werd de inschrijving op hun eigen verzoek doorgehaald (1.003 in 2007). Van 172 verzekeringstussenpersonen werd de inschrijving geschrapt of werd het ambtshalve verval van de inschrijving geacteerd wegens het niet langer voldoen aan de inschrijvingsvoorwaarden (beroepsaansprakelijkheidsverzekering, financiële draagkracht, geschiktheid en professionele betrouwbaarheid, betaling inschrijvingsrecht, faillissement) (292 in 2007). Van 8 verzekeringstussenpersonen werd de inschrijving geschorst, hetgeen een tijdelijk verbod inhoudt om de activiteit van verzekeringsbemiddeling uit te oefenen.

Op 31 december 2008 waren er 22.892 verzekerings-tussenpersonen en 9 herverzekeringstussenpersonen ingeschreven in het register, gespreid over de hierna volgende categorieën.

Verzekeringstussenpersonen	Natuurlijke persoon	Rechts-persoon	Totaal op 31.12.2008	% Totaal	Totaal op 31.12.2007
COLLECTIEF INGESCHREVEN	7.790	2.815	10.605	46,3%	10.405
Agent	3.191	837	4.028		4.315
Subagent	4.599	1.978	6.577		6.090
INDIVIDUEEL INGESCHREVEN	4.327	7.960	12.287	53,7%	12.479
Makelaar	2.772	5.946	8.718		8.766
Agent	1.202	1.692	2.894		3.052
Subagent	353	322	675		661
Algemeen totaal	12.117	10.775	22.892	100%	22.884

Herzekeringstussenpersonen	Totaal op 31.12.2008	Totaal op 31.12.2007
INDIVIDUEEL INGESCHREVEN	9	7
Makelaar	8	6
Agent	1	1
Algemeen totaal	9	7

Europees paspoort

Overeenkomstig de Europese richtlijn 2002/92/EG kunnen tussenpersonen ingeschreven in het register van een andere lidstaat van de EER aan de controle-autoriteit van hun land van herkomst melden dat zij ook in België activiteiten van verzekerings- en herverzekeringbemiddeling wensen uit te oefenen in vrije dienstverlening dan wel via een bijkantoor. Belgische tussenpersonen ingeschreven in het register kunnen op hun beurt aan de Commissie melden dat zij in vrije dienstverlening of via bijkantoor wensen te opereren in een of meer andere lidstaten van de EER.

In 2008 ontving de Commissie aldus de melding van 143 Belgische verzekeringstussenpersonen dat zij in een of meer andere lidstaten van de EER activiteiten van verzekeringsbemiddeling wensten te ontplooiën.

Van hun kant hebben 798 tussenpersonen, ingeschreven in een andere lidstaat van de EER, in 2008 aan hun controle-autoriteit gemeld dat zij op de Belgische markt activiteiten van verzekeringsbemiddeling wensten uit te oefenen.

6.1.2. Register van de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten

Sinds de inwerkingtreding van de wet van 22 maart 2006, dienen alle tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten die in België actief wensen te zijn, over een inschrijving in het register te beschikken.

Bewegingen in 2008

In 2008 werden 244 nieuwe agenten in bank- en beleggingsdiensten ingeschreven in het register. Er werden tevens 3 makelaars in bank- en beleggingsdiensten ingeschreven.

De inschrijving van 235 agenten in bank- en beleggingsdiensten werd doorgehaald na beëindiging van de samenwerking met de gereguleerde onderneming. Van 3 tussenpersonen werd de inschrijving geschrapt wegens het niet langer voldoen aan de inschrijvingsvoorwaarden. Van 6 tussenpersonen werd de inschrijving geschorst, hetgeen een tijdelijk verbod inhoudt om de activiteit van bemiddeling in bank- en beleggingsdiensten uit te oefenen.

Op 31 december 2008 waren er 4.412 bankagenten en 5 makelaars in bank- en beleggingsdiensten ingeschreven in het register.

Tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten	Natuurlijke persoon	Rechts-persoon	Totaal op 31.12.2008	% Totaal	Totaal op 31.12.2007
COLLECTIEF INGESCHREVEN	804	2.627	3.431	78,2%	3.434
Agent	804	2.627	3.431		3.434
INDIVIDUEEL INGESCHREVEN	245	741	986	21,8%	953
Makelaar		5	5		2
Agent	245	736	981		951
Algemeen totaal	1.049	3.368	4.417		4.387

6.2. Toezicht op de naleving van de wettelijke inschrijvingsvoorwaarden

6.2.1. Actualisering van de inschrijvingsdossiers van verzekeringstussenpersonen

Ingevolge de wet van 22 februari 2006 tot wijziging van de wet van 27 maart 1995 dienden alle reeds vóór de inwerkingtreding van de wet van 2006 ingeschreven verzekeringstussenpersonen hun inschrijvingsregister in overeenstemming te brengen met de gewijzigde wettelijke bepalingen.

In 2007 verstuurde de Commissie een rondschrĳven naar 4.888 individueel in het register ingeschreven natuurlijke personen en 7.451 individueel in het register ingeschreven rechtspersonen met het oog op de actualisering van hun dossier.

Tijdens de verslagperiode werden de antwoorden nagekeken, eventueel bijkomende informatie of documenten opgevraagd en werden de gegevens in de database verwerkt.

Einde 2008 hadden 4.165 ingeschreven natuurlijke personen hun dossier vervolledigd conform de gewijzigde wettelijke bepalingen, 348 dienden nog bijkomende gegevens of documenten op te sturen, 375 hadden nog niet gereageerd noch op het rondschrĳven noch op de herinneringsbrieven.

Van de 7.451 individueel ingeschreven rechtspersonen hadden 3.685 einde 2008 hun inschrijvingsdossier vervolledigd, 1.691 dienden nog bijkomende gegevens of documenten op te sturen, 2075 tussenpersonen hadden nog niet gereageerd op het rondschrĳven.

6.2.2. Controles ter plaatse

Tijdens de verslagperiode werden 73 inspecties ter plaatse uitgevoerd bij tussenpersonen. Dergelijke inspecties bieden onder meer de mogelijkheid om de inschrijvingsvoorwaarden te controleren die op basis van het ingediende inschrijvingsdossier moeilijk te verifiëren zijn, zoals: het enkel handelen met ondernemingen die de vereiste vergunning hebben, het zich onthouden van deelname aan werkzaamheden die strijdig zijn met de wet of de naleving van de informatieverplichting.

6.2.3. Schorsingen en schrappingen

Wanneer de Commissie vaststelt dat een tussenpersoon de wettelijke inschrijvingsvoorwaarden niet langer naleeft of wanneer er hieromtrent ernstige twijfels zijn, worden de gedane vaststellingen aan de betrokkene ter kennis gebracht en wordt een termijn toegekend om de toestand te regulariseren.

Indien de vastgestelde tekortkomingen niet worden verholpen, kan de Commissie administratieve maatregelen nemen zoals de schorsing of de schrapping van de inschrijving in het register.

Anders dan bij schrapping van de inschrijving blijft in het geval van een schorsing de inschrijving in het register behouden. De schorsing houdt een tijdelijk verbod in om bemiddelingsactiviteiten uit te oefenen.

Tijdens de verslagperiode heeft de Commissie vaker dan andere jaren schorsingsbeslissingen genomen. Het betrof meestal gevallen waarin de tussenpersoon naliet om gegevens over te maken waartoe hij krachtens zijn wettelijk statuut gehouden is.

Zo werd tijdens de verslagperiode de inschrijving van vijf verzekeringstussenpersonen geschorst omdat zij geen medewerking verleenden aan de VZW Ombudsdienst Verzekeringen inzake door haar behandelde klachtendossiers. Ook werd de inschrijving van een verzekeringstussenpersoon voor de activiteit "levensverzekeringen" geschorst omwille van diens weigering om te antwoorden op vragen die hem herhaaldelijk werden gesteld door de Cel voor Financiële Informatieverwerking. Van drie tussenpersonen werd de inschrijving geschorst teneinde hen de mogelijkheid te bieden om de ernstige twijfels te weerleggen die waren gerezen omtrent de geschiktheid en professionele betrouwbaarheid. Van zes agenten in bank- en beleggingsdiensten werd de inschrijving tenslotte geschorst omwille van het feit dat zij na de stopzetting van de agentuurovereenkomst niet langer handelden in naam en voor rekening van één enkele principaal.

In nagenoeg alle gevallen leidde de regularisering van de tekortkoming ertoe dat de schorsing van de inschrijving werd opgeheven waardoor de bemiddelingsactiviteiten konden worden hervat.

Om de zichtbaarheid van beslissingen tot schorsing van de inschrijving van tussenpersonen te vergroten heeft de Commissie beslist om hiervan voortaan melding te maken in de op haar website gepubliceerde lijsten van tussenpersonen. Indien zou blijken dat een tijdelijk verbod van bemiddelingsactiviteiten niet wordt nageleefd, kan de Commissie beslissen om de inschrijving van de betrokken tussenpersoon te schrappen en/of het publiek uitdrukkelijk te waarschuwen.

6.2.4. Informatieplicht van de verzekeringstussenpersonen

In haar vorig verslag¹¹⁸ heeft de Commissie toelichting gegeven bij de nieuwe verplichtingen van de verzekeringstussenpersonen inzake de informatieverzameling bij en de informatieverstrekking aan de cliënten. Zij heeft daarbij ook verwezen naar het door haar verwelkomde initiatief van de beroepsverenigingen van de verzekeringstussenpersonen en Assuralia om sectorale documenten op te stellen ter omkadering van die informatieplicht.

Tijdens de verslagperiode heeft de Commissie het initiatief genomen om een elektronische enquête te organiseren om zo inzicht te verwerven in de concrete invulling van de informatieplicht door de verzekeringstussenpersonen.

Daartoe heeft zij, in overleg met de beroepsverenigingen, een tweedelig enquêteformulier opgesteld. Het eerste deel is informatief en herhaalt welke informatie de verzekeringstussenpersonen, krachtens de wet van 27 maart 1995, aan hun cliënten moeten verstrekken. Het tweede deel bevat een reeks vragen over de manier waarop de tussenpersonen vorm geven aan hun relatie met de consumenten.

Begin 2009 is dat enquêteformulier verstuurd naar zo'n 500 verzekeringstussenpersonen, die werden geselecteerd op basis van diverse criteria zoals het soort inschrijving, de categorie, de rechtsvorm en het aantal verantwoordelijken voor de distributie.

Opdat ook alle andere tussenpersonen dan die uit de steekproefgroep vrijwillig aan de enquête zouden kunnen deelnemen, heeft de Commissie de vragenlijst ter beschikking gesteld voor een open consultatie.

6.2.5. Bijscholing

De wet van 27 maart 1995 en het koninklijk besluit van 1 juli 2006 tot uitvoering van de wet van 22 maart 2006 bepalen dat de tussenpersonen zich geregeld dienen bij te scholen.

Tijdens de verslagperiode hebben de beroepsverenigingen van de verzekeringstussenpersonen (Fepabel, FVF, BVVM) en Assuralia, enerzijds, en Febelfin, in overleg met de beroepsverenigingen van de bancaire tussenpersonen (BZB en FZBA), anderzijds, gedragsregels uitgewerkt ter omkadering van de voor de tussenpersonen en de verantwoordelijken voor de distributie geldende verplichting tot geregelde bijscholing. Ook dat initiatief werd gunstig onthaald door de Commissie¹¹⁹.

6.2.6. FAQ's bemiddeling in bank- en beleggingsproducten

In antwoord op de talrijke vragen over de tenuitvoerlegging van de wet van 22 maart 2006, met name over de beroepskennis van de personen die in contact staan met het publiek, heeft de Commissie nieuwe FAQ's gepubliceerd op haar website¹²⁰.

6.2.7. Klantenaanbrengers in de verzekeringssector

Verzekeringsondernemingen en verzekeringstussenpersonen doen vaak beroep op klantenaanbrengers. Daarbij gaat het veelal om personen die in het kader van een andere beroepswerkzaamheid klanten doorverwijzen naar of aanbrengen bij verzekeringsondernemingen en verzekeringstussenpersonen (voorbeelden zijn autodealers, begrafenisondernemers, immobiliënkantoren). Bepaalde klantenaanbrengers verrichten daarbij activiteiten waardoor zij onder het toepassingsgebied kunnen vallen van de wet van 27 maart 1995.

Om de verzekeringsondernemingen en de verzekeringstussenpersonen te informeren over de interpretatie van de Commissie voor het beoordelen of activiteiten van klantenaanbrengers al dan niet kwalificeren als verzekeringsbemiddeling, heeft de Commissie een informatiebrief opgemaakt en ter raadpleging voorgelegd aan de betrokken beroepsverenigingen. De informatiebrief werd begin 2009 finaal goedgekeurd en op de website van de Commissie opgenomen.

118 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 85 en 86.

119 Zie het verslag van het directiecomité, p. 29.

120 Zie het verslag van het directiecomité, p. 30.

6.3. Werkzaamheden met het oog op de wijzigingen van de wet van 27 maart 1995 en de wet van 22 maart 2006

Op verzoek van de minister van Financiën heeft de Commissie een reeks teksten overgemaakt tot wijziging van de wetgeving op, enerzijds, de verzekerings- en herverzekeringsbemiddeling en, anderzijds, de bemiddeling in bank- en beleggingsdiensten.

In die teksten worden onder andere de volgende wettelijke en reglementaire wijzigingen voorgesteld:

- op het vlak van de vereisten inzake beroepskennis (wijzigingen bestemd voor beide sectoren):
  - de vervanging van de verplichting om een door de CBFA erkende gespecialiseerde cursus met vrucht te hebben "gevolgd" door de verplichting om te "slagen voor een examen";
  - de schrapping, onder bepaalde voorwaarden, van de verplichting om nogmaals het bewijs van beroepskennis te leveren bij de aanvraag om, na een loopbaanonderbreking, opnieuw in het register te worden ingeschreven;
- de schrapping van de verplichting om zijn financiële draagkracht te bewijzen aan de hand van een borgstelling of een bankgarantie (wijziging specifiek bestemd voor de verzekerings- en herverzekerings-tussenpersonen);
- een regeling voor de schrapping van de inschrijving van een agent in bank- en beleggingsdiensten die geen principaal meer heeft (wijziging specifiek bestemd voor de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten).

In december 2008 heeft de Ministerraad een voorontwerp van wet goedgekeurd met daarin de door de Commissie voorgestelde wijzigingen.

7. Sociaal toezicht op de aanvullende pensioenen

7.1. Klachten en interpretatievragen

Zoals elk jaar heeft de Commissie ook in 2008 een groot aantal verzoeken om informatie en enkele klachten tegen pensioeninstellingen (IBP's of verzekeringsondernemingen) of werkgevers behandeld. De vragen gingen vooral over de interpretatie van de wetgeving op de aanvullende pensioenen, en onder andere over de procedures die van toepassing zijn bij een overdracht van reserves of bij wijziging van de pensioentoezegging, de berekening van de verworven rechten bij afkoop of uittreding, de terugkeer naar de werkgever en de bepalingen over de informatie die aan de aangeslotene moet worden verstrekt. Aangezien er in 2007 een antidiscriminatiewetgeving werd goedgekeurd, werden er over deze problematiek nog veel vragen gesteld.

Naast de vragen en klachten in verband met de sociale reglementering, ontvangt de Commissie steeds meer vragen die eerder betrekking hebben op prudentiële aspecten. De WIBP en haar uitvoeringsmaatregelen blijven aanleiding geven tot vragen van IBP's, bijdragende ondernemingen en consultants.

In 2008 werden er in totaal 311 verzoeken om informatie en klachten geteld, wat vrijwel geen verschil inhoudt ten opzichte van 2007 (341 verzoeken om informatie en klachten).

7.2. Toezicht op de sociale aspecten

Informatie over het actuele financieringsniveau

In 2008 heeft de sociale wetgeving geen ingrijpende wijzigingen ondergaan. Via de programmawet van 27 april 2007 werden er evenwel aanpassingen aangebracht in de WAP en de WAPZ voor wat betreft de informatie die aan de aangeslotene moet worden verstrekt over het actuele financieringsniveau van de verworven reserves. Omtrent de vaststelling van dit financieringsniveau rezen er een aantal interpretatieproblemen.

Bijgevolg heeft de CBFA een ontwerp van circulaire opgesteld over de vaststelling van het actuele financieringsniveau van de verworven reserves en van de waarborg, zoals bedoeld in artikel 26, §1, 5°, van de WAP, evenals een gelijkaardig ontwerp voor de WAPZ. In deze ontwerp-circulaires worden zowel de regels voor de vaststelling van het actuele financieringsniveau (namelijk de activa en de passiva die in aanmerking moeten worden genomen) voor de verzekeringsondernemingen beschreven als die voor de IBP's. Er wordt ook in bepaald dat het financieringsniveau naar keuze van de pensioeninstelling globaal of per individuele aangeslotene mag worden opgegeven.

Deze ontwerp-circulaires werden voorgelegd aan de Commissie voor Aanvullende Pensioenen en aan de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen, die hierover beide een advies hebben uitgebracht eind 2008¹²¹.

Het ontwerp van WAP-circulaire werd afgerond en is de circulaire CBFA_2008_25 van 10 december 2008 geworden.

De WAPZ-circulaire zou begin 2009 klaar moeten zijn.

Sociale pensioenovereenkomsten voor zelfstandigen

Wanneer een zelfstandige een sociale pensioenovereenkomst sluit, geniet hij een fiscaal voordeel indien de voorwaarden met betrekking tot de sociale aspecten zijn vervuld. In een sociale pensioenovereenkomst zijn de sociale aspecten, waarvan het toezicht is toevertrouwd aan de CBFA, en de fiscale aspecten, die onder het toezicht van de FOD Financiën vallen, dus nauw verweven. Deze twee autoriteiten hebben een protocol gesloten waarin werd overeengekomen dat de CBFA een gemotiveerd advies zal geven over het conforme karakter van de sociale pensioenovereenkomsten die haar zullen worden voorgelegd. De procedure die zij hiervoor zal volgen, wordt omschreven in circulaire WAPZ-1¹²².

In 2008 heeft de CBFA twee positieve gemotiveerde adviezen verleend, tegenover 27 in 2007. De lijst van de gemotiveerde adviezen, die beschikbaar is op de website van de CBFA, werd dus geactualiseerd¹²³.

Databank opbouw Aanvullende Pensioenen

De databank "Opbouw Aanvullende Pensioenen" zal, eens ze operationeel is, gegevens verzamelen over de aanvullende pensioenregelingen van de tweede pijler.

Deze gegevensbank moet onder meer de CBFA en de FOD Financiën in staat stellen een meer systematisch toezicht uit te oefenen op de conformiteit van de aanvullende pensioenplannen met de sociale en fiscale wetgeving ter zake. Bovendien wordt het mogelijk om de concrete evolutie van de tweede pensioenpijler van naderbij te volgen, waardoor de gegevensbank een belangrijk instrument zal zijn in de ontwikkeling van deze pijler.

De wettelijke grondslag van deze gegevensbank is terug te vinden in de artikelen 305 tot 308 van de programwet (I) van 27 december 2006¹²⁴ en in het koninklijk besluit van 25 april 2007¹²⁵.

De concrete uitwerking van de gegevensbank werd toevertrouwd aan een werkgroep "aanvullende pensioenen", die in januari 2008 haar werkzaamheden heeft aangevat. Naast vertegenwoordigers van de CBFA, nemen tevens vertegenwoordigers van de pensioeninstellingen, de vzw SIGeDIS, de FOD Financiën en de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid deel aan de vergaderingen.

Deze werkgroep is onder meer belast met de precieze omschrijving van de gegevens die aan de databank dienen te worden meegedeeld en de bepaling van het ogenblik, de frequentie en de wijze waarop deze gegevens moeten worden verstrekt en verwerkt.

121 Advies nr. 28 van 3 november 2008 van de Commissie voor Aanvullende Pensioenen en advies nr. 8 van 14 november 2008 van de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen.

122 Circulaire WAPZ 1 van 5 december 2006 over de procedure voor het aanvragen van een gemotiveerd advies over het sociaal karakter van een modellenpensioenovereenkomst. Zie het verslag van het directiecomité 2006, p. 106 en het jaarverslag CBFA 2006, p. 62.

123 Zie het jaarverslag CBFA, 2007, p. 87.

124 BS van 28 december 2006.

125 Koninklijk besluit van 25 april 2007 tot uitvoering van artikel 306 van de Programmawet (I) van 27 december 2006 (BS 16 mei 2007).

7.3. Het secretariaat van de Commissies en Raden

Het departement Toezicht op de pensioeninstellingen en de binnenlandse verzekeringsondernemingen verzorgt het secretariaat van de vier adviesinstanties die door de WAP en de WAPZ in het leven zijn geroepen en van de werkgroepen die door deze organen zijn opgericht.

De Commissie voor Aanvullende Pensioenen heeft in 2008 vijf adviezen uitgebracht¹²⁶:

- Advies nr. 24 - Ontwerp van Reglement van de CBFA met betrekking tot de vaststelling van de sterftetafels voor de omzetting van kapitaal in rente
- Advies nr. 25 - Toepassing van artikel 515^{quater}, § 1 WIB '92, zoals ingevoegd door artikel 27 en 61 van de wet op de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid
- Advies nr. 26 - Draagwijdte van het begrip "andere sociale bestemming", voorzien in artikel 14-4 van het KB WAP
- Advies nr. 27 - Ontwerpnota van de CBFA inzake Sociale Pensioenstelsels
- Advies nr. 28 - Ontwerp van circulaire van de CBFA inzake het actuele financieringsniveau van de verworven reserves en de waarborg

De Raad voor Aanvullende Pensioenen heeft in 2008 geen adviezen uitgebracht.

De Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen heeft in 2008 één advies uitgebracht¹²⁷:

- Advies nr. 8 - Ontwerp van circulaire WAPZ - nr. 2 betreffende de vaststelling van het actuele financieringsniveau van de verworven reserves en van de waarborg, zoals bedoeld in artikel 48, §1, 4° van de WAPZ.

De Raad voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen heeft in 2008 geen adviezen uitgebracht.

126 Deze adviezen kunnen worden geraadpleegd op de website van de CBFA: http://www.cbfa.be/nl/aboutcbfa/advorg/apwn/html/cap_adv.asp

127 Dit advies kan worden geraadpleegd op de website van de CBFA: http://www.cbfa.be/nl/aboutcbfa/advorg/apzs/html/capz_adv.asp

B. SANCTIEBESLISSINGEN

1. Vaststelling door het directiecomité van ernstige aanwijzingen van inbreuken

Indien het directiecomité, bij de uitoefening van zijn wettelijke opdrachten, ernstige aanwijzingen vaststelt van het bestaan van een praktijk die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete, of indien het, ingevolge een klacht, van een dergelijke praktijk in kennis wordt gesteld, gelast het de secretaris-generaal, in zijn hoedanigheid van auditeur, met het onderzoek ten laste en ten gunste van die ernstige aanwijzingen van een inbreuk¹²⁸.

Tijdens de verslagperiode¹²⁹ is de auditeur door het directiecomité belast met het onderzoek ten laste en ten gunste van vijf nieuwe dossiers.

Die dossiers betreffen in totaal negen natuurlijke of rechtspersonen in hoofde van wie het directiecomité ernstige aanwijzingen heeft vastgesteld van het bestaan van praktijken die aanleiding kunnen geven tot het opleggen van een administratieve geldboete.

Onder "dossier" moet de beslissing van het directiecomité worden verstaan om de auditeur te gelasten met een onderzoek conform artikel 70, § 1, van de wet van 2 augustus 2002, waarbij die beslissing gebaseerd kan zijn op ernstige aanwijzingen van inbreuken op één of meer wetgevende teksten in hoofde van één of meer personen.

¹²⁸ Artikel 70, § 1, van de wet van 2 augustus 2002.

¹²⁹ Met andere woorden, tussen 1 maart en 31 december 2008.

2. Onderzoek ten gunste en ten laste door de auditeur van ernstige aanwijzingen van inbreuken

2.1. Overzicht van de behandelde dossiers

De secretaris-generaal van de CBFA, handelend in zijn hoedanigheid van auditeur, voert de onderzoeken ten laste en ten gunste in het kader van de door het directiecomité van de CBFA ingestelde procedures voor het opleggen van een administratieve geldboete¹³⁰.

De auditeur heeft zijn werkzaamheden met betrekking tot de verdere afhandeling van de onderzoeken ten laste en ten gunste van de verschillende hem voorgelegde dossiers voortgezet.

De medewerkers van het auditoraat hebben aldus, onder leiding van de auditeur, de onderzoeksdaten gesteld die zij nodig achtten in het kader van het onderzoek ten laste en ten gunste van de hen als verslaggevers toevertrouwde dossiers, en de verzamelde gegevens onderzocht tegen de achtergrond van de toepasselijke wettelijke bepalingen in het vooruitzicht van de opstelling van de ontwerptekst met de bevindingen van de auditeur.

Daarnaast heeft de auditeur ook een beroep gedaan op de specifieke deskundigheden die beschikbaar zijn binnen de verschillende departementen van de CBFA. Tijdens de verslagperiode heeft een medewerker van een andere dienst dan het auditoraat, samen met een medewerker van het auditoraat, een opdracht als verslaggever toegevoegd gekregen.

Tijdens de verslagperiode heeft de auditeur, in twee van de door hem onderzochte dossiers, een voorstel tot minnelijke schikking in de zin van artikel 71, § 3, eerste lid, van de wet van 2 augustus 2002 ter aanvaarding voorgelegd aan het directiecomité¹³¹. Verder heeft de auditeur, conform artikel 71, § 2, van de wet van 2 augustus 2002¹³²,

zijn conclusies in verband met vijf dossiers waarmee hij was belast, meegedeeld aan de sanctiecommissie en ter kennis gebracht van de betrokkenen.

Voorstellen tot minnelijke schikking

De door de auditeur geformuleerde voorstellen tot minnelijke schikking, die in beide dossiers door de dader van de betrokken praktijk werden aanvaard en ter aanvaarding aan het directiecomité werden voorgelegd, betroffen:

- een rechtspersoon in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen waren van de niet-naleving van de voor hem geldende verplichtingen met betrekking tot de onmiddellijke openbaarmaking van belangrijke nieuwe feiten in zijn activiteitsfeer die niet publiek bekend zijn en die, omwille van de invloed ervan op zijn vermogen of financiële toestand of op de algemene gang van zijn zaken, de koers van de betrokken financiële instrumenten gevoelig zouden kunnen beïnvloeden (art. 6, § 1, 1°, van het koninklijk besluit van 31 maart 2003 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een Belgische gereguleerde markt);
- een natuurlijk persoon in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen waren van handel met voorkennis. De in hoofde van die natuurlijke persoon vastgestelde ernstige aanwijzingen hadden meer specifiek betrekking op de eventuele overtreding van het verbod voor eenieder die over informatie beschikt waarvan hij weet of zou moeten weten dat het voorkennis betreft¹³³, om voor eigen of voor andermans rekening, rechtstreeks of onrechtstreeks de financiële instrumenten waarop deze voorkennis betrekking heeft, te verkrijgen of te vervreemden of te pogen deze te verkrijgen of te vervreemden (artikel 25, § 1, 1°, a), van de wet van 2 augustus 2002)¹³⁴.

130 Zie het jaarverslag CBFA 2004, p. 95, voor een voorstelling van, enerzijds, de rol van de auditeur in het kader van de procedure voor het opleggen van administratieve geldboetes, en, anderzijds, het verloop van een door de auditeur ingesteld onderzoek; zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 92 tot 94, voor een beschrijving van de recente evolutie van de onderzoeksbevoegdheden van de auditeur.

131 Met "voorstel tot minnelijke schikking" wordt verwezen naar het voorstel dat door de auditeur aan de dader van de betrokken praktijk is voorgelegd en dat, in voorkomend geval, door laatstgenoemde is aanvaard, maar dat nog niet door het directiecomité is aanvaard conform artikel 71, § 3, van de wet van 2 augustus 2002.

132 Wanneer de auditeur de sanctiecommissie in kennis stelt van zijn bevindingen, licht hij de dader of daders van de praktijk waarop het onderzoek ten laste en ten gunste betrekking heeft, hierover in. Zij kunnen op de zetel van de CBFA kennis nemen van het dossier dat werd samengesteld, op de dagen en uren aangeduid door de auditeur (artikel 71, § 2, van de wet van 2 augustus 2002).

133 "Voorkennis" verwijst naar elke niet openbaar gemaakte informatie die nauwkeurig is en rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking heeft op één of meer emittenten van financiële instrumenten of op één of meer financiële instrumenten, en die, indien zij openbaar zou worden gemaakt, de koers van deze financiële instrumenten of deze van daarvan afgeleide financiële instrumenten aanzienlijk zou kunnen beïnvloeden (artikel 2, 14°, eerste lid, van de wet van 2 augustus 2002).

134 Vervolgens heeft de dader van de praktijk in dit dossier, tijdens een verhoor voor het directiecomité, verklaringen afgelegd waaruit het directiecomité heeft afgeleid dat de betrokkene niet langer instemde met het voorstel tot minnelijke schikking. Het directiecomité heeft bijgevolg vastgesteld dat het geen beslissing kon nemen met toepassing van artikel 71, § 3, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002, en het dossier naar de auditeur teruggestuurd zodat deze het onderzoek zou kunnen afronden. Vervolgens heeft de auditeur zijn conclusies opgesteld, die hij daarna aan de sanctiecommissie heeft meegedeeld. Zie dit verslag, p. 83.

Aan de sanctiecommissie meegedeelde conclusies

De door de auditeur aan de sanctiecommissie meegedeelde conclusies hadden betrekking op:

- Een natuurlijk persoon in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen waren van handel met voorkennis in de zin van voornoemd artikel 25, § 1, 1°, a), van de wet van 2 augustus 2002.
- Een rechtspersoon en drie natuurlijke personen in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen waren van handel met voorkennis. Die aanwijzingen betroffen meer specifiek eventuele overtredingen van voornoemd artikel 25, § 1, 1°, a), van de wet van 2 augustus 2002, alsook eventuele overtredingen van het verbod voor eenieder die over informatie beschikt waarvan hij weet of zou moeten weten dat het voorkennis betreft, om deze voorkennis aan iemand anders mee te delen, tenzij dit gebeurt binnen het kader van de normale uitoefening van zijn werk, beroep of functie (artikel 25, § 1, 1°, b), van de wet van 2 augustus 2002) en om op grond van deze voorkennis iemand anders aan te bevelen om de financiële instrumenten waarop deze voorkennis betrekking heeft, te verkrijgen of te vervreemden of door anderen te doen verkrijgen of vervreemden (artikel 25, § 1, 1°, c), van de wet van 2 augustus 2002). Wat de natuurlijke personen betreft, betroffen de ernstige aanwijzingen bovendien eventuele overtredingen van artikel 25, § 2, van de wet van 2 augustus 2002, die bepaalt dat, in het geval van een vennootschap of andere rechtspersoon, de in § 1 vastgestelde verbodsbepalingen eveneens gelden voor de natuurlijke personen die betrokken zijn bij de beslissing om een transactie uit te voeren of een order te plaatsen voor rekening van de betrokken rechtspersoon. Voor één van die natuurlijke personen betroffen de ernstige aanwijzingen tot slot ook een eventuele overtreding van het verbod voor eenieder die over informatie beschikt waarvan hij weet of zou moeten weten dat het voorkennis betreft, om één of meer andere personen ertoe aan te zetten daden te stellen die, indien hij deze zelf zou stellen, verboden zouden zijn krachtens artikel 25, § 1, 1° tot 5°, van de wet van 2 augustus 2002 (artikel 25, § 1, 7°, van de wet van 2 augustus 2002).

- Een natuurlijk persoon in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen waren van handel met voorkennis in de zin van voornoemd artikel 25, § 1, 1°, a), van de wet van 2 augustus 2002.
- Een natuurlijk persoon en twee rechtspersonen in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen waren van handel met voorkennis in de zin van voornoemd artikel 25, § 1, 1°, a), van de wet van 2 augustus 2002.
- Een natuurlijk persoon en een rechtspersoon in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen waren van handel met voorkennis in de zin van voornoemd artikel 25, § 1, 1°, a), en (wat de natuurlijke persoon betreft) § 2, van de wet van 2 augustus 2002.

■ ■ ■

Tussen 1 november 2002, i.e. de datum van inwerking-treding van de bepalingen van de wet van 2 augustus 2002 over de procedureregels voor het opleggen van administratieve geldboetes, en 31 december 2008 zijn aan de auditeur 43 dossiers ter behandeling voorgelegd die ernstige aanwijzingen bevatten van het bestaan van één of meer praktijken die aanleiding kunnen geven tot het opleggen van een administratieve geldboete in hoofde van één of meer personen. In 25 van die dossiers heeft de auditeur zijn conclusies overgelegd. Op 31 december 2008 liepen dus nog 18 dossiers, die op 42 personen slaan.

De aan de auditeur voorgelegde dossiers hebben betrekking op ernstige aanwijzingen van inbreuken op één of meer van de volgende wetgevingen¹³⁵:

¹³⁵ In twee van de aan de auditeur voorgelegde dossiers betroffen de ernstige aanwijzingen overtredingen van verschillende wetgevingen uit deze tabel. Daarom ligt het totale aantal dossiers in dit cumulatief overzicht van wetgevingen iets hoger dan het aantal dossiers dat aan de auditeur werd voorgelegd.

Overzicht van de wetgevingen waarop een inbreuk was gepleegd volgens de aan de auditeur overgelegde ernstige aanwijzingen

Cumulatief overzicht (1 november 2002 - 31 december 2008)

Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme	7
Wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekerings- en herverzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen	1
Wet van 6 april 1995 inzake het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen, de bemiddelaars en de beleggingsadviseurs (inclusief de gedragsregels)	3
Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten	
1. Handel met voorkennis	19
2. Marktmanipulatie	6
Wet van 22 april 2003 betreffende de openbare aanbiedingen van effecten (prospectus)	2
Koninklijk besluit van 31 maart 2003 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een Belgische gereguleerde markt	2
Koninklijk besluit van 31 maart 2003 over de melding van transacties in financiële instrumenten en over de bewaring van gegevens	6

2.2. Verloop van het onderzoek

Identificatie van de abonnees op telecommunicatiediensten en lokalisering van telecommunicatie

Bij de transparantiewet werden de onderzoeksbevoegdheden van de auditeur van de CBFA gewijzigd¹³⁶. De wijzigingen kaderen in de omzetting van de transparantierichtlijn, de MiFID- en de marktmisbruikrichtlijn¹³⁷. Los van de onderzoeksbevoegdheden waarover de auditeur net als de CBFA beschikt, worden sinds 2007 bepaalde onderzoeksbevoegdheden rechtstreeks aan hem toevertrouwd.

De volgende nieuwe bevoegdheden maken voortaan het voorwerp uit van artikelen 80 tot en met 85 van de wet van 2 augustus 2002¹³⁸:

- maatregel van inbeslagneming¹³⁹;
- identificatie van de abonnees op telecommunicatiediensten en lokalisering van de telecommunicatie¹⁴⁰;
- tijdelijk verbod op de uitoefening van de beroepsactiviteiten¹⁴¹.

Voor de uitoefening van bepaalde van deze onderzoeksbevoegdheden dient de auditeur voorafgaandelijk toestemming te vragen aan een onderzoeksrechter.

Naar aanleiding van een concreet verzoek om samenwerking van een buitenlandse bevoegde autoriteit, heeft de auditeur tijdens de verslagperiode reeds een eerste maal gebruikgemaakt van zijn nieuwe bevoegdheid inzake telecommunicatie.

¹³⁶ Zie artikelen 50 tot en met 56 van de transparantiewet (BS 12 juni 2007). Deze wet trad in werking op 22 juni 2007.

¹³⁷ Memorie van Toelichting, Parl. St., Kamer, 2006-2007, 2963/001, p. 63.

¹³⁸ Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 92 tot 94, voor een toelichting bij het toepassingsgebied en de draagwijdte van de nieuwe onderzoeksbevoegdheden van de auditeur.

¹³⁹ Artikelen 80 (bij hoogdringendheid) en 82, 1°, jo 83 (andere gevallen dan bij hoogdringendheid) van de wet van 2 augustus 2002.

¹⁴⁰ Artikelen 81 en 82, 2°, jo 84 van de wet van 2 augustus 2002.

¹⁴¹ Artikelen 82, 3°, jo 85 van de wet van 2 augustus 2002.

Deze bevoegdheid valt uiteen in twee onderscheiden luiken, met name de identificatie van abonnees op telecommunicatiediensten en de lokalisering van de telecommunicatie.

Zo kan de auditeur bij een schriftelijke en gemotiveerde beslissing, van de operator van een telecommunicatienetwerk of van de verstrekker van een telecommunicatiedienst vorderen, enerzijds, de abonnee of de gewoonlijke gebruiker van een telecommunicatiedienst te identificeren, en, anderzijds, de identificatiegegevens mee te delen met betrekking tot telecommunicatiediensten waarop een bepaald persoon is geabonneerd of die door een bepaald persoon gewoonlijk gebruikt worden¹⁴².

Wanneer hij van oordeel is dat er omstandigheden zijn die het doen opsporen van telecommunicatie of het lokaliseren van de oorsprong of de bestemming van telecommunicatie noodzakelijk maken om de waarheid aan de dag te brengen, kan de auditeur, mits de voorafgaandelijke toestemming van een onderzoeksrechter, ook vorderen dat de oproepgegevens van de telecommunicatiemiddelen worden opgespoord, alsook dat de oorsprong of de bestemming van de telecommunicatie wordt gelokaliseerd¹⁴³.

De auditeur is ertoe gehouden in zijn beslissing telkens opgave te doen van de feitelijke omstandigheden die de maatregel rechtvaardigen en hij dient rekening te houden met het evenredigheids- en subsidiariteitsbeginsel bij de motivering van zijn beslissing.

Het tijdens de verslagperiode ontvangen verzoek van de buitenlandse bevoegde autoriteit had betrekking op een door haar gevoerd onderzoek inzake marktmissbruik. Na analyse van de door deze autoriteit overgemaakte informatie, was de auditeur van mening dat er omstandigheden voorhanden waren die het doen opsporen van telecommunicatie of het lokaliseren van de oorsprong of de bestemming van telecommunicatie noodzakelijk maakten voor het onderzoek van de betrokken verrichtingen in financiële instrumenten.

Gelet op de aanwijzingen van inbreuk in de door de betrokken autoriteit overgemaakte informatie en de ernst van deze eventuele inbreuken, oordeelde de auditeur dat het verzoek geen afbreuk deed aan de bescherming van het privéleven. Overwegende dat andere onderzoeksmiddelen

niet tot eenzelfde resultaat konden leiden, achtte hij in onderhavig geval de uitoefening van zijn onderzoeksbevoegdheid inzake telecommunicatie in overeenstemming met het subsidiariteitsbeginsel.

Deze eerste toepassing van de nieuwe onderzoeksbevoegdheid bracht een aantal vragen met zich mee, onder meer inzake de bepaling van de bevoegde onderzoeksrechter tot wie de auditeur zich diende te richten teneinde de door de wet van 2 augustus 2002 vereiste voorafgaandelijke toestemming te bekomen. Aangezien de betrokken personen allen in het Brussels gerechtelijk arrondissement gedomicilieerd waren, heeft de auditeur zich gericht tot de deken van de onderzoeksrechters van dit arrondissement die het dossier vervolgens aan een onderzoeksrechter heeft toebedeeld.

Enmaal de vereiste toestemming van de onderzoeksrechter bekomen, heeft de auditeur zich vervolgens, met toepassing van de artikelen 81 en 82, 2°, jo 84 van de wet van 2 augustus 2002, gericht tot de vijf belangrijkste Belgische operatoren inzake telecommunicatie, met name Belgacom NV, Telenet NV, Base NV, Belgacom Mobile NV (Proximus) en Mobistar NV, om de nodige informatie op te vragen. De aldus verkregen gegevens werden nadien aan de buitenlandse autoriteit overgemaakt.

2.3. Minnelijke schikking

Krachtens de wet van 2 augustus 2002 kan de auditeur een minnelijke schikking voorstellen aan de persoon op wie het onderzoek betrekking heeft, wanneer die de feitelijke elementen die tijdens het onderzoek aan het licht zijn gekomen, niet betwist¹⁴⁴. Als de dader van de betrokken praktijk het voorstel tot minnelijke schikking aanvaardt, wordt dit voorstel aan het directiecomité voorgelegd¹⁴⁵.

Doelstelling van een minnelijke schikking is een snelle en definitieve afhandeling van de procedure mogelijk te maken.

Tijdens de verslagperiode heeft de auditeur in twee dossiers een minnelijke schikking voorgesteld aan de dader van de betrokken praktijk.

142 Artikel 81, § 1 van de wet van 2 augustus 2002.

143 Artikelen 82, 2°, jo 84 van de wet van 2 augustus 2002.

144 Artikel 71, § 3, van de wet van 2 augustus 2002.

145 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 95, voor een beschrijving van de procedure rond de formulering en aanvaarding van een minnelijke schikking.

Elementen waarmee de auditeur rekening houdt bij zijn beslissing om al dan niet een minnelijke schikking voor te stellen

Conform artikel 71, § 3, van de wet van 2 augustus 2002 is het de auditeur die het initiatief neemt om een minnelijke schikking voor te stellen.

De auditeur kan enkel dan een minnelijke schikking voorstellen als de feitelijke elementen die tijdens het onderzoek aan het licht zijn gekomen, niet worden betwist. De verklaringen van de dader van de praktijk waarop het onderzoek betrekking heeft, zijn in dat verband doorslaggevend.

De auditeur beoordeelt bovendien telkens de dossieromstandigheden alvorens, in voorkomend geval, een minnelijke schikking voor te stellen. Elementen zoals een eerdere sanctie op grond van soortgelijke feiten, het gebruik van verhullingstechnieken of de omstandigheid waarbij de persoon op wie het onderzoek betrekking heeft, deelneemt aan het bestuur van genoteerde vennootschappen of een functie uitoefent in verband met het beheer van het openbaar spaargeld, kunnen tot gevolg hebben dat de auditeur geen minnelijke schikking voorstelt.

In het voorstel tot minnelijke schikking vermelde voorwaarden

Het door de auditeur geformuleerde voorstel tot minnelijke schikking voorziet in bepaalde voorwaarden waarmee de dader van de betrokken praktijk verzocht wordt in te stemmen. Die voorwaarden betreffen niet enkel het bedrag dat in het kader van de minnelijke schikking dient te worden betaald, maar kunnen met name ook slaan op bepaalde modaliteiten van de bekendmaking van de minnelijke schikking.

Artikel 72, § 4, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002 bepaalt dat "de minnelijke schikkingen bedoeld in artikel 71, § 3, volgens dezelfde modaliteiten worden bekendgemaakt" als de in het eerste lid bedoelde modaliteiten met betrekking tot de definitieve beslissingen die de sanctiecommissie neemt op grond van artikel 74, § 1, 1°, van de wet van 2 augustus 2002.

Die bepaling betreft zowel de technische aspecten van de bekendmaking (i.e. via publicatie op de website van de CBFA) als het in beginsel nominatieve karakter van de

bekendmaking en de criteria die in aanmerking worden genomen om te bepalen of een bekendmaking, bij uitzondering, anoniem moet blijven.

Alvorens een voorstel tot minnelijke schikking te formuleren, toetst de auditeur de dossier-elementen aan die criteria. Indien hij een anonieme bekendmaking gerechtvaardigd acht, wordt het behoud van de anonimiteit vermeld bij de voorwaarden van het voorstel tot minnelijke schikking. Ook de door de auditeur in aanmerking genomen redenen worden in het voorstel tot minnelijke schikking vermeld.

De beoordeling of is voldaan aan de wettelijke criteria voor een anonieme bekendmaking, behoort *in fine* echter steeds het directiecomité toe. Indien het directiecomité meent dat niet aan die criteria is voldaan, zal het voorstel tot minnelijke schikking in zijn geheel worden afgewezen.

Vaststelling dat er geen akkoord meer bestaat over een eerder aanvaard voorstel tot minnelijke schikking

Als de dader van de betrokken praktijk instemt met een voorstel tot minnelijke schikking, wordt dat aan het directiecomité voorgelegd. De persoon die het voorwerp uitmaakt van de minnelijke schikking, kan dan vragen om door het directiecomité te worden gehoord¹⁴⁶.

Tijdens de verslagperiode heeft de auditeur een voorstel tot minnelijke schikking voorgelegd aan een natuurlijk persoon in een dossier waarin er ernstige aanwijzingen van handel met voorkennis waren. De betrokkene heeft het door de auditeur geformuleerde voorstel tot minnelijke schikking voor aanvaarding ondertekend, en vervolgens, conform artikel 71, § 3, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002, verzocht om door het directiecomité te worden gehoord.

Volgens het ter aanvaarding ondertekende voorstel tot minnelijke schikking zou de minnelijke schikking gedurende zes maanden nominatief worden bekendgemaakt op de website van de CBFA.

Tijdens het verhoor voor het directiecomité heeft de dader van de betrokken praktijk echter verklaringen afgelegd waaruit bleek dat hij niet langer akkoord ging met de nominatieve bekendmaking van de minnelijke schikking, terwijl hij eerder wel met die voorwaarde had ingestemd.

146 Artikel 71, § 3, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002.

De betrokkene heeft de auditeur ook verzocht te overwegen om het voorstel tot minnelijke schikking te wijzigen op het vlak van de voorwaarden voor de bekendmaking van de betrokken minnelijke schikking op de website van de CBFA.

Op grond van de overweging dat de nominatieve bekendmaking deel uitmaakte van de voorwaarden van het voorstel tot minnelijke schikking, heeft het directiecomité vastgesteld dat de auditeur en de dader van de betrokken praktijk het niet langer eens waren over het voorstel tot minnelijke schikking, en dat het dus geen beslissing meer kon nemen met toepassing van artikel 71, § 3, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002. Daarop heeft het directiecomité het dossier teruggestuurd naar de auditeur, zodat hij ofwel kon overwegen een gewijzigd voorstel tot minnelijke schikking te formuleren, ofwel het onderzoek van het dossier kon afronden en het vervolgens naar de sanctiecommissie kon doorsturen.

De auditeur heeft in dit dossier geoordeeld dat niet was voldaan aan de voorwaarden voor een nieuw voorstel tot minnelijke schikking, en heeft daarop zijn conclusies opgesteld, die hij vervolgens aan de sanctiecommissie heeft overgelegd.

Inhoud van de bekendmaking op de website van de CBFA

Minnelijke schikkingen worden bekendgemaakt op de website van de CBFA¹⁴⁷.

Overeenkomstig de wet is het de minnelijke schikking zelf die wordt bekendgemaakt, en geen samenvatting daarvan. Als wordt beslist om de anonimiteit te bewaren, zal de minnelijke schikking worden bekendgemaakt, op voorwaarde echter dat de naam wordt weggelaten van de dader(s) van de betrokken praktijk en van de andere personen die, in voorkomend geval, worden vermeld.

Door een voorstel tot minnelijke schikking te aanvaarden kan de dader van de betrokken praktijk dus - onder voorbehoud van de beslissing van het directiecomité - inschatten welke financiële gevolgen de procedure zal hebben, enerzijds, en hoe de te verrichten publicatie zal worden verwoord, anderzijds.

3. Beslissingen

Beslissingen van het directiecomité (minnelijke schikkingen)

Het directiecomité werd gevraagd zich uit te spreken over twee voorstellen tot minnelijke schikking die allebei door de dader van de betrokken praktijk waren aanvaard. In het eerste dossier heeft het directiecomité vastgesteld dat de dader van de betrokken praktijk niet langer akkoord ging met het voorstel tot minnelijke schikking en dat het dus geen beslissing meer kon nemen conform artikel 71, § 3, tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002¹⁴⁸. In het tweede dossier heeft het directiecomité het voorgelegde voorstel tot minnelijke schikking aanvaard.

Beslissingen van de sanctiecommissie

De auditeur legt zijn conclusies voor aan de sanctiecommissie die uitspraak doet over de dossiers. De sanctiecommissie heeft zich in 2008 over vier dossiers uitgesproken. Tegen haar beslissingen in deze dossiers is geen beroep ingesteld¹⁴⁹.

In twee uitspraken heeft de commissie een administratieve sanctie opgelegd en tot bekendmaking van de beslissing beslist.

Niet-naleving meldingsplicht transacties in financiële instrumenten

Een eerste beslissing betrof de niet-naleving van de verplichtingen met betrekking tot de melding van verrichtingen in financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt. Een geldboete van 100.000 euro werd opgelegd aan een kredietinstelling wegens laattijdige melding aan het Rentenfonds van transacties op de buitenbeursmarkt van lineaire obligaties, gesplitste effecten en schatkistcertificaten. De sanctiecommissie preciseert in dit verband dat de niet-naleving van de meldingsplicht het toezicht op de markten en de goede werking ervan in het gedrang brengt.

147 Artikel 72, § 4, eerste en tweede lid, van de wet van 2 augustus 2002.

148 Zie dit verslag, p. 83.

149 Over eerdere dossiers, zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 95.

Misbruik van voorwetenschap - beginsel *non bis in idem*

De tweede beslissing betrof de administratieve verbodsbepalingen inzake misbruik van voorwetenschap. Vermits de betrokken persoon in deze zaak voor dezelfde feiten reeds door de strafrechter was veroordeeld, heeft de sanctiecommissie onderzocht of ze nog een beslissing kon nemen, gelet op het beginsel *non bis in idem*. In overeenstemming met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof¹⁵⁰ heeft de sanctiecommissie geoordeeld dat het beginsel *non bis in idem* niet wordt geschonden wanneer dezelfde persoon, na daarvoor te zijn veroordeeld, opnieuw wegens hetzelfde gedrag wordt vervolgd voor inbreuken waarvan de essentiële bestanddelen niet identiek zijn. In dit verband verwijst de sanctiecommissie naar het verschil tussen het in artikel 25 van de wet bepaalde administratieve regime van misbruik van voorwetenschap (verbod financiële instrumenten te verhandelen voor elkeen die over informatie beschikt waarvan hij weet of zou moeten weten dat het voorkennis betreft) en het strafrechtelijke regime (artikel 40 van dezelfde wet) dat verbiedt om gebruik te maken van voorkennis door het financieel instrument waarop deze voorkennis betrekking heeft te verkrijgen of te vervreemden.

In de betrokken zaak oordeelde de sanctiecommissie dat de omstandigheid dat de betrokkene door de correctionele rechtbank voor dezelfde feiten tot een voorwaardelijke straf en een geldboete was veroordeeld, niet belet dat een administratieve sanctie wordt opgelegd.

Met verwijzing naar artikel 73 van de wet van 2 augustus 2002¹⁵¹ preciseert de sanctiecommissie dat de strafrechtelijke en de administratieve procedures kunnen coëxisteren.

De omstandigheid dat de administratieve geldboete aangerekend wordt op de strafrechtelijke boete, impliceert dat zij beiden los van elkaar bestaan. De sanctiecommissie heeft hieruit afgeleid dat een correctionele veroordeling er niet aan in de weg staat dat nog een administratieve boete wordt opgelegd.

Rekening houdend met de ernst van de feiten en de reeds aan de betrokkene opgelegde sancties, heeft de sanctiecommissie in deze zaak een geldboete van 8.000 euro opgelegd.

In twee andere zaken heeft de sanctiecommissie beslist geen administratieve sanctie uit te spreken. In beide beslissingen werd geoordeeld dat de onderzochte handelingen geen inbreuken op de regelgeving inhielden.

Begrip voorkennis in het kader van marktmisbruik

In een van deze zaken ging de sanctiecommissie nader in op het begrip voorkennis dat ten tijde van de onderzochte feiten luidens artikel 2, eerste lid, 14°, van de wet van 2 augustus 2002, als volgt werd gedefinieerd:

“elke niet openbaar gemaakte informatie die nauwkeurig is en rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking heeft op één of meer emittenten van financiële instrumenten of op één of meer financiële instrumenten, en die, indien zij openbaar zou worden gemaakt, de koers van deze financiële instrumenten of deze van aanverwante financiële instrumenten gevoelig zou kunnen beïnvloeden (...).”

De sanctiecommissie oordeelde in dit verband dat er geen voorkennis in voormelde zin voorhanden was, wanneer in hoofde van de personen die het voorwerp waren van het onderzoek er enkel kennis bestond van de studie van eventuele scenario's van een voorgenomen herstructurering, die nog niet het akkoord van de beslissende partijen hadden bekomen, te meer daar een mogelijke herstructurering reeds sinds lang ter publieke bespreking stond en in de pers werd gediscussieerd.

Onpartijdigheid van de sanctiecommissie - Rol van het directiecomité en van de auditeur

In een andere zaak onderzocht de sanctiecommissie in het bijzonder een aantal procedurele argumenten die door de partijen waren opgeworpen met betrekking tot het door artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens bepaalde vereiste van objectieve onpartijdigheid van de sanctiecommissie.

Deze objectieve onpartijdigheid zou volgens de partijen in het gedrang komen omdat het directiecomité van de Commissie beslist had dat er voldoende ernstige aanwijzingen waren voor het bestaan van een praktijk die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete en dat de secretaris-generaal met het onderzoek van het dossier werd belast in zijn hoedanigheid van auditeur, zijnde de zogeheten “saisine”.

150 Arrest nr. 91/2008 van 18 juni 2008. Waarin werd gesteld: “Het beginsel *non bis in idem* wordt daarentegen niet geschonden wanneer de essentiële bestanddelen van de beide strafbare feiten niet identiek zijn. Dat geldt wanneer het morele element van de beide strafbaarstellingen verschilt”, verwijzend naar arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

151 Elke administratieve geldboete die door de CBFA aan een persoon wordt opgelegd vooraleer de strafrechter zich definitief over dezelfde feiten of samenhangende feiten heeft uitgesproken, wordt aangerekend op het bedrag van elke strafboete die voor deze feiten ten aanzien van dezelfde persoon wordt uitgesproken.

In dit verband heeft de sanctiecommissie beslist dat de vaststelling door het directiecomité van ernstige aanwijzingen voor het bestaan van een praktijk die aanleiding kan geven tot het opleggen van een administratieve geldboete in generlei opzicht leidt tot een schending van het vereiste van objectieve onpartijdigheid.

De sanctiecommissie heeft vooreerst opgemerkt dat de beslissing van het directiecomité van de Commissie omtrent de saisine en de aanleiding daartoe, een ander voorwerp heeft dan en wezenlijk te onderscheiden valt van de beslissing die uiteindelijk door de sanctiecommissie dient te worden genomen met betrekking tot het al dan niet opleggen van een administratieve geldboete. Aan laatstgenoemde beslissing zijn de leden van het directiecomité niet deelachtig. De beslissing van de sanctiecommissie is bovendien gesteund op de bevindingen van het onderzoek van de auditeur en de elementen van het tegensprekelijk debat die het directiecomité onmogelijk in rekening heeft kunnen brengen op het ogenblik dat het heeft beslist over het al dan niet voorhanden zijn van ernstige aanwijzingen voor het bestaan van een mogelijk te sanctioneren tekortkoming.

Om al die redenen heeft de sanctiecommissie geoordeeld dat uit de in artikel 70, § 1, van de wet van 2 augustus 2002, vervatte regeling inzake de saisine geen argumenten te halen vallen die ertoe kunnen doen besluiten dat de beslissing van de sanctiecommissie zou worden genomen met schending van het vereiste van objectieve onpartijdigheid.

Het vereiste inzake objectieve onpartijdigheid zou volgens de partijen in dezelfde zaak eveneens geschonden zijn door het gegeven dat de auditeur, die is belast met het onderzoek ten laste en ten gunste van het dossier, niet de vereiste waarborgen zou bieden inzake onafhankelijkheid en onpartijdigheid. De partijen wezen erin in dit verband op dat de auditeur, in zijn hoedanigheid van secretaris-generaal, - weliswaar enkel met raadgevende stem - deelneemt aan de beraadslagingen van het directiecomité van de Commissie wanneer dat beslist over de saisine en de aanleiding daartoe. De deelneming van de secretaris-generaal aan de betrokken beraadslaging van het directiecomité zou volgens partijen de onafhankelijkheid van de auditeur in de weg staan, temeer daar de secretaris-generaal overeenkomstig artikel 51, § 1, van de wet van 2 augustus 2002 onder het collegiale gezag van het directiecomité staat.

In dit verband heeft de sanctiecommissie vastgesteld dat artikel 51, § 2, van de wet van 2 augustus 2002, bepaalt dat de secretaris-generaal de vergaderingen van het directiecomité bijwoont met consultatieve stem. De secretaris-generaal kan bezwaarlijk een gebrek aan onafhankelijkheid of partijdigheid worden verweten louter omwille van het feit dat hij overeenkomstig de wettelijke voorschriften heeft gehandeld en zonder dat andere, concrete elementen worden aangereikt die aantonen dat betrokkene niet onafhankelijk of niet onpartijdig heeft opgetreden in de hoedanigheid van ofwel secretaris-generaal ofwel auditeur. Daarenboven neemt de secretaris-generaal enkel met consultatieve stem deel aan de beraadslagingen van het directiecomité en heeft de beslissing van dit laatste inzake het al dan niet voorhanden zijn van ernstige aanwijzingen voor het bestaan van een sanctioneerbare handeling een wezenlijk andere draagwijdte dan de onderzoeksbevoegdheid die de auditeur naderhand eventueel dient uit te oefenen en die luidens artikel 70, § 2, eerste lid, van de wet van 2 augustus 2002, een onderzoek "ten laste en ten gunste" betreft. Daarbij is de auditeur weliswaar gehouden om de praktijken te onderzoeken die volgens het directiecomité aanleiding kunnen geven tot de oplegging van een sanctie, maar is de auditeur geenszins verplicht om effectief tot het bestaan van een overtreding te besluiten. Het onderzoek door de auditeur en het tegensprekelijk debat daaromtrent kunnen immers tot inzichten leiden die vreemd zijn aan de initiële beslissing van het directiecomité in verband met het al dan niet bestaan van ernstige aanwijzingen voor sanctioneerbare praktijken. Tevens zij benadrukt dat het de sanctiecommissie is die zich dient uit te spreken over het opleggen van administratieve geldboetes en dwangsommen en dat artikel 72, § 2, van de wet van 2 augustus 2002 uitdrukkelijk bepaalt dat de auditeur niet kan deelnemen aan de beraadslagingen van de sanctiecommissie, noch anders kan tussenkomen in de besluitvorming.

De wetgever heeft met andere woorden zelf in waarborgen voorzien op het vlak van een onafhankelijke en onpartijdige besluitvorming en heeft daartoe de rol van de auditeur nauwkeurig afgebakend ten opzichte van de sanctiecommissie, ermee rekening houdende dat het om actoren gaat die tot eenzelfde instelling behoren. Vanuit dezelfde bezorgdheid voor een onafhankelijke en onpartijdige besluitvorming heeft de wetgever aan de secretaris-generaal de titel van auditeur toegekend voor het onderzoek van de betrokken sanctiedossiers en heeft hij diens optreden

met diverse waarborgen omringd. Zo wordt in artikel 70, § 2, van de wet van 2 augustus 2002, niet enkel bepaald dat het onderzoek door de auditeur "ten laste en ten gunste" dient te zijn, maar ook dat de auditeur de bevindingen van zijn onderzoek dient over te maken aan de sanctiecommissie - niet aan het directiecomité -, dat hij voor de uitvoering van zijn opdracht alle wettelijke en reglementaire onderzoeksbevoegdheden kan uitoefenen die aan de CBFA zijn toevertrouwd en dat hij onder de personeelsleden van de CBFA voor elke zaak een verslaggever kan aanwijzen. Uit het voornoemde artikel 70, § 2, van de wet van 2 augustus 2002, valt niet af te leiden dat de auditeur in die hoedanigheid onder het collegiale gezag zou staan van het directiecomité of dat dit laatste zich zou kunnen inlaten met het onderzoek van de auditeur eenmaal is besloten om deze met het onderzoek van het dossier te belasten overeenkomstig artikel 70, § 1, van dezelfde wet. Dergelijke gevolgtrekking zou trouwens op gespannen voet staan met de primaire doelstelling die ten grondslag ligt aan de interne procedureregeling welke is uitgewerkt in de artikelen 70 en volgende van de wet van 2 augustus 2002 en die in hoofdzaak strekt tot het bewerkstelligen van een onafhankelijke en onpartijdige besluitvorming.

Om deze redenen heeft de sanctiecommissie geoordeeld dat de grief met betrekking tot het vereiste van objectieve onpartijdigheid van de auditeur evenmin als gegrond te beschouwen is.

Verplichtingen inzake financiële informatie

In dezelfde zaak ging de sanctiecommissie voorts nader in op de draagwijdte van de verplichtingen tot bekendmaking van financiële informatie met toepassing van het koninklijk besluit van 31 maart 2003 betreffende de verplichtingen van emittenten van financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereglementeerde markt. Zo rees de vraag wie na het faillissement van een beursgenoteerde vennootschap gehouden is tot de naleving van de verplichtingen tot bekendmaking van occasionele financiële informatie. De sanctiecommissie heeft in dit verband toepassing gemaakt van artikel 16, eerste lid, van de Faillissementswet van 8 augustus 1997 dat als volgt luidt: "*te rekenen van de dag van het vonnis van faillietverklaring verliest de gefailleerde van rechtswege het beheer van al zijn goederen*". Deze bepaling houdt in dat vanaf dat ogenblik nog enkel de curator rechtshandelingen kan stellen of in rechte kan optreden namens

de gefailleerde vennootschap. Gelet op deze bepaling hebben de bestuursorganen van de gefailleerde vennootschap volgens de sanctiecommissie niet langer de bevoegdheid om de reglementaire verplichtingen inzake occasionele financiële informatie bedoeld in het K.B. van 31 maart 2003 te vervullen. Deze verplichtingen rusten na het faillissementsvonnis op de curator, zonder dat de vennootschap kan worden aangesproken bij diens nalatigheid.

C. AANWEZIGHEID IN NATIONALE EN INTERNATIONALE FORA VAN TOEZICHTHOUDERS EN REGELGEVERS

1. Comité voor financiële stabiliteit

De vergaderingen van het Comité voor Financiële Stabiliteit stonden in 2008 en in de eerste helft van 2009 hoofdzakelijk in het teken van de financiële crisis. Het comité dat samengesteld is uit de directiecomités van zowel de CBFA als de NBB en waarbij een vertegenwoordiger van het Ministerie van Financiën is uitgenodigd, kwam in 2008 13 keer bijeen. Daarnaast werd het comité in 2008 via schriftelijke procedure een drietal keer geconsulteerd voor het verlenen van adviezen inzake ontwerp reglementering.

Het comité bespreekt de thema's die de financiële stabiliteit aanbelangen, en heeft als vast agendapunt de macro-economische en -financiële ontwikkelingen, en de evolutie in de financiële markten en instellingen. Gelet op de crisisperiode lag de klemtoon van de besprekingen op de evolutie van de risicoposities, de solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit van de grote bankverzekeringsgroepen, en op de overheidsmaatregelen ter versterking van de financiële stabiliteit in België. Ook de crisissituatie in het buitenland en de daar genomen maatregelen kwamen aan bod. Toen in september 2008 de crisis in alle hevigheid losbarstte is het comité enkele keren in bijzondere zitting

bijgeekomen om zich over de situatie te beraden en informatie uit te wisselen over de beslissingen die toen door de directiecomités van de NBB en de CBFA werden genomen. Verder werd ook aandacht besteed aan de aanpassing van de bestaande crisisprocedures en aan de verdere uitwerking van crisisdossiers voor de grote bankgroepen.

Het comité heeft in de verslagperiode ook enkele specifieke thema's besproken, zoals de implementatie van de internationale solvabiliteitsregels voor kredietinstellingen (Bazel II en CRD), de ontwikkelingen binnen het Eurosysteem inzake betalingsverkeer (*Target 2*) en effectenvereffening (*Target 2 Securities*), de ontwikkelingen in het toezicht op de liquiditeit, en de risico's van de Belgische kredietinstellingen in Centraal- en Oost-Europa. Tenslotte werd ook de stand van zaken gemaakt in de uitvoering van de aanbevelingen van het CFS inzake bedrijfscontinuïteit bij de kritieke actoren van de Belgische financiële sector.

2. Versterking van de internationale samenwerking

2.1. Colleges van toezichthouders

De internationalisering van de activiteiten van de kredietinstellingen vereist een veel intensievere samenwerking tussen de toezichthouders van de landen waar die instellingen hun activiteiten verrichten.

Verrichtingen zoals de aankoop van ABN Amro door het consortium samengesteld uit Royal Bank of Scotland, Fortis en Banco Santander, en de hervorming van de Dexia Groep, vereisen inderdaad een permanente samenwerking tussen de verschillende betrokken toezichthouders. De vooruitgang die ter zake op Europees vlak is geboekt, zorgt in de diverse betrokken landen voor een steeds grotere uniformisering van het wetgevend en prudentieel kader waarbinnen dat overleg en die samenwerking plaatsvinden.

De liquiditeitscrisis heeft onderstreept hoe belangrijk het is dat daarbij ook de centrale banken worden betrokken die tussenbeide dienen te komen om de stabiliteit van de bancaire en financiële sector te garanderen.

Die samenwerking sluit aan bij de internationale evolutie en resulteert in de organisatie van internationale colleges onder de auspiciën van CEBS. Ter zake zijn ook al diverse samenwerkingsakkoorden gesloten ter omkadering van de permanente informatie-uitwisseling tussen de CBFA en de betrokken toezichthouders. Zo zijn de toezichtsacties gecoördineerd na een gezamenlijke evaluatie van de risico's, die inzonderheid gebaseerd is op gezamenlijke gesprekken met de hoogste leiders en met de verantwoordelijken voor de transversale controlefuncties bij de betrokken groepen, op geformaliseerde informatie-uitwisselingen, op de organisatie van gezamenlijke controleopdrachten ter plaatse, enz.

Naast de samenwerking tussen de Europese toezichthouders worden ook specifieke bilaterale contacten georganiseerd met de toezichthouders van derde landen, waar de instellingen die onder toezicht van de CBFA staan, belangrijke entiteiten bezitten.

Er dient te worden opgemerkt dat de werkzaamheden van de toezichthouders die betrokken zijn bij het toezicht op de Fortis Groep en de Dexia Groep, al verschillende jaren nuttig zijn gebleken bij de uitwerking van een nieuw Europees kader voor het toezicht op grensoverschrijdende financiële groepen door colleges van toezichthouders.

Als *lead supervisor* voor het toezicht op de Dexia Groep en de KBC Groep heeft de CBFA colleges opgericht met de toezichthouders van alle landen waar die groepen activiteiten verrichten, waarbij zij ook de instellingen zelf heeft betrokken (*extended colleges*), en heeft zij de samenwerking en de informatie-uitwisseling met de vertegenwoordigers van de toezichthouders van de belangrijkste groepsentiteiten (*core colleges*) voortgezet.

2.2. Tekstuele bekendmaking van de samenwerkingsovereenkomsten met buitenlandse toezichthouders op de website van de CBFA

Teneinde de transparantie van haar internationale actie te verhogen, heeft de CBFA beslist om haar internationale samenwerkingsovereenkomsten - ook wel MoU's - genoemd - die zij met andere buitenlandse toezichthouders heeft afgesloten, voor het verleden en voor de toekomst inhoudelijk ter beschikking te stellen op haar website.

In het verleden werd slechts op algemene wijze bericht over de afgesloten samenwerkingsovereenkomsten, namelijk in het jaarverslag. Naar het voorbeeld van verschillende andere buitenlandse toezichhouders achtte de CBFA het aangewezen om de MoU's eveneens inhoudelijk ter beschikking te stellen van het publiek. Op die wijze zal men tevens kennis kunnen nemen van de precieze draagwijdte en de eventuele bijzondere samenwerkingsmodaliteiten die met de andere toezichhouders werden overeengekomen.

Bij wijze van uitzondering (bijvoorbeeld indien de andere buitenlandse toezichhouder geen tekstuele bekendmaking wenst) kan evenwel beslist worden om het samenwerkingsakkoord niet tekstueel ter beschikking te stellen op de website. In dergelijke gevallen zal echter nog wel - zoals vroeger - op algemene wijze melding worden gemaakt van dit samenwerkingsakkoord in het jaarverslag.

3. Internationale en Europese werkzaamheden

De Commissie neemt deel aan vele internationale en Europese werkzaamheden waar het toekomstig toezichtskader voor de financiële activiteit wordt uitgetekend.

Medewerkers van alle departementen zijn actief betrokken bij de internationale en Europese werkgroepen waar de reglementering gestalte wordt gegeven, het nieuwe toezichtskader in het leven wordt geroepen, en waar tussen de Europese toezichhouders een steeds intenser overleg plaatsgrijpt.

In 2008 namen in het totaal 44 medewerkers deel aan 137 verschillende internationale en Europese werkgroepen¹⁵².

Deze actie laat toe dat reeds van bij de aanvang kennis kan worden genomen van en invloed kan worden uitgeoefend op de geplande werkzaamheden en dat de Belgische ondernemingen kunnen worden geïnformeerd over de op komst zijnde ontwikkelingen. Het Belgische toezicht kan verder tijdig worden voorbereid op de aangekondigde vernieuwingen, en in een aantal gevallen heeft de CBFA inspiratie geleverd voor de internationale regelgeving¹⁵³.

152 Zie dit verslag, o.m., p. 28 tot 36, 48-49, 52 tot 69 en 108.

153 Zie dit verslag, p. 28 tot 32.

HOOFDSTUK 3

DOMINANTE THEMA'S OP HET VLAK VAN DE ALGEMENE ORGANISATIE

A. DE INTERNE AUDITFUNCTIE BIJ DE COMMISSIE

De interne auditfunctie heeft als taak om met operationele, financiële en complianceaudits het audituniversum van de CBFA door te lichten. Daarmee staat hij het directiecomité bij in het uitvoeren van de wettelijke opdrachten van de CBFA en in het bereiken van haar doelstellingen.

Zoals voorzien in het auditplan voor het werkingsjaar 2008 heeft de interne audit de doorlichting van het inrichtingskader van een aantal belangrijke operationele processen van de organisatie beëindigd. Dit betrof vooral de inrichting van de processen van het toezicht op de prudentiële risico's door de drie daarbij betrokken departementen. Het ging met name om de prudentiële risico's van de kredietinstellingen en de beleggingsondernemingen, de verzekeringsondernemingen en de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening.

De auditwerkzaamheden werden telkens vanuit eenzelfde auditbenadering en met dezelfde methodes uitgevoerd. Er werd nagegaan hoe de departementen hun strategie bepalen, hoe zij de te beheren operationele risico's identificeren en beoordelen en hoe zij bij de organisatie van hun optreden die risico's prioriteren. Bijzondere aandacht werd tevens geschonken aan de wijze waarop de departementen hun optreden op elkaar afstemmen om de gewenste coherentie in hun toezicht te realiseren.

Tevens voerde de interne audit andere werkzaamheden uit op vraag van het directiecomité. Van de dienst die instaat voor het toezicht op de verzekeringstussenpersonen en de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten werd een doorlichting gemaakt om de middeleninzet te beoordelen in verhouding tot zijn opdrachten.

Het directiecomité gaf verder aan de interne audit de opdracht om een proces uit werken dat toelaat een evaluatie te maken van de interne controle in de CBFA. Dat proces dient dan periodiek uit te monden in een verslag aan het directiecomité dat zich kan uitspreken over de stand van de interne controle. De interne audit heeft de ontwikkeling van het proces aangevat.

In het verslagjaar werkte de interne audit verder aan de versterking van zijn auditinstrumenten. Zo zal in 2009 een toepassing in gebruik worden genomen die een vlottere opvolging van de auditaanbevelingen dient toe te laten.

De financiële crisis van 2008 heeft een belangrijke impact gehad op de werkzaamheden van de interne auditfunctie tijdens de laatste maanden van het jaar. In opdracht van het directiecomité werd een doorlichting verricht van het prudentiële toezicht op de instellingen die tijdens en na de crisis een beroep hebben gedaan op overheidssteun. Deze doorlichting, die betrekking had op de periode die aan de crisis voorafging, beoogde voornamelijk toekomstgerichte adviezen te formuleren om bij te dragen tot een versterking van het toezicht op de prudentiële risico's van de grote financiële groepen. De interne audit heeft deze omvangrijke werkzaamheden verdergezet in het voorjaar van 2009.

B. DEONTOLOGIE

De deontologische code van de CBFA onderging in 2008 geen wijzigingen.

Ter herinnering, deze deontologische code heeft in het bijzonder tot doel de CBFA, haar leiders en haar personeelsleden te beschermen tegen elke verdenking van gebruik van voorkennis waarover zij, gezien de opdrachten van de instelling, onvermijdelijk beschikken. Door de code aan te nemen leggen de leiders van de CBFA zichzelf het verbod op om effecten te bezitten van ondernemingen die onder het permanente toezicht van de CBFA staan. Uitzonderingen daarop zijn de rechten van deelneming in instellingen voor collectieve belegging en de effecten in discretionair beheer.

De personeelsleden die aandelen in hun bezit hadden op het ogenblik waarop de deontologische code van kracht werd, en de personeelsleden die later in dienst zijn getreden en al aandelen bezaten, mogen deze behouden. Zij mogen er echter geen verrichtingen mee uitvoeren tenzij zij hiervoor de voorafgaande formele toestemming van de secretaris-generaal hebben verkregen en het om defensieve verrichtingen gaat.

In 2007 zijn 13 verzoeken om toestemming ingediend door personeelsleden die hun effecten wensten te verkopen of in te brengen in een ruil- of inkoopverrichting.

Bij een dergelijk verzoek om toestemming gaat de secretaris-generaal na of de voorgenomen verrichting wel degelijk een defensief karakter heeft, en of de diensten van de CBFA geen kennis hebben van informatie die als bevoorrecht kan worden aangemerkt.

C. SAMENWERKING MET DE NATIONALE BANK VAN BELGIË

De samenwerking met de Nationale Bank van België omvat verschillende domeinen. Ze geschiedt in de eerste plaats door het continue overleg tussen de leden van de directie en van het personeel van beide instellingen en door de terbeschikkingstelling door de NBB van vier universitaire medewerkers aan het departement prudentieel beleid van de CBFA. Deze dragen bij tot de uitbouw van het prudentieel reglementair kader van de kredietinstellingen.

Daarnaast werd de samenwerking voor andere domeinen geformaliseerd in 17 *service level agreements*, afgesloten op grond van het koninklijk besluit van 17 september 2003, genomen in uitvoering van artikel 118 van de wet van 2 augustus 2002¹⁵⁴. De samenwerkingsdomeinen die het voorwerp uitmaken van deze overeenkomsten werden uitgebreid beschreven in de vorige jaarverslagen¹⁵⁵.

In 2008 werd de samenwerking uitgebreid door de oprichting van een gemeenschappelijke dienst voor veiligheid en bescherming op de werkplaats.

Gesteld kan nu worden dat voor alle vrijwel domeinen waarin de wetgever samenwerking voorzien heeft deze ook daadwerkelijk tot stand is gekomen en maximaal benut wordt. De marge om binnen het bestaande kader nog bijkomende synergieën tot stand te brengen is beperkt.

¹⁵⁴ Zie de jaarverslagen CBFA 2004, p. 104, 2005, p. 88 en 2006, p. 96.

¹⁵⁵ Zie de jaarverslagen CBFA 2006, p. 96 en 2007, p. 100-101.

D. EVOLUTIE VAN DE INFORMATICA

In 2008 werd de overdracht van het beheer van de CBFA-informatica-infrastructuur aan de NBB en de aanpassingen die daarmee gepaard gingen beëindigd¹⁵⁶.

Naast de voorzetting resp. oplevering van de in 2007 aangevatte projecten¹⁵⁷ en de continue aanpassing van bestaande toepassingen aan de evolutie van de rapporteringsverplichtingen van de instellingen onder toezicht¹⁵⁸ ging de aandacht in 2008 uit naar het uitwerken van een visie over de informatiesystemen van de CBFA op middellange termijn. Deze behelst de evolutie naar volledig elektronische toezichtdossiers die via een portaal site zowel intern als extern toegankelijk gesteld worden.

Als strategische projecten die in 2008 werden aangevat in uitvoering van dit actieplan gelden eCorporate en de ontwikkeling van een scorecardingtool voor risicoanalyse.

eCorporate werd in april 2008 in productie genomen voor de verzekeringssector. De toepassing biedt een vlot en veilig communicatieplatform voor informatie-uitwisseling tussen de CBFA en de instellingen onder haar

toezicht als alternatief voor de traditionele briefwisseling en het e-mailverkeer. Voorjaar 2009 werd eCorporate opengesteld voor de holdings, kredietinstellingen, beleggingsondernemingen, beheervenootschappen van ICB's, genoteerde vennootschappen, wisselkantoren, vereffeninginstellingen en instellingen voor elektronisch geld.

Binnen eCorporate stelt de CBFA de haar bekende informatie met betrekking tot de instellingen ter beschikking van deze laatste en in voorkomend geval haar erkende revisor(en). De instellingen van hun kant zijn gehouden hun reglementaire informatie voortaan via eCorporate aan te leveren.

De in 2008 ontwikkelde scorecardingtool ondersteunt de bepaling van het risicoprofiel van de instellingen onder toezicht op geïntegreerde - d.w.z. op grond van zowel cijfermatige als kwalitatieve informatie - en coherente wijze te bepalen. De toepassing is op dit ogenblik in gebruik voor de sectoren van de kredietinstellingen en beleggingsondernemingen.

E. PERSONEELSBEHEER

Evolutie van het personeelsbestand in 2008

Tijdens de laatste jaren is het personeelsbestand als volgt geëvolueerd:

	2004	2005	2006	2007	2008
Aantal personeelsleden volgens het personeelsregister (in eenheden)	408	421	438	435	442
Personeelsbestand volgens het personeelsregister (VTE)	383,33	397,63	415,06	411,96	419,70
Personeelsbestand berekend volgens het KB van 22 mei 2005 ¹⁵⁹	367,33	377,73	386,66	381,32	394,01
Gemiddeld personeelsbestand	386,53	419,5	430,83	435,67	436,09

¹⁵⁶ Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 101.

¹⁵⁷ Zie het jaarverslag CBFA 2006, p. 95.

¹⁵⁸ Met name de rapporteringsverplichtingen van de kredietinstellingen ondergingen de afgelopen jaren continu wijzigingen.

¹⁵⁹ Koninklijk besluit van 22 mei 2005 betreffende de dekking van de werkingskosten van de CBFA ter uitvoering van artikel 56 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en ter uitvoering van diverse wettelijke bepalingen betreffende opdrachten van de CBFA (hierna "financieringsbesluit"), BS 27 mei 2005, p. 24963, artikel 1, § 1. Zie dit verslag, p. 99.

Het reële personeelsbestand van de CBFA kende in 2008 een nettostijging met 7,74 VTE. Het gemiddelde personeelsbestand bleef evenwel nagenoeg stabiel.

Het aantal personeelsleden dat de CBFA kan tewerkstellen is bepaald in het koninklijk besluit van 22 mei 2005 betreffende de dekking haar werkingskosten en beloopt op 1 januari 2008 414 voltijdse equivalenten (VTE). Het aantal in het koninklijk besluit bedoelde personeelsleden stemt niet noodzakelijk overeen met het aantal medewerkers ingeschreven in het personeelsregister.

Voor de berekening van het personeelsbestand volgens het KB van 22 mei 2005 moeten immers de personeelsleden in loopbaanonderbreking, de langdurig zieken, de gedetacheerden, de personen die op verlof voorafgaand aan de pensionering zijn gesteld en de medewerkers tewerkgesteld in het kader van een startbaanovereenkomst uitgesloten worden.

Kenmerken van het personeelsbestand

Einde 2008 telde de CBFA 52% medewerkers met een universitaire opleiding. De CBFA stelt nagenoeg evenveel vrouwen als mannen tewerk en de gemiddelde leeftijd van de CBFA-medewerkers is 41,93 jaar.

De kwalificaties van de universitaire medewerkers doen zich als volgt voor:

Juridische opleiding	39,5%
Economische opleiding	46,5%
Wiskundige opleiding	7%
Andere	7%
Meerdere diploma's/specialisaties	57%

De universitaire medewerkers toegewezen aan het prudentieel toezicht hebben volgende opleidingen genoten:

Kwalificaties van universitaire toegewezen aan het prudentieel toezicht

Rechten	29,5%	waarvan 76% met een bijkomende specialisatie
Economie	61%	waarvan 50% met een bijkomende specialisatie
Exacte wetenschappen	9,5%	

Als publiekrechtelijke instelling is de CBFA onderworpen aan de wetgeving op het taalgebruik in bestuurszaken. Aanvang 2009 konden de koninklijke besluiten worden gepubliceerd die de trappen van de hiërarchie en de taalkaders van de CBFA vastleggen¹⁶⁰.

Wat het eerste betreft dient opgemerkt dat de universitaire medewerkers van de CBFA deel uitmaken van één enkele taaltrap, wat garant staat voor een vlakke loopbaanevolutie.

De taalverhoudingen als dusdanig werden op grond van gedetailleerde tellingen vastgesteld op 46,75% Franstalige en 53,25% Nederlandstalige medewerkers binnen elke taaltrap, met uitzondering van het directiekader waar de verhouding 50/50 is met 20% officieel tweetalige leden.

De CBFA is gehouden periodiek statistieken te verstrekken aan de Vaste Commissie voor Taaltoezicht over de naleving van deze verhoudingen. Voorkomende onevenwichten in de lagere personeelscategorieën zijn historisch gegroeid en zullen, in de mate dat in deze categorieën geen aanwervingen meer plaatsvinden, enkel met de natuurlijke afvloeiingen evolueren. Voor de andere categorieën worden de reglementaire verhoudingen permanent voor ogen gehouden bij de invulling van vacante functies.

¹⁶⁰ Koninklijk besluit van 5 februari 2009 tot vaststelling van de taalkaders van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen, BS, 10 maart 2009, p. 20952 en Koninklijk Besluit van 5 februari 2009 tot vaststelling van de trappen van de hiërarchie van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen, BS, 10 maart 2009, p. 20954.

Integratie van het statutair en contractueel personeel van de ex-CDV

Onderstaande tabel geeft de impact weer op 31 december 2008 van de integratiemaatregelen ten gunste van de personeelsleden van de vroegere CDV in verband met het verlof voorafgaand aan de pensionering¹⁶¹ en de overstap naar een integratiecontract.

Ex-CDV personeel (in VTE's)	Kaderleden	Niet-kaderleden	Totaal
op 01.01.2004	62,8	58,3	121,1
Vertrek met verlof/met pensioen	-10,3	-7,4	-17,7
Andere vertrekken	-1,8	-3,0	-4,8
Wijziging arbeidstijd	0,1	1,3	1,4
op 31.12.2008	50,8	49,2	100,0
waarvan integratiecontract CBFA	35,35 70%	15,4 31,3%	50,75 51%

Vastgesteld wordt dat in 2008 ongeveer de helft van de personeelsleden van de vroegere CDV naar het contractuele statuut waren overgestapt, met verhoudingsgewijs meer kaderleden dan niet-kaderleden. Dit laatste houdt verband met de geringe financiële stimulans die een overstap naar het contract voor houders van een bachelordiploma inhoudt. De CBFA gaat ervan uit dat de integratieprocedure voorlopig is afgerond in de mate dat alle ambtenaren die aan de daartoe gestelde voorwaarden¹⁶² voldeden en die het wensten, zijn kunnen overstappen naar het contractuele statuut.

Aanwervingen

De CBFA richt zich traditioneel tot hoog opgeleide medewerkers die reeds een eerste nuttige werkervaring met succes hebben doorlopen. De gemiddelde leeftijd bij aanwerving is 28 jaar.

In 2008 waren 21 functies vacant. In april 2008 voerde de CBFA een aanwervingcampagne in de algemene pers. In 2008 vonden 19 aanwervingen plaats.

Rekening houdend met vertrekken en wijzigingen in het arbeidsregime bleven einde juni 2009 nog 10 functies, waarvan 6 kaderfuncties, te begeven. Na invulling van deze functies zal het personeelsbudget van 414 VTE maximaal zijn ingevuld.

De selectieprocedure voor de kaderleden werd begin 2008 bijgesteld met als hoofddoelstelling de doorlooptijd te verminderen en de toewijzing/oriëntatie van kandidaten te objectiveren. Er werd een *recruiting team* in het leven geroepen met 11 vertegenwoordigers uit de verschillende departementen, aangezocht omwille van hun representativiteit voor de verschillende functieprofielen binnen de CBFA. De betrokkenen genoten een opleiding om sollicitatiegesprekken te voeren en staan de dienst People & Communication bij in de beslissing de sollicitant al dan niet toe te laten tot de verdere aanwervingsprocedure en te oriënteren in functie van de vacante betrekkingen.

Indien het eerste gesprek positief wordt geëvalueerd, wordt zoals voorheen een *schriftelijke proef* georganiseerd. Deze proef gebeurt doorgaans wel met vertegenwoordigers van de diensten waar er vacatures zijn maar getracht wordt de inhoud van de proeven zo generiek mogelijk te houden om de multi-inzetbaarheid van de kandidaten adequaat te kunnen evalueren. De kandidaten die slagen voor deze proef worden ten slotte doorgestuurd naar een extern adviesbureau voor een *assessment* waarbij de persoonlijkheid en de basiscompetentie worden gescreend.

Door de aangepaste procedure konden in 2008 meer sollicitanten worden gescreend en kon de gemiddelde doorlooptijd van de aanwervingsprocedure teruggebracht worden tot ongeveer 2 maanden.

¹⁶¹ Zie het jaarverslag CBFA 2006, p. 92.

¹⁶² Zie het jaarverslag CBFA 2006, p. 91.

F. SOCIAAL OVERLEG

Samen met de Nationale Bank van België, de Nationale Delcrederedienst, het Participatiefonds, de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij, de Nationale Loterij en Credibe valt de CBFA onder het Paritair Comité 325. Binnen dit Comité kon op 3 december 2007 een sectorakkoord 2007-2008 worden afgesloten, waarin zoals de vorige jaren werkzekerheid, recht op vorming en koopkrachtverhoging centraal staan.

Op voorstel van het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) van de CBFA en rekening houdend met de verplichtingen van de zogenaamde welzijnswet van 4 augustus 1996 en de CAO nr. 72 werd in 2007 beslist tot het uitvoeren van een stressenquête. De enquête heeft half januari 2008 plaatsgevonden en de resultaten ervan hebben mede toegelaten de prioriteiten op het vlak van personeelsbeheer te helpen bepalen.

Nog in de schoot van het CPBW werd de implementatie van het laatste luik van het CBFA-bedrijfsvervoerplan, goedgekeurd door het Directiecomité in december 2005, aangevat met de organisatie van een proefproject "telewerken". Het project liep van 1 maart tot 31 december 2008.

G. VERWERKING VAN PERSOONS- GEGEVENS DOOR DE CBFA

Bij de uitoefening van haar opdrachten dient de CBFA persoonsgegevens te verwerken in de zin van artikel 1 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, hetzij omdat zij in het kader van haar opdrachten rechtstreeks in contact komt met natuurlijke personen, hetzij omdat zij onrechtstreeks met de gegevens van natuurlijke personen wordt geconfronteerd bij de uitoefening van haar toezichtopdrachten ten aanzien van rechtspersonen.

Als verantwoordelijke voor de verwerking van persoonsgegevens is de CBFA onderworpen aan de voornoemde wet van 8 december 1992, die haar in doe hoedanigheid diverse verplichtingen oplegt, waaronder:

- (i) de verplichting om bepaalde informatie te verstrekken aan de natuurlijke personen van wie de gegevens worden verwerkt (artikel 9, § 1 en 2, van de wet),
- (ii) de verplichting om die personen toegang te verlenen tot hun gegevens (artikel 10, § 1, van de wet), en
- (iii) de verplichting om die personen in staat te stellen onjuiste gegevens te doen verbeteren of onrechtmatig opgenomen gegevens te doen verwijderen (artikel 12 van de wet).

De wet van 8 december 1992 machtigt de Koning echter om de openbare overheden die net zoals de CBFA opdrachten van bestuurlijke politie uitvoeren, vrij te stellen van die verplichtingen (artikel 3, § 5, 3°, van de wet).

Het koninklijk besluit van 29 april 2009¹⁶³, dat goedgekeurd werd na positief advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer¹⁶⁴, bepaalt dat de CBFA van die verplichtingen is vrijgesteld in twee gevallen:

163 Belgisch Staatsblad van 13 mei 2009.

164 Advies nr. 26/2008 van 23 juli 2008.

- wanneer de verwerkte gegevens afkomstig zijn van derden en niet van de betrokken natuurlijke persoon, omdat het beroepsgeheim van de CBFA, zoals bedoeld in de artikelen 74 en volgende van de wet van 2 augustus 2002, haar niet toelaat die gegevens aan de betrokken natuurlijke persoon mee te delen; en
- wanneer de gegevens worden verwerkt in het kader van een administratieve sanctieprocedure die wordt gevoerd conform afdeling 5 van hoofdstuk III van de wet van 2 augustus 2002 (artikelen 70 tot 73 van die wet), om te vermijden dat de toegankelijkheid van de persoonsgegevens het goede verloop van het onderzoek belemmert.

Uit de voorbereidende teksten van richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens vloeit immers voort dat de lidstaten verplicht zijn om in hun nationaal recht een bepaling om te zetten die een uitzondering maakt op het voor natuurlijke personen geldende recht op informatie, toegang en verbetering, wanneer de verwerkte gegevens onder de geheimhoudingsplicht vallen die voortvloeit uit de bankrichtlijnen (en de financiële richtlijnen in het algemeen, in zoverre het dezelfde geheimhoudingsplicht betreft) in verband met de bevoegdheidsdomeinen van de CBFA¹⁶⁵. Die uitzondering wordt in het Belgische recht ingevoerd via het koninklijk besluit van 29 april 2009, dat de CBFA vrijstelt van de bovengenoemde verplichtingen.

H. FINANCIERING VAN DE WERKINGSKOSTEN VAN DE CBFA

In tegenstelling tot de vorige jaren onderging het koninklijk besluit van 22 mei 2005 betreffende de dekking van de werkingskosten van de CBFA (financieringsbesluit) in 2008 geen aanpassingen.

Wel heeft de CBFA standpunt ingenomen met betrekking tot overdrachten van verzekeringsportefeuilles in de periode tussen het afsluiten van het boekjaar dat als uitgangsbasis voor de berekening van de bijdragen geldt en de datum van opvraging van de bijdragen.

De volgens het financieringsbesluit als berekeningsbasis gebruikte gegevens kunnen voor bepaalde sectoren op de datum van opvraging van de werkingskosten meer dan 1 jaar oud zijn. Geen rekening houden met herstructureringen die plaatsgrijpen in de tussenliggende periode kan tot een onbillijke verdeling van de sectorale bijdrage-enveloppe over de bijdrageplichtige instellingen leiden. Aangezien het financieringsbesluit ertoe strekt om de individuele bijdragen te bepalen in functie van de omvang van de instelling op 1 januari van het te dekken werkingsjaar, brengt de CBFA in geval van herstructurering de gegevens die de berekeningsbasis van de bijdragen uitmaken in overeenstemming met de werkelijke toestand van de betrokken instelling(en) op deze datum.

¹⁶⁵ Zie document COM (92) 422 definitief – SYN 287 van 15 oktober 1992, p. 25, evenals overweging nr. 44 van de bovengenoemde richtlijn 95/46/EG. Zie ook de toelichting die hierover wordt gegeven in het Verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit van 29 april 2009.

HOOFDSTUK 4

JAARREKENINGEN OVER HET BOEKJAAR 2008*

* Alle bedragen zijn uitgedrukt in 000 € tenzij anders vermeld.

De jaarrekeningen van de CBFA over het boekjaar 2008 werden conform artikel 48, §1, 4°, van de wet van

2 augustus 2002 op 22 april 2009 door haar Raad van Toezicht goedgekeurd.

BALANS

ACTIVA	31.12.2008	31.12.2007
VASTE ACTIVA	55.296	54.542
I. Oprichtingskosten	1.250	1.110
II. Materiële en immateriële vaste activa	54.046	53.432
1. Materiële vaste activa		
A. Terreinen en gebouwen	52.754	51.943
B. Installaties, machines en uitrusting	46	66
C. Meubilair en rollend materieel	26	84
2. Immateriële vaste activa	1.220	1.339
VLOTTENDE ACTIVA	54.349	50.303
IV. Vorderingen op ten hoogste één jaar	2.489	2.795
A. Vorderingen i.v.m. de werking	1.341	1.442
B. Overige vorderingen	1.148	1.353
V. Beleggingen	49.500	46.000
VI. Liquide middelen	1.308	625
VII. Overlopende rekeningen	1.052	883
TOTAAL DER ACTIVA	109.645	104.845
PASSIVA	31.12.2008	31.12.2007
EIGEN VERMOGEN	15.000	15.000
II. Reserves	15.000	15.000
Onbeschikbare reserves	15.000	15.000
A. Algemene begrotingsreserve	4.500	4.500
B. Liquiditeitsreserve	10.500	10.500
FINANCIERINGSFONDS	11.096	11.418
VOORZIENINGEN	2.353	2.326
III. Voorzieningen voor risico's en kosten	2.353	2.326
A. Pensioenen en soortgelijke verplichtingen	1.103	1.136
C. Overige risico's en kosten	1.250	1.190
SCHULDEN	81.196	76.101
IV. Schulden op meer dan één jaar	39.654	40.825
A. Financiële schulden	39.654	40.825
2. Kredietinstellingen	39.654	40.825
V. Schulden op ten hoogste één jaar	39.749	33.391
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	1.171	1.118
C. Schulden i.v.m. de werking	7.980	5.900
1. Leveranciers	6.595	4.508
2. Overige schulden	1.385	1.392
D. Schulden m.b.t. belastingen, bezoldigingen en sociale lasten	7.714	7.397
1. Belastingen	1.443	835
2. Bezoldigingen en sociale lasten	6.271	6.562
E. Overige schulden	22.884	18.976
VI. Overlopende rekeningen	1.793	1.885
TOTAAL DER PASSIVA	109.645	104.845

RESULTATENREKENING**Boekjaar 2008****Boekjaar 2007**

I. Opbrengsten	90.073	81.906
A. Bijdragen in de werkingskosten	89.579	80.988
B. Andere opbrengsten	494	918
II. Werkingskosten	66.659	62.233
A. Diensten en diverse goederen	10.874	9.022
B. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	53.886	51.509
C. Waardeverminderingen op vorderingen i.v.m. de werking	47	28
D. Voorzieningen voor risico's en kosten	-294	-1.458
E. Afschrijvingen op oprichtingskosten en vaste activa	2.146	3.133
III. Werkingsoverschot	23.414	19.673
IV. Financiële opbrengsten	1.440	1.326
A. Opbrengsten uit vlottende activa	1.440	1.160
B. Andere financiële opbrengsten		166
V. Financiële kosten	1.970	2.023
A. Kosten van schulden	1.965	2.018
C. Andere financiële kosten	5	6
VI. Gewoon werkingsoverschot	22.884	18.976
VII. Uitzonderlijke opbrengsten	1.059	
D. Andere uitzonderlijke opbrengsten	1.059	
VIII. Uitzonderlijke kosten	1.059	
D. Andere uitzonderlijke kosten	1.059	
IX. Werkingsoverschot van het boekjaar	22.884	18.976

Verwerking van het werkingssaldo van het boekjaar**Boekjaar 2008****Boekjaar 2007**

A. Te bestemmen werkingsoverschot van het boekjaar	22.884	18.976
D. Terugbetalingen krachtens het koninklijk besluit van 22 mei 2005 betreffende de dekking van de werkingskosten van de CBFA	22.884	18.976

BIJLAGEN

BALANS

ACTIVA

II. STAAT VAN DE VASTE ACTIVA	Terreinen en gebouwen	Software	Installaties, machines en uitrusting	Meubilair en rollend materiaal	Totaal materiële vaste activa	Ontwikkelingskosten
a) Aanschaffingswaarde						
Per einde van het vorige boekjaar	56.866	1.229	1.336	1.373	60.804	1.734
Mutaties tijdens het boekjaar						
Aanschaffingen	2.524	63	30	0	2.617	285
Andere						
Per einde van het boekjaar	59.390	1.292	1.366	1.373	63.421	2.019
b) Afschrijvingen en waardeverminderingen						
Per einde van het vorige boekjaar	4.923	1.229	1.270	1.289	8.711	395
Mutaties tijdens het boekjaar						
Geboekt	1.713	63	50	58	1.884	404
Andere						
Per einde van het boekjaar	6.636	1.292	1.320	1.347	10.595	799
c) Netto boekwaarde per einde boekjaar	52.754	0	46	26	52.826	1.220

V. GELDBELEGGINGEN

Boekjaar 2008

Boekjaar 2007

Plaatsingen via FOD Financiën (Schatkist)	49.500	46.000
---	--------	--------

PASSIVA

2. VOORZIENINGEN VOOR RISICO'S EN KOSTEN

Boekjaar 2008

Boekjaar 2007

Pensioenen	1.103	1.136
Raming voor kosten van aanpassingswerken		80
Verlof voorafgaand aan het pensioen	1.250	1.110

RESULTATENREKENING

I. A. BIJDAGEN IN DE WERKINGSKOSTEN

A1. Brutobijdragen	Boekjaar 2008	Boekjaar 2007
1.a. Kredietinstellingen, beleggingsondernemingen en vennootschappen voor beleggingsadvies - art. 10	19.062	17.767
1.b. Tussenpersonen (bank- en beleggingsdiensten) - art. 10bis	1.245	1.300
2. Uitgiftedossiers - art. 14	873	1.201
3. Beleggingsinstellingen - art. 15, 16 en 17	34.281	28.665
4. Noteringen op Belgische markt - art. 21	6.737	6.271
5. Auditoraat en consumentenbescherming - art. 22	845	754
6. Diversen ex-CBF	3.860	3.795
7. Verzekeringssector - art. 2	16.536	15.471
8. Verzekeringstussenpersonen - art. 4	3.660	3.408
9. Diversen ex-CDV	2.480	2.356
Totaal	89.579	80.988

A2. Nettobijdragen	Boekjaar 2008	Boekjaar 2007
1.a. Kredietinstellingen, beleggingsondernemingen en vennootschappen voor beleggingsadvies - art. 10	11.788	11.633
1.b. Tussenpersonen (bank- en beleggingsdiensten) - art. 10bis	770	851
2. Uitgiftedossiers - art. 14	873	1.201
3. Beleggingsinstellingen - art. 15, 16 en 17	23.584	20.583
4. Noteringen op Belgische markt - art. 21	4.166	4.106
5. Auditoraat en consumentenbescherming - art. 22	845	754
6. Diversen ex-CBF	3.587	3.565
7. Verzekeringssector - art. 2	15.039	13.670
8. Verzekeringstussenpersonen - art. 4	3.660	3.408
9. Diversen ex-CDV	2.383	2.241
Totaal	66.695	62.012

II. B. 1. Werknemers ingeschreven in het personeelsregister	Boekjaar 2008	Boekjaar 2007
a) Totaal aantal op de afsluitingsdatum	442	435
b) Gemiddeld personeelsbestand in voltijdse equivalenten	413	413
c) Aantal daadwerkelijk gepresteerde uren	563.855	565.057

II. B. 2. Bezoldigingen, sociale lasten en pensioenen	Boekjaar 2008	Boekjaar 2007
a) Bezoldigingen en rechtstreekse sociale voordelen	36.517	34.239
b) Werkgeversbijdragen voor sociale verzekeringen	10.210	9.635
c) Werkgeverspremies voor bovenwettelijke verzekeringen	1.974	2.274
d) Andere personeelskosten	4.166	4.293
e) Pensioenen	1.019	1.068
Totaal	53.886	51.509

II. D. Voorzieningen voor risico's en lasten	Boekjaar 2008	Boekjaar 2007
Terugneming diverse voorzieningen	-80	-4
Diversen	108	-1.147
Aanwending financieringsfonds	-322	-307
Totaal	-294	-1.458

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Hangende geschillen en andere verplichtingen

De Commissie is het voorwerp van enkele vorderingen in schadevergoeding, gesteund op beweerde tekortkomingen inzake toezicht op kredietinstellingen, beleggingsondernemingen of kapitalisatiemaatschappijen. Gelet op de bijzondere omstandigheden van elk van deze eisen, is de Commissie van oordeel dat deze vorderingen onontvankelijk en/of ongegrond zijn; er werd dan ook geen voorziening voor aangelegd.

Commentaar bij de jaarrekening 2008

1. Juridisch kader

De jaarrekening is vastgesteld in overeenstemming met de bepalingen van artikel 57 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en van het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 dat het schema van de jaarrekening vastlegt¹⁶⁶. Het balansschema en het schema van de resultatenrekening zijn aangepast aan het specifieke karakter van de taken en activiteiten van de CBFA.

De werkingskosten van de CBFA worden gefinancierd door de ondernemingen en sectoren onder toezicht¹⁶⁷. In overeenstemming met het financieringsbesluit¹⁶⁸ beliep het maximumbedrag waarvoor de werkingskosten¹⁶⁹ van de CBFA voor 2008 gedekt konden worden 67,2 miljoen €.

Bijdragen die de maximale middelenenveloppe, of, indien die lager liggen, de werkingskosten van de CBFA overschrijden, dienen volgens de modaliteiten vervat in het besluit aan bepaalde ondernemingen en sectoren te worden terugbetaald¹⁷⁰.

De maximale middelenenveloppe kan op het einde van het boekjaar op twee manieren worden aangepast:

- door het in aanmerking nemen van de door de revisor van de CBFA gecertificeerde evolutie van de kosten met betrekking tot de leden van haar organen en personeel. Voor 2008 bedroeg het maximum aantal personeelsleden dat de CBFA kon tewerkstellen 414¹⁷¹.
- door de enveloppe voor de andere eveneens gecertificeerde uitgaven te indexereren met het indexcijfer van de consumptieprijzen.

2. Waarderingsregels en commentaar bij bepaalde rubrieken

Onderstaand overzicht geeft een volledig beeld van de goedgekeurde waarderingsregels per einde boekjaar.

Oprichtingskosten

Herstructureringskosten worden volledig ten laste genomen in het boekjaar waarin zij worden besteed.

Vaste activa

De rubriek materiële vaste activa wordt opgesplitst in:

- terreinen en gebouwen
- installaties, machines en uitrusting;
- meubilair en rollend materiaal;
- overige materiële vaste activa.

De aanschaffingswaarde van de bedrijfszetel van de CBFA wordt progressief afgeschreven over een periode van 25 jaar. Het bedrag van de jaarlijkse afschrijving evolueert naar verhouding met de kapitaalaflossing gedaan in het kader van het krediet aangegaan voor de financiering van dat gebouw.

Naast de bedrijfszetel worden als materiële vaste activa beschouwd, aankopen van goederen waarvan men verwacht dat ze meerdere jaren zullen worden gebruikt en met een minimale aankoop prijs van 1.000 € per eenheid.

166 Koninklijk besluit tot uitvoering van artikel 57, eerste lid van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, BS 15 oktober 2003, p. 50050.

167 Zie het jaarverslag CBFA 2005, p. 16 en 17.

168 Koninklijk besluit van 22 mei 2005 betreffende de dekking van de werkingskosten van de CBFA ter uitvoering van artikel 56 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en ter uitvoering van diverse wettelijke bepalingen betreffende opdrachten van de CBFA (hierna "financieringsbesluit"), BS 27 mei 2005, p. 24963, artikel 1, § 1.

169 Andere dan de kosten in het kader van samenwerkingsinstanties bedoeld in artikel 117, § 5 van de wet van 2 augustus 2002.

170 Financieringsbesluit, artikelen 8, 9, 25 en 26.

171 Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 22 mei 2005 betreffende de dekking van de werkingskosten van de CBFA ter uitvoering van artikel 56 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten en ter uitvoering van diverse wettelijke bepalingen betreffende opdrachten van de CBFA, BS 29 december 2006, p. 76365, artikel 1, 2° en artikel 13, 4e lid, 2°.

Deze materiële vaste activa worden geboekt tegen aanschaffingsprijs en lineair afgeschreven over een periode van 4 jaar met als uitzondering de hardware die op 3 jaar afgeschreven wordt.

De rubriek "immateriële vaste activa" betreft aan derden betaalde ontwikkelingskosten van informaticatoepassingen. Deze worden, voor zover zij 100.000 € per toepassing overschrijden, lineair afgeschreven over 5 jaar vanaf het jaar van ingebruikneming.

Computerlicenties worden volledig afgeschreven in het jaar van de aanschaffing.

Vorderingen

De rubriek 'vorderingen' betreft in hoofdzaak bijdragen in de werkingskosten van de CBFA verschuldigd door de ondernemingen onder haar toezicht. Vorderingen worden geboekt voor het openstaande bedrag. Wat de waardering betreft wordt een onderscheid gemaakt tussen de vorderingen op Belgische en buitenlandse debiteuren - niet tussenpersonen en de vorderingen op tussenpersonen¹⁷².

Vorderingen op Belgische en buitenlandse debiteuren, niet tussenpersonen

Vorderingen op Belgische debiteuren worden als dubieus geboekt indien zij, 3 maanden na overmaking aan de administratie van het Kadaster, de Registratie en de Domeinen van de FOD Financiën voor invordering, alsnog onbetaald blijven. Zij maken op dat ogenblik tevens ten belope van 50% het voorwerp uit van een waardevermindering. Indien na - nogmaals 3 maanden geen betaling ontvangen is, wordt er een bijkomende waardevermindering van 50% aangelegd.

Vorderingen op buitenlandse debiteuren worden als dubieus geboekt en maken het voorwerp uit van een waardevermindering van 50% indien zij 3 maanden na het versturen van een aangetekend schrijven onbetaald blijven. Na nogmaals een periode van 3 maanden wordt het saldo van de vordering volledig afgeboekt.

In geval van faillissement wordt de vordering onmiddellijk als dubieus geboekt en wordt tegelijkertijd een waardevermindering geboekt voor het volledige bedrag van de vordering.

Vorderingen op tussenpersonen

Niet betaalde bijdragen van tussenpersonen worden twee jaar na schrapping van de betrokken tussenpersoon overgeboekt naar de dubieuze debiteuren. Tegelijkertijd wordt een waardevermindering aangelegd voor het openstaande bedrag.

Liquide middelen

Kastegoeden, tegoeden op zichtrekeningen en termijnplaattingen worden gewaardeerd aan nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden aangelegd om verliezen of kosten van duidelijk omschreven aard te dekken, die op de balansdatum als waarschijnlijk moeten beschouwd worden of vaststaan, maar waarvan de omvang slechts kan worden geraamd.

De voorzieningen voor risico's en kosten worden geïndividualiseerd in functie van de risico's en kosten die ze moeten dekken.

Schulden

De schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde ervan op de balansdatum van het boekjaar.

Vorderingen en verplichtingen in vreemde munten

De vreemde valuta's worden naar euro omgerekend aan de slotkoers per einde boekjaar opgenomen in de gespecialiseerde dagbladen. Omrekeningsverschillen kunnen zich voordoen bij verplichtingen in vreemde munten. Deze worden in voorkomend geval verwerkt als wisselkoersverschillen.

3. Toelichtingen bij de balans

Oprichtingskosten

In 2004 werd er een voorziening aangelegd voor de kosten in verband met de regeling van verlof voorafgaand aan het pensioen, toegankelijk voor de ex-CDV-medewerkers ten belope van 5 miljoen €¹⁷³. Dit bedrag van voorziene

172 Dit zijn de verzekeringstussenpersonen bedoeld in de wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekerings- en herverzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen (BS 14 juni 1995) zoals gewijzigd door de wet van 22 februari 2006 tot wijziging van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst en van de wet van 27 maart 1995 betreffende de verzekeringsbemiddeling en de distributie van verzekeringen (BS 15 maart 2006) en de tussenpersonen in bank- en beleggingsdiensten bedoeld in de wet van 22 maart 2006 betreffende de bemiddeling in bank- en beleggingsdiensten en de distributie van financiële instrumenten (BS 28 april 2006).

173 Zie het jaarverslag CBFA 2004, p. 110.

toekomstige kosten werd opgenomen als "Oprichtingskosten" en wordt jaarlijks afgeschreven ten belope van de in het jaar werkelijk betaalde kosten.

In 2005 werd deze voorziening aangepast en herleid tot 3 miljoen €¹⁷⁴. Sedert de herleiding van de voorziening werd de regeling van verlof voorafgaand aan de pensioering met één jaar verlengd¹⁷⁵, zodat 3 bijkomende medewerkers ervoor in aanmerking komen. Eind 2008 werd de voorziening, na aanwending voor de dekking van de kosten met betrekking tot het jaar 2008 (0,919 miljoen €), dan ook teruggebracht op 1,250 miljoen €.

De aanpassing van de voorziening en de oprichtingskosten (1,059 miljoen €) wordt onder de uitzonderlijke kosten, respectievelijk opbrengsten geboekt. Het betreft immers een éénmalige verrichting.

Vaste activa

Op het vlak van de *materiële vaste activa* gelden voor 2008 als investeringen:

- de aankoop (1,6 miljoen €) in 2008, met afschrijving over 25 jaar, van een belendend gebouw voor de uitbreiding van de zetel;
- de herinrichting van de bestaande kantoren.

Onder de *Immateriële vaste activa* werd voor 2008 volgens de geldende waarderingsregels de kostprijs opgenomen van de ontwikkeling van de informaticatoepassing eCorporate en van een uitbreiding van het transactierapporteringssysteem in uitvoering van de MiFID-richtlijn¹⁷⁶.

Vlottende activa

De omvang van de liquide middelen hangt rechtstreeks samen met de grootte van het werkingsoverschot voor 2008, dat - na goedkeuring van de jaarrekeningen - krachtens het financieringsbesluit aan de sectoren dient te worden terugbetaald.

De overlopende rekeningen op de actiefzijde bevatten voornamelijk kosten die in 2008 werden geboekt doch geheel of gedeeltelijk ten laste vallen van 2009 (lidgelden, verzekeringscontracten, onderhoudscontracten), prorata-interessen op beleggingen bij de schatkist die in 2009

vervallen en nog te recupereren loonkosten van gedetacheerde personeelsleden.

Financieringsfonds

Het financieringsfonds en de schuld aan de kredietinstellingen nemen gelijkmatig af met de afschrijving van het gebouw voor wiens financiering zij instaan.

Voorzieningen

Eind 2008 werd de voorziening voor de kosten in verband met de regeling van verlof voorafgaand aan het pensioen voor ex-CDV-medewerkers, na aanwending van 0,919 miljoen € ter dekking van de kosten voor het jaar, op 1,250 miljoen € gebracht¹⁷⁷.

Schulden

De rubriek schulden op meer dan één jaar (39,6 miljoen €) heeft uitsluitend betrekking op de schulden aangegaan voor de financiering van de bedrijfszetel van de CBFA. De jaarlijkse aflossing van de financiering die in 2009 vervalt (1,2 miljoen €) wordt opgenomen onder de Schulden op meer dan een jaar die binnen het jaar vervallen.

De schulden tegenover leveranciers nemen in 2008 toe hoofdzakelijk wegens reeds gefactureerde doch nog niet betaalde bedragen en de tenlasteneming van nog niet gefactureerde bedragen in het kader van de samenwerking met de NBB.

De rubriek Overige schulden vermeldt het werkingsoverschot van het boekjaar 2008 (22,9 miljoen €) dat aan de in het financieringsbesluit vermelde sectoren geristorneerd wordt¹⁷⁸.

De toewijzing van het werkingsoverschot aan ex-CBF- en ex-CDV-toezichtstaken¹⁷⁹ doet zich voor 2007 en 2008 als volgt voor:

	CBFA	Aandeel CBF	Aandeel CDV
2007 ¹⁸⁰	18.976	17.059	1.917
2008	22.884	21.291	1.593

174 Zie het jaarverslag CBFA 2005, p. 100.

175 Koninklijk besluit van 15 januari 2007, BS 30.01.2007.

176 Zie over MiFID het jaarverslag CBFA 2007, p. 101.

177 Zie hoger.

178 Zie het jaarverslag CBFA 2005, p. 16.

179 De kosten eigen aan ex-CBF- en ex-CDV-toezichtstaken blijven op gescheiden wijze gefinancierd. Zie het jaarverslag CBFA 2005, p. 16.

180 Zie het jaarverslag CBFA, 2007, p. 116.

4. Toelichtingen bij de resultatenrekening

Het boekjaar 2008 sluit af met een werkingsoverschot van 22,9 miljoen €.

De opbrengsten

De rubriek "opbrengsten" bestaat in hoofdzaak uit de bijdragen die conform het financieringsbesluit¹⁸¹ door de ondernemingen onder toezicht van de CBFA gestort of verschuldigd zijn voor de dekking van haar werkingskosten. Voor de berekening van deze bijdragen wordt hetzij uitgegaan van een vast bedrag per gecontroleerde sector, hetzij van een tarifiering van de verrichtingen, hetzij van een activiteitsvolume.

Na afsluiting van de jaarrekening en berekening van de te dekken werkingskosten voor het betrokken boekjaar, wordt het eventuele overschot van de bijdragen ten opzichte van de werkingskosten terugbetaald.

Met uitzondering van de bijdragen verschuldigd uit hoofde van openbare aanbiedingen van financiële instrumenten¹⁸², doet zich in 2008 voor alle sectoren een stijging voor van het totale bedrag van hun bijdragen in de werkingskosten van de CBFA.

Wat de vaste bijdragen betreft is de stijging, op de impact van individuele correcties na, het gevolg van de aanpassing, voor 2008, van de maximale middelenenveloppe met 7,29%¹⁸³.

De werkingskosten

	2008		2007		Evolutie 2007/2008
Diverse goederen en diensten	10.874	16,3%	9.022	14,5%	+ 20,5%
Personeelskosten	53.886	80,8%	51.509	82,8%	+ 4,6%
Afschrijvingen en voorzieningen	1.899	2,8%	1.702	2,7%	+ 11,6%
Totale werkingskosten	66.659	100%	62.233	100%	+ 7,1%

De werkingskosten van de CBFA bestaan voornamelijk uit personeelskosten (80,8%).

De stijging van deze kosten is in hoofdzaak het gevolg van de toepassing van de index, en in mindere mate van baremieke verhogingen.

De rubriek "diverse goederen en diensten", die in 2007 een aanzienlijke stijging (+41,3%) kende door de tenuitvoerlegging van diverse dienstverleningsovereenkomsten¹⁸⁴ met de NBB waarin is bepaald dat de CBFA voortaan voor diverse ondersteunende activiteiten, in het

bijzonder op informaticagebied, een beroep doet op de deskundigheid van de NBB stijgt in 2008 met 20,5%. Deze stijging betreft in hoofdzaak de kost van het beheer van de informatica-infrastructuur van de CBFA (opgenomen onder "huur en onderhoud materiaal"), de door de CBFA betaalde erelonen en de kosten van de organisatie, in samenwerking met de NBB, van de International Conference for Banking Supervisors (ICBS) in september 2008 en de lidgelden betaald aan de internationale organisaties van toezichthouders (CESR, CEBS CEIOPS) (opgenomen onder "diverse kosten").

181 Zie het jaarverslag CBFA 2005, p. 16.

182 Art. 14 van het financieringsbesluit.

183 Zie dit verslag, p. 99.

184 Zie de jaarverslagen CBFA 2005, p. 102, 2006, p. 105 en dit verslag, p. 94.

Aard van de kosten	2008	2007
Gebouwen	884	947
Huur en onderhoud materiaal	3.564	2.985
Bureelkosten	896	986
Diverse kosten	5.530	4.104
Totaal	10.874	9.022

Financiële resultaten

De financiële inkomsten komen voort uit de inkomsten uit de belegging van liquide middelen. Er wordt aan herinnerd dat deze beleggingen hetzij uit termijnbeleggingen bij de Schatkist bestaan, hetzij uit zichtrekeningen bestemd voor het dagelijks beheer en dit conform de circulaire van 28 november 1997.

5. Aanpassing van de bijdragen verschuldigd in 2009

Luidens het financieringsbesluit kunnen de maximale middelenenveloppe van de CBFA en de vaste prefinancieringsbijdragen verschuldigd door de bijdrageplichtigen van de CBFA jaarlijks aangepast worden rekening houdend met de evolutie van de personeelskosten en het indexcijfer van de consumptieprijzen voor de andere uitgaven en lasten¹⁸⁵.

De evolutie van de personeelskosten van de Commissie en de kosten met betrekking tot de leden van de organen wordt gecertificeerd door de revisor van de Commissie. Hetzelfde geldt voor de andere uitgaven.

Niettegenstaande het feit dat het reële bedrag van de werkingskosten van de CBFA zich onder het bedrag van de maximale middelenenveloppe situeert werd, zoals voor 2008¹⁸⁶, beslist de bijdragen voor het jaar 2009 overeenkomstig de bepalingen van artikel 1 van het financieringsbesluit aan te passen en dit om de onderlinge verhoudingen in de bijdragen van de verschillende sectoren te handhaven. Het niet aanpassen van de bijdragen heeft immers tot gevolg dat de toename van de werkingskosten uitsluitend wordt gedragen door de sectoren waarvoor het globale bedrag van de prefinancieringsbijdragen niet als dusdanig bepaald wordt in het financieringsbesluit¹⁸⁷.

185 Artikel 1, § 1 van het financieringsbesluit. Zie het jaarverslag CBFA 2005, p. 16.

186 Zie het jaarverslag CBFA 2007, p. 117.

187 Dit in tegenstelling tot de sectoren waarvoor het koninklijk besluit een welbepaalde te prefinancieren enveloppe vooropstelt. Zie het jaarverslag CBFA 2005, p. 17.

Verslag van de bedrijfsrevisor over het boekjaar afgesloten op 31 december 2008

Overeenkomstig de wettelijke en reglementaire bepalingen brengen wij U verslag uit over de uitvoering van de controle-opdracht die ons werd toevertrouwd.

Verklaring over de jaarrekening zonder voorbehoud

Wij hebben de controle uitgevoerd van de jaarrekening over het boekjaar afgesloten op 31 december 2008, opgesteld op basis van het in België van toepassing zijnde boekhoudkundig referentiestelsel, met een balanstotaal van 109.645.000 EUR en waarvan de resultatenrekening afsluit met een overschot van 22.884.000 EUR. Wij hebben eveneens de bijkomende specifieke controles uitgevoerd die door de wet van 2 augustus 2002 en het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 zijn vereist.

Het opstellen van de jaarrekening valt onder de verantwoordelijkheid van het directiecomité. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het opzetten, implementeren en in stand houden van een interne controle met betrekking tot het opstellen en de getrouwe weergave van de jaarrekening die geen afwijkingen van materieel belang, als gevolg van fraude of van het maken van fouten, bevat; het kiezen en toepassen van geschikte waarderingsregels; en het maken van boekhoudkundige ramingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel over deze jaarrekening tot uitdrukking te brengen op basis van onze controle. Wij hebben onze controle uitgevoerd overeenkomstig de wettelijke bepalingen en volgens de in België geldende controlenormen, zoals uitgevaardigd door het Instituut der Bedrijfsrevisoren. Deze controlenormen vereisen dat onze controle zo wordt georganiseerd en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang, als gevolg van fraude of van het maken van fouten, bevat.

Overeenkomstig voornoemde controlenormen hebben wij rekening gehouden met de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de Commissie, alsook met haar procedures van interne controle. Wij hebben van de verantwoordelijken en van het directiecomité van de Commissie de voor onze controles vereiste ophelderingen en inlichtingen verkregen. Wij hebben op basis van steekproeven de verantwoording onderzocht van de bedragen opgenomen in de jaarrekening. Wij hebben de gegrondheid van de waarderingsregels, de redelijkheid van de betekenisvolle boekhoudkundige ramingen gemaakt door de Commissie, alsook de voorstelling van de jaarrekening als geheel beoordeeld. Wij zijn van mening dat deze werkzaamheden een redelijke basis vormen voor het uitbrengen van ons oordeel.

Naar ons oordeel, rekening houdend met de toepasselijke wettelijke en bestuurrechtelijke voorschriften, geeft de jaarrekening afgesloten op 31 december 2008 een getrouw beeld van het vermogen, van de financiële toestand en van de werkingskosten van de Commissie en de in de toelichting vermelde gegevens stemmen met de bepalingen van het koninklijk besluit van 12 augustus 2003 overeen.

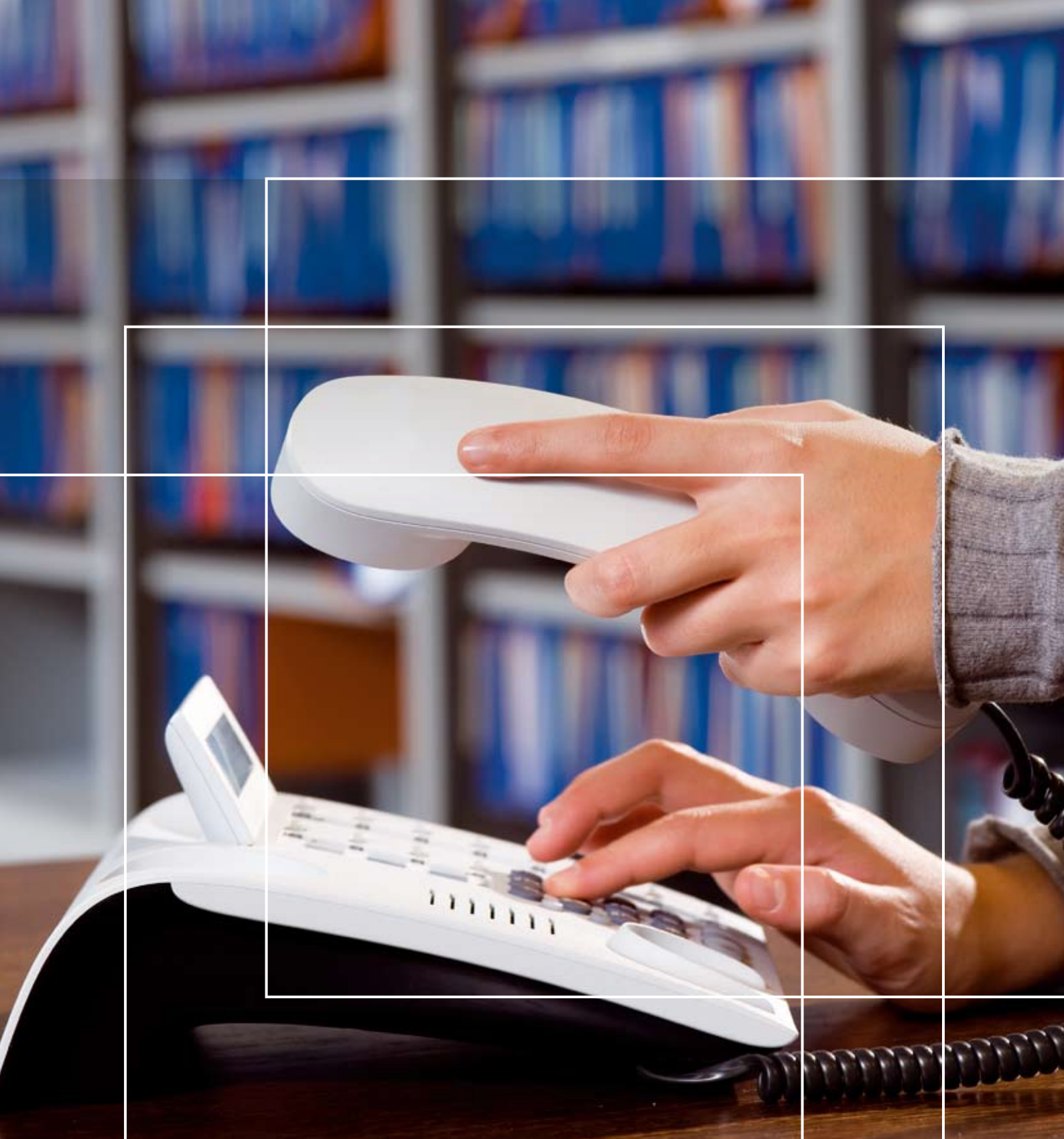
Brussel, 13 april 2009

André **KILESSE**

Bedrijfsrevisor

BIJLAGEN

SAMENSTELLING VAN DE DEPARTEMENTEN EN DIENSTEN**

** Situatie op 30 juni 2009.

Diensten die ressorteren onder de heer Jean-Paul SERVAIS, voorzitter

Woordvoerders

Luk **Van Eylen**¹⁸⁸
Veerle **De Schryver***
Hein **Lannoy***

Interne audit

Herman **De Rijck**
Els **Lagrou**

Toezicht op de financiële informatie en markten,
Boekhoudkundige en financiële aangelegenheden

Thierry **Lhoest**,
adjunct-directeur

Toezicht op de financiële verrichtingen en op de
marktondernemingen, Onderzoek en analyses,
Internationale regelgeving

Jean-Michel **Van Cottem**,
adjunct-directeur

Luk **Behets**
Luk **Delboo**¹⁸⁹
Geoffrey **Delrée**
Sonja **D'Hollander***
Kristof **Dumortier**
Nathalie **Flamen**
Johan **Lembrecht***

Kris **Martens**
Roland **Melotte**
Martine **Nemry**
Stefaan **Robberechts**
Koen **Schoorens**
Maud **Watelet**

Niek **Bundervoet**
Aimery **Clerbaux**¹⁹⁰
Bénédicte **Clerckx***
Stéphane **De Maght***
Ann **De Pauw**
Valérie **Demeur**
Annick **Lambrighs**¹⁸⁹

Didier **Niclaes**¹⁹¹
Patrick **Van Caelenberghe**
Dieter **Vandelanotte**
Hendrik **Van Driessche**

Diensten onder de leiding van de heer Henk BECQUAERT

Toezicht op de pensioeninstellingen

Filip **Gijsel**,
adjunct-directeur

Saskia **Bollu**¹⁹²
Karel **De Bondt**
Maria **Di Romana**
Gerhard **Gieselink**
Caroline **Gillain**
Bertrand **Leton**
Fabienne **Maudoux**
Marc **Meganck***

Marie-Paule **Peiffer**
Johanna **Secq**
Paul **Teichmann**
Marleen **Tombeur**
Ingrid **Trouillez**¹⁹³
Diederik **Vandendriessche**
Caroline **Vandevelde***

Toezicht op de binnenlandse verzekeringsondernemingen

Filip **Gijsel**,
adjunct-directeur

Christel **Beaujean**
Dirk **De Paepe**
Guido **De Pelsemaeker**
Erik **Degadt**
André **Desmet**
Olivier **Fache**
Delphine **Genot**
Dirk **Goeman**

Jan **Hooybergs**
Pascale-Agnès **Keymeulen**
Philippe **Loison**
Carine **Luyckx**
Françoise **Renglet**
Carl **Vanden Auweele**
Edouard **Van Horenbeeck***
Steve **Vanhuldenberg**

Collectief beheer van spaarproducten en Expertisecentrum Activabeheer

Greet **T'Jonck**,
adjunct-directeur

Conny **Croes**
Nathalie **Flamen**
Séverine **Fratte**
Gaëtan **Laga***
Johan **Lammens**

Astrid **Moens**
Tom **Van den Elzen**
Marilyn **Vermeulen**
Benoit **Zinnen**

* Oefent de functie uit van coördinator.

¹⁸⁸ Gedetacheerd bij het Kabinet van de Eerste Minister.

¹⁸⁹ Deeltijds werkzaam bij een andere dienst.

¹⁹⁰ Deeltijds gedetacheerd bij de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de Europese Unie.

¹⁹¹ Oefent ook de functie uit van interne coördinator van de werkzaamheden in het kader van het *Committee of European Securities Regulators* (CESR).

¹⁹² Oefent ook de functie uit van secretaris van de Commissie voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen en van de Raad voor het Vrij Aanvullend Pensioen voor Zelfstandigen.

¹⁹³ Oefent ook de functie uit van secretaris van de Commissie voor Aanvullende Pensioenen en van de Raad voor Aanvullende Pensioenen.

Diensten onder de leiding van de heer Rudi BONTE

Grote bankverzekeringsgroepen en Expertisecentrum
Informatica-audit

Koen **Algoet**,
adjunct-directeur

Yves **Billiet**
Jacques **Bodard**
Len **Braem**
Paul **Callebaut**
Philippe **de Barys**
Christophe **Debrabandere**
Isabelle **De Grootte**
Michel **De Schuyter**
Jan **De Smedt**
Peter **Dhoedt**
Philippe **Dubois**
Pierre **Juridan***
Véronique **Lorea**
Bart **Maselis**

Peter **Monderen**
Sarah **Ndayirukiye**
Jérôme **Nélis**
Nicolas **Staner**
Gino **Thielemans**
Thierry **Thuysbaert**
Katherina **Tiebout**
Marc **Van Caenegem***
Joseph **Van Cauwenbergh**
Inge **Van de Paer**
Johan **Vanhaverbeke**
Brenda **Van Tendeloo**
Marc **Verleye***
Rudy **Vermaelen**

Binnenlandse banken en beleggingsondernemingen,
Wisselkantoren

Françoise **Herbay**,
adjunct-directeur

Joan **Carette**
Ilse **Ceulemans**
Sofie **Covemaeker**
Marc **Denys**
Jean-Luc **Hacha**
Madeleine **Kaleyanga Tshiana**
Philippe **Leirens**
Christine **Pécasse**
Willy **Sermon**
Christel **Spaepen**
Marc **Van de Gucht***
Glenn **Van Noten**

Diensten onder de leiding van mevrouw Marcia DE WACHTER

Bescherming van de consumenten van financiële
diensten

Luc **Roeges**,
adjunct-directeur

Elisabeth **Bardiaux**
Pascale **Coulon**
Jan **De Pagie**
Patrick **Declerck**
Philippe **Despontin**
Annick **Dewulf**¹⁹⁴
Christian **Janssens**
Brigitte **Leën**

Annick **Mettepenningen**
Philippe **Reul**¹⁹⁵
Monique **Siscot**
Luc **Van Cauter***
Cécile **Van Leeuw**
Lutgarde **Vandermassen**
Luc **Vynckier**

Toezicht op de tussenpersonen

Luc **Roeges**,
adjunct-directeur

Herlindis **Boogaerts***
Nathalie **Gigot**
Nicole **Peeters**
Marie-Ange **Rosseels**
Christophe **Viaene**
Rosanne **Volckaert**

* Oefent de functie uit van coördinator.

¹⁹⁴ Oefent ook de functie uit van secretaris van de Commissie voor Verzekeringen.

¹⁹⁵ Gedetacheerd bij het Belgisch-Kongoles Fonds voor delging en beheer.

Diensten onder de leiding van de heer Michel FLAMÉE, ondervoorzitter

Buitenlandse banken, beleggingsondernemingen en verzekeringsondernemingen en Expertisecentrum Kwantitatieve methodes

Christian **Jacob**,
adjunct-directeur

Philippe **Authom**
Jean-François **Bodart**
Cindy **Courtois**
Anne-Sophie **Dasnois**
Eva **De Cnodder**
Dirk **De Moor**
Alain **Degroide***
Gaëtan **Doucet**
Isabelle **Gérard**
Patrick **Gregoire**
Luc **Hars**
Michel **Hastir**

Giles **Motteu**
Peter **Piu**
Joseph **Pulinx**
Frederic **Romont**
Vincent **Sapin***
Karel **Spruyt**
Viviane **Van Herzele**
Alexander **Van Ouytsel**
Koen **Verheyden**
Alain **Vranken**
Coleet **Vynckier**
Patricia **Zaina**

Grote verzekeringsbankiergroepen, Instellingen gespecialiseerd in *clearing*, *settlement* en *custody*

Patrick **Massin**,
adjunct-directeur

Lot **Anné**
Gentiane **Bury**
Leen **Celen**
Claire **Dubuisson**
Cécile **Flandre***
Jean-Marie **Hardy**
Patricia **Kaiser**
Laurent **Ohn***

Florence **Rigo**
Serge **Rompteau**¹⁹⁶
Peter **Stafford**
Nicolas **Strypstein**
Lai Hang **Tam**
Brigitte **Vandevelde**
Paul **Windels**
Valérie **Woit**

Dienst onder de leiding van mevrouw Françoise MASAI

Juridische dienst

Georges **Carton de Tournai**,
directeur

Hilde **Daems**
Sylvie **Decoster**
Jean-Pierre **Deguée***
Veerle **De Schryver**
Ann **Dirkx**¹⁹⁷
Antoine **Greindl**
Clarisse **Lewalle**

Hans **Seeldrayers**
Catherine **Terrier**
Frank **Trimpeneers**
Antoine **Van Cauwenberge**^{198*}
Aline **Waleffe**
Sabrina **Zegers**

Dienst onder de leiding van de heer Peter PRAET

Prudentieel beleid bank- en verzekeringswezen

Jo **Swyngedouw**,
adjunct-directeur

Guillaume **Bérard**
Benoit **Bienfait**
Michel **Colinet***
Emmanuel **Cortese**
Jean-Michel **Delaval**¹⁹⁹
Peter **De Vos**
Ann **Devos**
David **Guillaume***
Jurgen **Janssens**¹⁹⁹
Luc **Kaiser**
Jeroen **Lamoot**

Hein **Lannoy**^{200*}
Annemie **Lefevre**
Pierre **Lemoine**
Jos **Meuleman**
Marc **Peters**
Marc **Pickeur***
Claire **Renoirte**¹⁹⁹
Rodolphe **Ruggeri**¹⁹⁹
Dominik **Smoniewski**
Kajal **Vandenput**

* Oefent de functie uit van coördinator.

¹⁹⁶ Gedetacheerd bij de Commissie voor Boekhoudkundige Normen.

¹⁹⁷ Oefent ook de functie uit van eurocoördinator.

¹⁹⁸ Opdrachthouder bij de Voorzitter van de Raad van Toezicht.

¹⁹⁹ Personeelslid van de NBB, maar voor de uitoefening van zijn functie geïntegreerd in de dienst Prudentieel beleid bank- en verzekeringswezen van de CBFA, in het kader van de synergieën tussen de twee instellingen.

²⁰⁰ Oefent ook de functie uit van adjunct-secretaris van het Comité voor Financiële Stabieliteit.

Dienst onder de leiding van de heer Albert NIESTEN, secretaris-generaal, handelend in de hoedanigheid van auditeur

Auditoraat

Michaël **André**
Marie-Sheila **Bastians**

Merel **Pieters**

Diensten onder de leiding van de heer Albert NIESTEN, secretaris-generaal

Annemie **Rombouts**,
adjunct-directeur

Personeel, administratie en infrastructuur

Jean-Marie **Jacquemin**   Egwin **Schoolmeesters***

People & Communication

Marie-Josèphe **Léonard**   Myriam **Penninckx***

Informatica

Emmanuel **De Haes**   Véronique **Léonard***
Hilde **Dierckx**   Jan **Vyverman**
Jef **De Moitié**

Boekhouding en beheerscontrole

Sabine **Philippart**   Paul **Verbiest***

Vertaling

Natasja **Baeteman**   Jan **Leers**
Jean-Pierre **Coeurnelle**   Monica **Sandor**
Françoise **Danthinne**   Christine **Triest**
Xavier **Jeunechamps**

* Oefent de functie uit van coördinator.

De Commissie heeft het verzoek ingewilligd van Frans Beukelaers, adjunct-directeur, om met ingang van 1 april 2008 gebruik te maken van zijn recht om met pensioen te gaan. Frank Beukelaers is op 16 mei 1977 bij de Commissie in dienst getreden bij de dienst Bankcontrole en heeft zijn loopbaan gewijd aan het prudentieel toezicht op de kredietinstellingen. Op 1 juli 2001 werd hij benoemd tot adjunct-directeur bij de dienst Grote Bankverzekeringsgroepen.

De Commissie dankt Frans Beukelaers voor zijn jarenlange inzet voor de instelling.

Verder dankt de Commissie ook de volgende medewerkers die hun loopbaan tijdens de verslagperiode hebben beëindigd: Monique Lein en Fabienne Ooslandt.

In Memoriam

De CBFA heeft met grote droefheid kennisgenomen van het overlijden, op 27 april 2009, van Baron Jean Godeaux, erevoorzitter.

De heer Jean Godeaux is in 1974 voorzitter geworden van de Bankcommissie en is die functie blijven uitoefenen tot hij in 1982 tot gouverneur van de Nationale Bank van België werd benoemd. Nadat hij in 1989 de leeftijdsgrens had bereikt, werd hij uit erkentelijkheid voor de vele diensten die hij aan het land had bewezen, in de adelstand verheven.

Baron Jean Godeaux zal in onze herinnering blijven voortleven, niet alleen om zijn onbetwistbare professionele kwaliteiten maar ook om zijn onvermoeibare inzet, zijn schrandere intelligentie, zijn ruime cultuur en zijn innemende vriendelijkheid, die de Commissie reeds prees in 1982²⁰¹.

De Commissie betreurt ook het overlijden van drie personeelsleden:

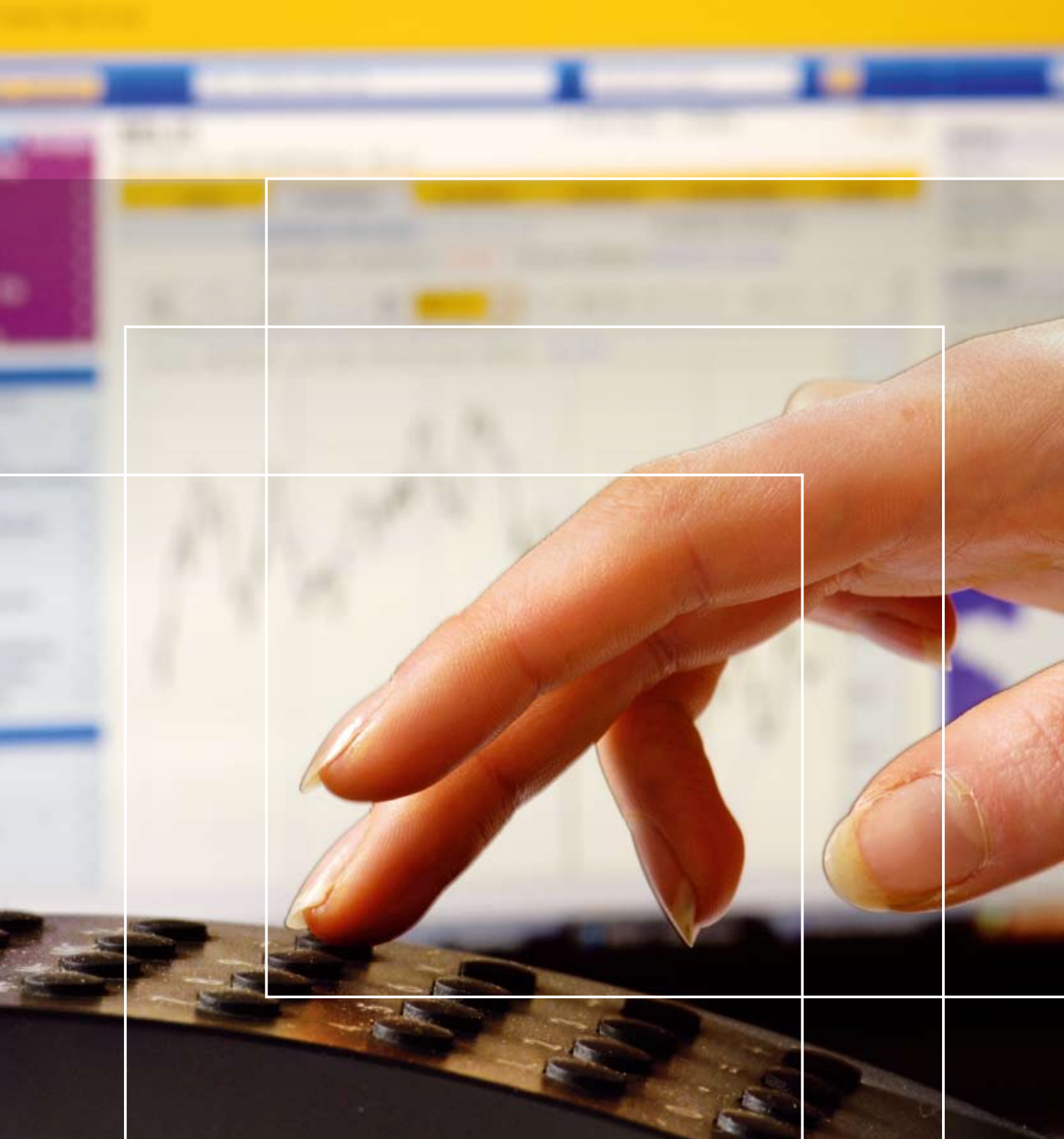
De heer Luc Van Den Broeck, die bij de CBF in dienst is getreden op 6 september 1993 en plotseling is overleden op 2 juli 2008.

Mevrouw Marie-Thérèse Ruelle, die bij de CDV in dienst is getreden op 1 april 1977 en naar de CBFA is overgestapt na de integratie van de CDV in de CBF. Zij is op 1 september 2008 overleden na een langdurige ziekte.

Mevrouw Jeannine Tilman, die bij de Bankcommissie in dienst is getreden op 1 april 1976 en op 16 april 2009 is overleden na verschillende jaren werkonbekwaam te zijn geweest.

Hun gedachtenis zal in ere worden gehouden.

201 Zie het jaarverslag van de Bankcommissie 1981-1982.

BIJLAGEN

LIJST VAN DE FREQUENT GECITEERDE EUROPESE EN INTERNATIONALE ORGANISATIES

BCBS	<i>Basel Committee on Banking Supervision</i>
BSC	<i>Banking Supervision Committee</i>
CEBS	<i>Committee of European Banking Supervisors</i>
CEIOPS	<i>Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors</i>
CESR	<i>Committee of European Securities Regulators</i>
EER	<i>Europese Economische Ruimte</i>
FSB	<i>Financial Stability Board</i>
IAIS	<i>International Association of Insurance Supervisors</i>
IASB	<i>International Accounting Standards Board</i>
IOSCO	<i>International Organisation of Securities Commissions</i>

Verantwoordelijke uitgever:

J.-P. Servais
Congresstraat 12-14 - 1000 Brussel

Foto's:

E. Manderlier (BVBA Image Plus)

Opmaak:

Image Plus - Brussel

Druk:

Drukkerij Bietlot NV